

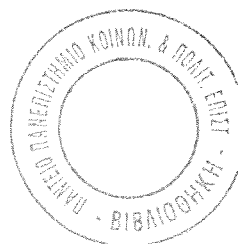
**«ΤΟ ΝΕΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ
ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II ΓΙΑ ΤΗΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ
ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ»**

The BIS is an international organisation which fosters cooperation among central banks and other agencies in pursuit of monetary and financial stability. Its banking services are provided exclusively to central banks and international organisations.

Διπλωματική Εργασία
Λουκίας Κ. Καρανικόλα
Δικηγόρου

Επιβλέπων Καθηγητής: Β. ΔΟΥΒΛΗΣ

Αθήνα, Οκτώβριος 2006

MET
KAP

1. Metode Pengumpulan Data
a. Observasi
b. Wawancara
c. Angket
d. Studi Pustaka

2. Metode Analisis Data
a. Analisis Kualitatif
b. Analisis Kuantitatif
c. Analisis Campuran

3. Metode Pengolahan Data
a. Analisis Deskriptif
b. Analisis Inferensial
c. Analisis Regresi

4. Metode Pengujian Hipotesis

5. Metode Pengukuran

Ευχαριστώ θερμά τον καθηγητή, κο Βασίλη Δούβλη για την πολύτιμη καθοδήγησή του στη συγγραφή της παρούσας, καθώς και τον κο Κουτσούμπα Θεόδωρο για την πολύτιμη βοήθειά του στη συγκέντρωση του υλικού και στην εκπόνηση αυτής της εργασίας.

1.3	Συνοπτική επισκόπηση και στόχοι του νέου ρυθμιστικού πλαίσιου της Συμφωνίας Βασιλεία II	
1.3.1	Ιστορικό των εξελίξεων	35
1.3.2	Στόχοι του Νέου Συμφώνου	37
1.3.3	Παρουσίαση των τριών πυλώνων του Νέου Συμφώνου	
1.3.3.1	Πυλώνας I – Ελάχιστες κεφαλαιακές υποχρεώσεις έναντι του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου	38
1.3.3.2	Πυλώνας II- Διαδικασία Εποπτικής Εξέτασης	40
1.3.3.3	Πυλώνας III- Πειθαρχία της αγοράς	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ «ΒΑΣΙΛΕΙΑ II» ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ (ΠΥΛΩΝΑΣ I)

2.1. Γενικές επισημάνσεις	46
2.2. Πιστωτικός κίνδυνος	46
2.2.1 Τυποποιημένη Προσέγγιση	47
2.2.2 Μέθοδος Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης	54
2.2.3 Τεχνικές Άμβλυνσης Κινδύνου	59
2.2.4 Τιτλοποίηση απαιτήσεων	62
2.2 Λειτουργικός Κίνδυνος	63
2.3.1 Η έννοια του λειτουργικού κινδύνου	63
2.3.2 Μέθοδοι υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων	65
2.3.2.1 Μέθοδος του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)	66
2.3.2.2 Τυποποιημένη Μέθοδος (Standardized Approach) - Εναλλακτική Τυποποιημένη Μέθοδος (Alternative Standardized Approach-ASA)	67
2.3.2.3 Μέθοδος της Προηγμένης Μέτρησης (advanced measurement approach AMA).	69
2.3 Κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη έναντι των κινδύνων της αγοράς	70

2.4 Εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και ορισμός ιδίων κεφαλαίων -Ελάχιστο ύψος κεφαλαιακών απαιτήσεων.....	71
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ

3.1 Από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία II- Βασικά χαρακτηριστικά αλλαγών των κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων ...	74
3.2 Επιπτώσεις εφαρμογής της Βασιλείας II και κριτική αυτών- Βαθμός επίτευξης των προσδοκώμενων στόχων	78
3.3 Το ζήτημα της νομικής δεσμευτικότητας των ρυθμίσεων του νέου ρυθμιστικού πλαισίου Βασιλεία II.....	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ- Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ Η.Π.Α.- ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

4.1 Κοινοτική Συμμόρφωση

4.1.1 Έκδοση Οδηγίας 2006/48/EK αναφορικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και της Οδηγίας 2006/49/EK για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων	87
4.1.2 Συγκριτική παράθεση του κοινοτικού πλαισίου - της Συμφωνίας Βασιλείας II..	90

4.2 Η στάση των Η.Π.Α. κατά την εφαρμογή του νέου Συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια της Επιτροπής της Βασιλείας	95
---	-----------

4.3 Ενσωμάτωση των ρυθμίσεων στο ελληνικό δίκαιο – Έγγραφα διαβούλευσης της Τράπεζας της Ελλάδος

4.3.1 Ιστορικό εξελίξεων	96
4.3.2 Έγγραφα Διαβούλευσης της Τράπεζας της Ελλάδος	98

4.3.3	Επιδράσεις του νέου πλαισίου στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα	100
-------	---	-----

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	102
-------------------	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	108
--------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ «ΒΑΣΙΛΕΙΑ II» ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ (ΠΥΛΩΝΑΣ I).....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ.....	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ- Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ Η.Π.Α.- ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	87
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	102
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	108
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ –ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

- ΔΕΕΤ: Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών
 - ΔΕΚ: Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
 - ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση
 - ΕΕΤ: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
 - ΕΠΕΥ: Εταιρία Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών
 - ΕΚ: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
 - ΕΤΙ: Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο
 - ΕτΒ: Επιτροπή της Βασιλείας
 - ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
 - ΟΟΣΑ: Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη
 - Π.Ι.: Πιστωτικό/α Ίδρυμα/τα
-
- AMA: Advanced Measurement Approach
 - ASA: Alternative Standardised Approach
 - BIA: Basic Indicator Approach
 - BIS: Bank for International Settlements
 - CEBS: Committee of European Banking Supervisors
 - EAD: Exposure at Default
 - G-10: Group of Ten
 - IAIS: International Association of Insurance Supervisors
 - IOSCO: international Organisation of Securities Commissions
 - LGD: Loss Given Default
 - M-: Maturity
 - OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development
 - PD: Probability of Default
 - TSA: Standardised Approach
-
- €: Ευρώ
 - No: Number
-
- βλ.: βλέπε
 - εδ.: εδάφιο
 - επ.: επόμενα

- κ.λπ.: και τα λοιπά
- ό.π.: όπου παραπάνω
- παρ.: παράγραφος
- πρβλ.: παράβαλε
- σελ.: σελίδα
- υπ.: υποσημείωση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα λειτουργεί σε ένα πολύ πιο ευμετάβλητο περιβάλλον. Η απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων και των χρηματαγορών, η δημιουργία μιας τεράστιας ρευστότητας σε παγκόσμιο επίπεδο και η αυτοματοποίηση των συναλλαγών χάρη στις νέες τεχνολογίες αποτελούν τους κύριους παράγοντες που οδήγησαν σε αυτό το αποτέλεσμα¹. Στα πλαίσια αυτά παρουσιάζεται πολύ έντονη η προσπάθεια των πιστωτικών ιδρυμάτων να αντεπεξέλθουν στις νέες συνθήκες αναπτύσσοντας νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία. Η προσπάθεια, όμως, αυτή των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν είναι επαρκής. Η επίλυση των θεμάτων που γεννώνται στο νέο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον, αλλά και γενικότερα, η προσπάθεια για τη διαμόρφωση μέσων, διαδικασιών διαχείρισης και πρόληψης των κρίσεων του συστήματος αποτελεί –και πρέπει σε κάθε περίπτωση να αποτελεί– έργο και μέριμνα των εποπτικών αρχών, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό και διεθνές επίπεδο.

Το βάρος της ικανοποίησης του αιτήματος για διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού –γενικότερα– αλλά και του τραπεζικού –πιο συγκεκριμένα– συστήματος «πέφτει» πλέον στις πλάτες των εποπτικών αρχών. Η προσφυγή στη διεθνή συνεργασία αποτελεί μονόδρομο για την επίτευξη του ως άνω αιτήματος. Η διεθνής συνεργασία αποτελεί την κύρια οδό διά της οποίας καθίσταται εφικτή η ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών μεταξύ των εθνικών εποπτικών αρχών². Η διαδικασία αυτή κρίνεται απαραίτητη για την επιτυχή κατανόηση των συνθηκών λειτουργίας του διεθνοποιημένου –πλέον– χρηματοπιστωτικού συστήματος και τον εντοπισμό των αποσταθεροποιητικών αυτού παραγόντων. Η καθιέρωση κανόνων για τον καταμερισμό των «συγκρουόμενων» πλέον, λόγω της διεθνοποίησης της δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, αρμοδιοτήτων των εποπτικών αρχών μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της διεθνούς συνεργασίας σε επίπεδο εποπτικών αρχών. Η προσφυγή στη διεθνή συνεργασία είναι, επίσης, επιβεβλημένη για την καθιέρωση από τα κράτη σε διεθνές επίπεδο ομοιόμορφων κανόνων αναφορικά με τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Η καθιέρωση ομοιόμορφων κανόνων στόχο έχει την εδραίωση όρων ισότιμου ανταγωνισμού στη διεθνή τραπεζική αγορά, καθώς και την εξάλειψη τυχόν υφιστάμενων για τα

¹ Κωστ όπουλος Γ., Προκλήσεις και Προοπτικές της Εποπτείας του Χρηματοοικονομικού Τομέα, ΔΕΕΤ 25-26, σελ. 5.

² Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Επίκαιρα θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, Πρακτικά Εσπερίδας 4^{ης} Ιουλίου 2005, Σειρά Μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη 2006, Γκόρτσος Χ., Η συμβολή της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς Χρηματοπιστωτικού συστήματος, σελ. 2.

πιστωτικά ιδρύματα κινήτρων για εγκατάσταση σε κράτη όπου ισχύει πιο ευνοϊκό γι' αυτά – και συνεπώς πιο ελαστικό – ρυθμιστικό πλαίσιο.

Κύριο άξονα της ως άνω προσπάθειας συνεργασίας –απολύτως αναγκαίας κατά τα ανωτέρω αναφερόμενα– αποτελεί ο τομέας της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών –και χρηματοδοτικών εν γένει– ιδρυμάτων. Με τον όρο «προληπτική εποπτεία» νοείται το «σύνολο των κανόνων του όλου χρηματοπιστωτικού συστήματος ως κυρίαρχης συνισταμένης της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομικής τάξης»³. Βασικό στοιχείο για την επιτυχή άσκηση της προληπτικής εποπτείας αποτελεί η καθιέρωση και εφαρμογή κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία με τη σειρά της αποσκοπεί να προστατεύσει τα πιστωτικά ιδρύματα από τις συνέπειες μίας πληθώρας κινδύνων στους οποίους εκτίθενται καθημερινά κατά τη λειτουργία τους. Η διεθνοποίηση, άλλωστε, των συναλλαγών, ως αναφέρθηκε, εντείνει τους κινδύνους αυτούς, ο εντοπισμός των οποίων σε ένα όλο και πιο σύνθετο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον καθίσταται ιδιαίτερος δυσχερής.

Κυρίαρχο ρόλο σε όλα τα ανωτέρω ζητήματα διαδραματίζει η Επιτροπή της Βασιλείας, ο ρόλος και το έργο της οποίας θα παρουσιαστεί αναλυτικά κατωτέρω.

Πιο συγκεκριμένα, και με αφορμή το ως άνω πλαίσιο, το οποίο παρουσιάστηκε συνοπτικά, αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η παρουσίαση του νέου ρυθμιστικού πλαισίου, το οποίο εισάγουν οι ειδικότερες ρυθμίσεις του Νέου Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ειδικότερα, η διάρθρωση της ύλης, η οποία ακολουθεί έχει, εν πολλοίς, ως εξής:

Το κείμενο δομείται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η παρουσίαση της Επιτροπής της Βασιλείας, ως «θεσμού» και του ρόλου της στην προληπτική εποπτεία του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Δίδεται η διάσταση της σύνθεσης και της αποστολής της, εκτίθενται οι σημαντικότεροι στόχοι της και παρουσιάζεται συνοπτικά το έως τώρα έργο της. Ειδικότερα, και σε πιο άμεση συνάφεια με την κύρια θεματική της παρούσας εργασίας, πραγματοποιείται μία ιστορική επισκόπηση των ρυθμίσεων που έχει «εισάγει» αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων. Τέλος, γίνεται η εισαγωγή στο κύριο περιεχόμενο της εν λόγω εργασίας, μέσω μίας συνοπτικής παρουσίασης των ρυθμίσεων και των στόχων της νέας Συμφωνίας της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στα πλαίσια αυτά παρουσιάζονται και οι «τρεις πυλώνες» του νέου πλαισίου, με έμφαση στο σημείο αυτό της συγγραφής, στην

³ Δούβλης Β., Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003, σελ. 155 επ.

παρουσίαση του περιεχομένου του δεύτερου και τρίτου πυλώνα, οι οποίοι εκφεύγουν του πυρήνα της εν λόγω εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, με τίτλο «Οι ειδικότερες ρυθμίσεις της Συμφωνίας Βασιλεία II για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων» αναλύονται, διεξοδικά, οι νεοεισαγόμενες ρυθμίσεις του νέου πλαισίου αναφορικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου καθώς και του κινδύνου αγοράς. Επίσης, παρουσιάζονται οι ρυθμίσεις της νέας Συμφωνίας αναφορικά με τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων. Αν και κατεβλήθη έντονη προσπάθεια να αποφευχθεί η παρουσίαση των τεχνικών σημείων των ρυθμίσεων, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, λόγω της φύσης και του περιεχομένου τους, η ενασχόληση με κάποια τεχνικά ζητήματα κατέστη αναπόφευκτη.

Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μία σύγκριση του παλαιού και του νέου ρυθμιστικού πλαισίου. Η επιχειρούμενη σύγκριση έχει ως απώτερο στόχο να καταδείξει τα εικαζόμενα πλεονεκτήματα, αλλά και μειονεκτήματα, από την εφαρμογή των ρυθμίσεων που εισάγει εκ μέρους των εθνικών εποπτικών αρχών και των εποπτευόμενων εξ αυτών πιστωτικών ιδρυμάτων. Στα πλαίσια του εν λόγω κεφαλαίου επιλέγεται να σχολιαστεί και το ζήτημα της νομικής δεσμευτικότητας των ρυθμίσεων του νέου πλαισίου.

Το τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας ασχολείται με την «κοινοτική συμμόρφωση» στο επιβαλλόμενο μέσω της Επιτροπής της Βασιλείας νέο πλαίσιο για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, μέσω των όλως προσφάτων Οδηγιών 2006/48/EK και 2006/49/EK, όπως θα τις δούμε κατωτέρω, με την στάση των ΗΠΑ, αλλά και με το ζήτημα της «ενσωμάτωσης» των ρυθμίσεων στην ελληνική έννομη τάξη, το ζήτημα της εφαρμογής τους από την Τράπεζα της Ελλάδος και τη στάση των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στις αλλαγές.

Είναι αναγκαίο -κατά την άποψη της γράφουσας- να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι η εν λόγω εργασία, λόγω του περιεχομένου των ρυθμίσεων, της φύσης τους - χαρακτηριστιζόμενων από έλλειψη νομικής δεσμευτικότητας ως θα αναλυθεί κατωτέρω- αλλά και του προσφάτου της «θέσπισής τους» χαρακτηρίζεται από μία προσέγγιση όχι μόνο αυστηρά νομική. Η προσέγγιση αυτή, ωστόσο, επιβάλλεται από όλους τους προαναφερόμενους παράγοντες και από άλλους που θα διαφανούν στη συνέχεια. Η μη αναφορά σε νομολογία εξηγείται λόγω της ανυπαρξίας νομολογιακών προηγούμενων στα υπό εξέταση θέματα, δεδομένης και της έλλειψης νομικής δεσμευτικότητας των ρυθμίσεων της Συμφωνίας, αλλά και της πρόσφατης «κοινοτικής συμμόρφωσης».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1.1 Εισαγωγή- Γενικά στοιχεία για την Επιτροπή της Βασιλείας

1.1.2 Η Επιτροπή της Βασιλείας – Σύνθεση και Αποστολή

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία⁴ (στο εξής «η Επιτροπή της Βασιλείας») αποτελεί έναν εκ των συσταθέντων κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριάντα ετών διεθνών φορέων⁵, με κύριο στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος στο πλαίσιο της διαμόρφωσης του νέου περιβάλλοντος λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος μετά το 1970⁶.

Η Επιτροπή της Βασιλείας συστάθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1974, αρχικά ως Επιτροπή Τραπεζικών Ελέγχων και Εποπτικών Πρακτικών (Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices), με άτυπη απόφαση των Διοικητών των κεντρικών Τραπεζών των κρατών μελών της ομάδας G-10⁷ και του Διοικητή της κεντρικής τράπεζας της Ελβετίας. Οι λόγοι που οδήγησαν στη σύστασή της ανατρέχουν σε μία σειρά συμβάντων και συγκυριών της εποχής, τα οποία, όλως περιληπτικά, συνοψίζονται στα εξής:

Το 1973, η κατάργηση του συστήματος συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods οδήγησε στην έξαρση της μεταβλητότητας των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών και των επιτοκίων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το γεγονός αυτό είχε άμεσες επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα, το οποίο ήταν ο πρώτος αποδέκτης των επιπτώσεων των ως άνω κινδύνων. Η τραπεζική κρίση του 1974, η οποία είχε τις αιτίες της στην έκθεση της γερμανικής τράπεζας Bankhaus στο συναλλαγματικό κίνδυνο, εξαιτίας των ανοικτών θέσεων που είχε η Τράπεζα σε

⁴ Basel Committee on Banking Supervision.

⁵ Γκόρτσος Χ. σε Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., ό.π. σελ. 3.

⁶ Μετά το 1970, καταλυτικοί παράγοντες, οι οποίοι έλαβαν χώρα, και συγκεκριμένα, η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών αγορών, η κατάργηση του διεθνούς συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών που λειτουργούσε στα πλαίσια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της μετάβασης, το 1973, στο καθεστώς των ελεύθερα κυμαινόμενων ισοτιμιών αλλά και η ραγδαία πρόοδος που συντελέστηκε στους τομείς της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών συνετέλεσαν στη μεταβολή των συνθηκών λειτουργίας των εθνικών νομισματικών και χρηματοπιστωτικών συστημάτων.

⁷ Το G-10 συστάθηκε το 1962 με τη συμμετοχή των ΗΠΑ, της Γερμανίας, της Γαλλίας, του Καναδά, της Ιαπωνίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιταλίας (ήτοι τα κράτη του G-7), του Βελγίου, της Ιταλίας και της Σουηδίας. Στο εν λόγω forum συμμετέχει η Ελβετία από το 1984. ενώ αργότερα, από το 2001, έγινε μέλος και η Ισπανία. Κύρια αιτία δημιουργίας του εν λόγω οργανισμού αποτέλεσε η ανάγκη χρηματοδότησης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου μέσω της δημιουργίας ενός ικανού χρηματοδοτικού μηχανισμού, για την εκπλήρωση του καταστατικού του σκοπού και την ενίσχυση των μελών του.

προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος επέφερε ως συνέπειες, αφενός την ανάκληση της άδειας της εν λόγω Τράπεζας από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές και αφετέρου μια γενικότερη αναστάτωση στη διεθνή τραπεζική αγορά⁸.

Τα προαναφερθέντα γεγονότα αποτέλεσαν καταλυτικούς παράγοντες, που οδήγησαν στη σύσταση της Επιτροπής της Βασιλείας, αλλά και στη διαμόρφωση του έργου και της αποστολής, όπως θα σημειώσουμε κατωτέρω, στην παράγραφο παρουσίας των κύριων αλλά και επικουρικών στόχων της.

Πριν από τις εν λόγω αναλύσεις, σκόπιμο είναι, να σημειώσουμε τα κατωτέρω, αναφορικά με τη σύνθεση και την αποστολή της Επιτροπής της Βασιλείας:

Η Επιτροπή της Βασιλείας εδρεύει στην ελβετική πόλη της Βασιλείας και λειτουργεί υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών⁹ (Bank of International Settlements), η οποία της παρέχει μόνιμη γραμματειακή υποστήριξη.

Μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας είναι:

Αφενός, οι κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών της ομάδας του G-10, της Ελβετίας και του Λουξεμβούργου και ήδη από το 2001 και της Ισπανίας, οι οποίες ούτως ή άλλως αποτελούν και τους σημαντικότερους μεριδιούχους της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών. Σημειώνεται, εν προκειμένω, ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα συμμετέχει στις συνεδριάσεις της Επιτροπής υπό το καθεστώς του παρατηρητή, ενώ έμπειρα στελέχη της συμμετέχουν σε ορισμένες από τις ειδικότερες ομάδες εργασίας¹⁰. Αφετέρου, οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, στις οποίες έχει ανατεθεί η άσκηση του έργου της προληπτικής εποπτείας των τραπεζών, στο μέτρο που αυτές οι αρχές διαφοροποιούνται από τις κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών¹¹.

Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν λειτουργεί, κατά τα ανωτέρω, ως ένας διεθνής οργανισμός, αλλά ως ένα διεθνές forum, μία de facto οργάνωση, η οποία δεν διαθέτει νομική προσωπικότητα¹². Τα συμπεράσματα των εργασιών της, περιεκτική παρουσίαση των οποίων θα πραγματοποιήσουμε κατωτέρω στο σχετικό κεφάλαιο, δεν έχουν νομική ισχύ. Αποσκοπούν στη διαμόρφωση γενικών εποπτικών κατευθύνσεων και βέλτιστων πρακτικών, με βασική αποστολή την κάλυψη των κενών που δημιουργούνται στις πρακτικές ελέγχου της δράσης και της λειτουργίας των

⁸ Γκόρτσος Χ. σε Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., ό.π. σελ. 4.

⁹ Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών είναι ένας διεθνής οικονομικός οργανισμός, ο οποίος ιδρύθηκε το 1930 και έχει την έδρα του στη Βασιλεία της Ελβετίας. Σκοπός της είναι η ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών, η προσφορά ευκαιριών επένδυσης μεταξύ των κυβερνήσεων και η διευκόλυνση μεταφοράς κεφαλαίων. Μέλη της είναι οι κεντρικές τράπεζες 45 κρατών.

¹⁰ Γκόρτσος Χ. σε Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., ό.π. σελ. 4.

¹¹ Η διαφοροποίηση αυτή αποτελεί τάση των τελευταίων ετών στα πλαίσια των σύγχρονων οικονομιών.

¹² Το θέμα της έλλειψης νομικής προσωπικότητας πραγματεύεται ιδίως ο *Giovanolli*, ο οποίος αποδίδει σε όλα τα συναφή fora τον χαρακτηρισμό *sector-specific groupings of supervisors and regulators*.

πιστωτικών ιδρυμάτων διεθνώς. Αναλυτικότερα, οι στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας θα παρουσιαστούν αμέσως κατωτέρω. Πριν όμως προχωρήσουμε στην παρουσίαση των στόχων της Επιτροπής της Βασιλείας, προϋπόθεση απαραίτητη για την εισαγωγή στις κύριες θεματικές της παρούσας εργασίας - ήτοι στην παρουσίαση του νέου Συμφώνου Βασιλείας II και στη σύγκριση αυτού με το προϋπάρχον ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας I για την κεφαλαιακή επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Π.Ι.) - σκόπιμο είναι να αποσαφηνίσουμε τα ακόλουθα, προκειμένου να κατανοήσουμε πληρέστερα τα μέσα και τους τρόπους που η Επιτροπή μπορεί να αναπτύξει για να επιτύχει την αποστολή της:

Η Επιτροπή της Βασιλείας δε συστάθηκε βάσει διεθνούς σύμβασης, δεν διαθέτει καταστατικό ούτε κανονισμό λειτουργίας, ενώ η αρχική εντολή που της δόθηκε από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών της ομάδας του G-10, δεν ήταν τίποτα περισσότερο από ένα απλό δελτίο τύπου, εκδοθέν από την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών τη 12^η Φεβρουαρίου 1975. Δεν έχει, όπως και ουδείς άλλος διεθνής οργανισμός ή υπερεθνικό όργανο, την εξουσία άσκησης προληπτικής εποπτείας στις τράπεζες που εδρεύουν στην επικράτεια των κρατών μελών που συμμετέχουν στους κόλπους της¹³.

Η αποστολή της Επιτροπής της Βασιλείας υλοποιείται διά της σύστασης και λειτουργίας ομάδων εργασίας για την επεξεργασία των επιμέρους θεμάτων που άπτονται των ενδιαφερόντων της. Επιπλέον, είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι δεν είναι εποπτική αρχή, καθώς δεν έχει αρμοδιότητα να ασκεί προληπτική εποπτεία στις τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα εν γένει, τα οποία είναι εγκατεστημένα στην επικράτεια των κρατών που εκπροσωπούνται σε αυτή¹⁴.

Η επεξεργασία των θέσεων επί των θεμάτων, των οποίων επιλαμβάνονται οι ομάδες εργασίας, πραγματοποιείται με τη βοήθεια τεχνικών επιτροπών στα πλαίσιά τους. Ενδεικτικά -και για λόγους πληρότητας της παρούσας σύντομης μελέτης- ακολουθεί μία αναφορά στις σημαντικότερες εξ αυτών (των ομάδων εργασίας), οι οποίες συνοψίζονται στις εξής: Capital Group, Risk Management Group, Electronic Banking Group, Working Group on Cross Border Banking, Models Task Force, Task Force on Accounting Issues κ.λπ. Μια εξαντλητική παράθεση των ομάδων και του έργου τους εκφεύγει του σκοπού, αλλά και των ορίων της παρούσας εργασίας, και για το λόγο αυτό δεν θα ακολουθήσει.

¹³ Η ως άνω σημείωση ισχύει και για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία αποτελεί ενιαία νομισματική αρχή στους κόλπους της ευρωζώνης όχι, όμως, κι ενιαία τραπεζική εποπτική αρχή.

¹⁴ Γκόρτσος Χ., Συνολική θεώρηση του ισχύοντος πλαισίου εποπτείας της Κεφαλαιακής Επάρκειας και η επερχόμενη αναθεώρησή του, ΔΕΕΤ τ.25-26, Αφιέρωμα στην Κεφαλαιακή Επάρκεια των Τραπεζών, σελ 18-31.

Ως και ανωτέρω αναφέρθηκε, η Επιτροπή της Βασιλείας ενθαρρύνει το διεθνή συντονισμό των εποπτικών πρακτικών και μεθόδων διαχείρισης κινδύνου, καθώς και τη διεθνή σύγκλιση του περιεχομένου των κανόνων μέσω των οποίων ασκείται η προληπτική εποπτεία από τα μέλη της, χωρίς ωστόσο, να έχει την εξουσία – πρωτότυπη ή εκχωρημένη- να επιβάλλει διεθνή εναρμόνιση,¹⁵ καθώς άλλωστε δεν είναι τραπεζική εποπτική αρχή¹⁶.

Αν και οι κανόνες, που περιέχονται στις εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας, έχουν τον χαρακτήρα «soft law», ήτοι στερούνται νομικά εξαναγκαστού χαρακτήρα, η επιρροή τους είναι σημαντική και εκτός του κύκλου των νομισματικών και εποπτικών αρχών που συμμετέχουν στη σύνθεσή της¹⁷. Ο ρόλος αυτός ενισχύεται και από το γεγονός της συμμετοχής της Επιτροπής της Βασιλείας στη σύνθεση δύο άλλων διεθνών fora και συγκεκριμένα¹⁸:

- του κοινού forum για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους Ετερογενών Δραστηριοτήτων (Joint Forum of financial Conglomerates) και
- του forum Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Forum)

Στα πλαίσια αυτών των fora, η Επιτροπή της Βασιλείας επιδιώκει την έκδοση εκθέσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται κανόνες ήπιου διεθνούς δικαίου. Παράλληλα, μέσω της επιρροής της στα πλαίσια των ως άνω ομάδων, προωθεί τη δημιουργία ενός άτυπου παγκοσμίου forum για συζήτηση των θεμάτων που άπτονται των ζητημάτων της τραπεζικής εποπτείας, στο οποίο μετέχουν, ατύπως, τόσο οι τραπεζικές εποπτικές αρχές των κρατών μελών που δεν εκπροσωπούνται στους κόλπους της, όσο και λοιπές περιφερειακές ενώσεις τραπεζικών εποπτικών αρχών

¹⁵ Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Σειρά Μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη 2006, σελ. 260 επ.

¹⁶ Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το ισχύον διεθνές αλλά και ευρωπαϊκό οικονομικό δίκαιο κανένας διεθνής οργανισμός ή υπερεθνικό όργανο, ακόμα και η ίδια η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία αποτελεί βεβαίως ενιαία νομισματική αρχή στην Ευρωζώνη, δεν διαθέτει εξουσία άσκησης προληπτικής εποπτείας.

¹⁷ Μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας αποτελούν οι ακόλουθες χώρες διά των αντιστοίχων αρχών: Βέλγιο (National Bank of Belgium, Banking, Finance and Insurance Commission), Γαλλία (Bank of France, General Secretariat of the Banking Commission), Γερμανία (Deutsche Bundesbank, Federal Financial Services Agency), Ελβετία (Swiss National Bank, Swiss Federal Banking Commission), Ηνωμένο Βασίλειο (Bank of England, Financial Services Authority), ΗΠΑ (Board of Governors of the Federal Reserve System, Federal Reserve Bank of New York, Office of the Comptroller of the Currency, Federal Deposit Insurance Corporation), Ιαπωνία (Bank of Japan, Financial Services Agency), Ισπανία (Bank of Spain), Ιταλία (Bank of Italy), Καναδάς (Bank of Canada, Office of the Superintendent of Financial Institutions), Λουξεμβούργο (Surveillance Commission of the Financial Sector), Ολλανδία (Netherlands Bank), Σουηδία (Sveriges Riksbank, Swedish Financial Supervisory Authority).

¹⁸ Γκόρτσος Χ. σε Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., ό.π. σελ 5.

που έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν σε όλο τον κόσμο. Οι σημαντικότερες εξ αυτών είναι οι κάτωθι¹⁹:

- η Offshore Group of Banking Supervisors
- Η Commission of Latin America and Caribbean Banking Supervisory and Inspection Organisations
- Η Gulf Cooperation Council Committee of Banking Supervisors
- Το Southeastern Asia, New Zealand and Australia (SEANZA) Forum of Banking Supervisors
- Η Caribbean Group of Banking Supervisors
- Η Group of Banking Supervisors from Central and Eastern European Countries
- Η Arab Committee of Banking Supervision
- Η East and Southern Africa Banking Supervisors Group
- Η West and Central African Group of Banking Supervisors
- Η Transcaucasia and Central Asia Regional Group.

Επιπλέον, η Επιτροπή της Βασιλείας έχει αναπτύξει στενή συνεργασία με τη Διεθνή Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (IOSCO). Η εν λόγω συνεργασία κρίνεται απαραίτητη, λόγω και της έντονης πλέον παρουσίας των τραπεζών στις αγορές παροχής επενδυτικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών. Αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας αποτελεί η έκδοση εκθέσεων, το περιεχόμενο των οποίων άπτεται, κυρίως, της παρακολούθησης των ζητημάτων εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων.

Διά των ως άνω δράσεων της, οι οποίες εμπίπτουν στα πλαίσια της αποστολής της, η Επιτροπή της Βασιλείας στοχεύει στην πραγμάτωση του έργου της, ήτοι στην υλοποίηση των στόχων της, ως αυτοί θα παρουσιασθούν αναλυτικά κατωτέρω, στην αμέσως επόμενη ενότητα.

1.1.3 Οι στόχοι και το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας

1.1.2.1 Στόχοι του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας

Σε συνέχεια της ανωτέρω συνοπτικής παρουσίασης της σύνθεσης και της αποστολής της Επιτροπής της Βασιλείας, και προκειμένου να προχωρήσουμε στο κύριο αντικείμενο της παρούσας εργασίας- ήτοι στην παρουσίαση και ανάλυση του νέου ρυθμιστικού πλαισίου της Συμφωνίας Βασιλεία II για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των

¹⁹ Walker G. A., International Banking Regulation: Law, policy and Practice, International banking, Finance and Economic Law Series, The Hague-London-NewYork : Kluwer Law International σελ. 10.

Πιστωτικών Ιδρυμάτων- σκόπιμο είναι να παρουσιάσουμε και να αποπειραθούμε να αναλύσουμε, στο μέτρο του δυνατού, τους στόχους της Επιτροπής της Βασιλείας και, μέσω της παρουσιάσής τους, να επιχειρήσουμε μία συνοπτική παράθεση του έργου της.

Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας αποβλέπει στην επίτευξη, ως επί το πλείστον, ενός κύριου και τριών δευτερευόντων και επικουρικών στόχων και συγκεκριμένα:

- ο Αφενός στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, η επίτευξη της οποίας αποτελεί τον κύριο στόχο της Επιτροπής της Βασιλείας και
- ο Αφετέρου α) στη διασφάλιση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο, μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών, β) στη διασφάλιση ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ των τραπεζών και των εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, οι οποίες δραστηριοποιούνται στον διεθνή χώρο και, τέλος, γ) στη διατύπωση θέσεων και απόψεων για θέματα που αφορούν στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, αλλά εκφεύγουν των στενών ορίων – ενεργειών που άπτονται της διασφάλισης της σταθερότητάς του τραπεζικού συστήματος. Τα μέτρα αυτά δύνανται να αφορούν στη διαφάνεια των τραπεζικών συναλλαγών, στις μεθόδους λογιστικής απεικόνισης τους καθώς και στον τομέα της πρόληψης της χρήσης του τραπεζικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομη δραστηριότητα και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Εν συνεχεία, και για λόγους πληρέστερης κατανόησης, ακολουθεί ανάλυση του περιεχομένου των ως άνω, συνοπτικώς αναφερομένων στόχων, ανάλυση η οποία θα βοηθήσει την κατανόηση του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας και της απήχυσής του σε διεθνές επίπεδο.

1.1.2.1.1. Ο κύριος στόχος: συμβολή στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος

Όπως ανωτέρω, συνοπτικώς, αναφέρθηκε, η έναρξη λειτουργίας της Επιτροπής της Βασιλείας συμπίπτει χρονικά με την κατάργηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods, το 1973, η

οποία συνέλαβε στην έξαρση της μεταβλητότητας των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών και των επιτοκίων στις αναπτυσσόμενες οικονομίες²⁰.

Η τραπεζική κρίση του 1974 είχε ως αφετηρία την έκθεση της γερμανικής τράπεζας Bankhaus I.D. Herstatt στο συναλλαγματικό κίνδυνο, λόγω της πληθώρας των ανοικτών θέσεων σε προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος. Η αναστάτωση που επήλθε στη διεθνή αγορά ήταν χωρίς προηγούμενο και κατέδειξε την ανάγκη ενίσχυσης της τραπεζικής συνεργασίας στον τομέα της τραπεζικής εποπτείας.

Η θεσμοθέτηση πολυμερούς συνεργασίας ανάμεσα στις νομισματικές και τραπεζικές αρχές, με σκοπό την πρόληψη συστημικών κρίσεων σε διεθνές επίπεδο, η κατανόηση του νέου περιβάλλοντος λειτουργίας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και η υιοθέτηση από τις εθνικές εποπτικές αρχές των αναγκαίων προτύπων για τη διασφάλιση της επιδιωκόμενης σταθερότητας παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά ως αδήριτες ανάγκες. Στα πλαίσια αυτά και για την υλοποίηση αυτού του στόχου, συστάθηκε, ως είδαμε και ανωτέρω, η Επιτροπή της Βασιλείας.

Για την υλοποίηση του **στόχου που αποτέλεσε τη γενεσιουργό αιτία σύστασης της Επιτροπής της Βασιλείας**, ακολουθήθηκαν οι εξής πρακτικές, ως η άλλη όψη των νέων αναγκών:

- ο η δημιουργία ενός άτυπου forum, στα πλαίσια του οποίου τα μέλη του ανταλλάσσουν απόψεις, με στόχο την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.
- ο η καθιέρωση εποπτικών κανόνων για τον έλεγχο όλων των διεθνών τραπεζών, οι οποίες λειτουργούν σε περισσότερα από ένα κράτη μέσω υποκαταστημάτων ή/και θυγατρικών επιχειρήσεων.
- ο η προσπάθεια ενοποίησης των κανόνων εποπτείας, με στόχο πάντοτε την παρεμπόδιση της έκθεσης των πιστωτικών ιδρυμάτων στους κινδύνους αφερεγγυότητας
- ο η αναβάθμιση και βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου που διέπει την άσκηση τραπεζικής προληπτικής εποπτείας και στις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες.

Μέσω της υιοθέτησης των ως άνω πρακτικών η Επιτροπή της Βασιλείας τείνει να επιτύχει τον κύριο στόχο της, ήτοι την καθιέρωση κανόνων που αφορούν στην προληπτική εποπτεία των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών. Για το σκοπό αυτό επιχειρεί την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών

²⁰ Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, σελ. 263' επ.

αρχών, την καθιέρωση διεθνούς συνεργασίας και το διεθνή συντονισμό του περιεχομένου των μέτρων μέσω των οποίων θα ασκείται η εποπτεία.

1.1.2.1.2 Διασφάλιση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών

Ως ήδη αναφέρθηκε, η διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας ανάμεσα στα διεθνή πιστωτικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα στα κράτη μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας αποτελεί τον δεύτερο σημαντικό στόχο, στον οποίο κατατείνει το έργο της. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η Επιτροπή επιχειρεί τον -κατά το δυνατό- συντονισμό του περιεχομένου των κανόνων που υιοθετεί, μέσω των εκθέσεων που εκδίδει και, παράλληλα, παρακολουθεί το βαθμό της ομοιόμορφης εφαρμογής τους.

1.1.2.1.3 Διασφάλιση ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ των τραπεζών και των εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών

Ένας τρίτος στόχος αφορά στη διαμόρφωση -σε συνεργασία με τη Διεθνή Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (IOSCO) - ισοδύναμων καθεστώτων για την προληπτική εποπτεία των διεθνών τραπεζών και των διεθνών επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών²¹, αναφορικά, βεβαίως, με τους όμοιους κινδύνους, στους οποίους εκτίθενται στα πλαίσια παροχής παρεμφερών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Η συνεργασία με τη Διεθνή Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (IOSCO), διά της έκδοσης κοινών εκθέσεων, οι οποίες ενσωματώνουν τους ομοιόμορφους κανόνες άσκησης της εποπτείας, αποτελεί το κύριο μέσο υλοποίησης του στόχου αυτού.

1.1.3.1.4 Διατύπωση θέσεων και απόψεων για θέματα που αφορούν στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος

Ο τελευταίος, στα πλαίσια της υιοθετούμενης εν προκειμένω κατηγοριοποίησης²², επιχειρούμενος στόχος της Επιτροπής της Βασιλείας έγκειται στην προσπάθεια διατύπωσης θέσεων για διάφορα θέματα που αφορούν στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, με απώτερη επιδίωξη την προώθηση της εφαρμογής του έργου της σε ευρύτερα διεθνές επίπεδο. Τα θέματα αυτά δεν άπτονται πάντοτε

²¹ Γκόρτσος Χ., Συνολική θεώρηση του ισχύοντος πλαισίου εποπτείας της Κεφαλαιακής Επάρκειας και η επερχόμενη αναθεώρησή του, σε ΔΕΕΤ τ. 25-26, ό.π. σελ 18-31.

²² Γκόρτσος Χ. σε Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ, Επίκαιρα θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, ό.π. σελ. 10 επ.

άμεσα της διασφάλισης της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, αλλά αποσκοπούν στην ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της διαφάνειας των συναλλαγών²³, στην ομοιόμορφη λογιστική απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών²⁴ και στην πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες²⁵.

1.1.3 Οι κύριες θεματικές του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας

Στο σημείο αυτό, και αφού παρουσιάστηκαν οι βασικοί στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας, οι οποίοι σηματοδοτούν το έργο της, σκόπιμο είναι να επιχειρηθεί μία από συστηματικής απόψεως κατηγοριοποίηση του έργου της²⁶. Η κατηγοριοποίηση αυτή, εν πολλοίς, βασίζεται στην επιχειρούμενη από την ίδια την Επιτροπή κατηγοριοποίηση, μέσω της έκδοσης ενός Compendium, το έτος 1988, και το οποίο επικαιροποιήθηκε το Φεβρουάριο του 2000²⁷.

Οι κύριες, συνεπώς, θεματικές του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας, ως απόρροια των στόχων της, συνοψίζονται στις εξής:

- **Στη διασυννοριακή συνεργασία των εποπτικών αρχών** των κρατών όπου λειτουργούν διεθνείς τράπεζες, ήτοι τράπεζες που έχουν την καταστατική τους έδρα σε ένα κράτος και έχουν ιδρύσει θυγατρικές επιχειρήσεις ή/και υποκαταστήματα σε άλλο κράτος. Οι σχετικές προτάσεις αφορούν στην κατανομή των αρμοδιοτήτων, στη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών και εμπεριέχονται σε πληθώρα εκθέσεων της Επιτροπής, οι σημαντικότερες εκ των οποίων είναι:

²³ Για την υλοποίηση του στόχου αυτού, όπως θα δούμε και αναλυτικότερα κατωτέρω, η Επιτροπή της Βασιλείας έχει προχωρήσει την έκδοση συστάσεων καλής πρακτικής, οι οποίες περιέχονται σε συναφείς εκθέσεις της Επιτροπής και συγκεκριμένα στις ακόλουθες: *Recommendations for Public Disclosure of Trading and Derivatives Activities of Bank and Securities Firms* (No. 60), October 1999, *Best Practices for Credit Risk Disclosure*, September 2000, *Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure*, July 1999, *Enhancing Bank Transparency*, September 1998 www.bis.org.

²⁴ Κατά τα ανωτέρω (υπ. 20) και εν προκειμένω η Επιτροπή έχει εκδώσει τις ακόλουθες εκθέσεις: *Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure*, July 1999, *Basel Committee Review of International Accounting standards*, July 1999, καθώς και το κείμενο διαβούλευσης με τον τίτλο *Supervisory guidance on the use of the fair value option by banks under international financial reporting standards*, July 2005 www.bis.org.

²⁵ Στο πλαίσιο αυτό έχουν εκδοθεί οι ακόλουθες εκθέσεις: *Prevention of Criminal use of the banking system for the purpose of money laundering*, (No. 5) December 1998, *Customer due diligence for banks* (No. 85), October 2001, *Consolidated KYC (know your customer) Risk Management*, (no. 110), October 2004 www.bis.org.

²⁶ Πρβλ. σχετικά στην ιστοσελίδα www.fsf.org.

²⁷ Βλ. σχετικά την ιστοσελίδα της Επιτροπής της Βασιλείας, [www.bis.org/baselcommittee/Publications/Compendium of Documents produced by Basel Committee on Banking Supervision/](http://www.bis.org/baselcommittee/Publications/Compendium%20of%20Documents%20produced%20by%20Basel%20Committee%20on%20Banking%20Supervision/).

(α) Το Κονκορδάτο της Βασιλείας του 1975²⁸, το οποίο περιείχε συστάσεις σχετικά με την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εποπτικών αρχών του κράτους μέλους καταγωγής ενός πιστωτικού ιδρύματος και εκείνων της υποδοχής των αλλοδαπών εγκαταστάσεών του και το οποίο αποτελεί το πρώτο κείμενο που επισήμανε την αναγκαιότητα της συνεργασίας μεταξύ των κρατών καταγωγής και υποδοχής.

(β) Το αναθεωρημένο Κονκορδάτο του 1983²⁹, το οποίο είχε ως στόχο την αντιμετώπιση των υφιστάμενων εκείνη την εποχή εποπτικών προβλημάτων. Η εν λόγω αναθεώρηση αποσαφήνισε το εννοιολογικό περιεχόμενο των συστάσεων του Κονκορδάτου του 1975, καθιερώνοντας συγκεκριμένες αρχές, οι οποίες θα πρέπει να διέπουν την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των εποπτικών αρχών των κρατών μελών καταγωγής και υποδοχής των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών³⁰. Η σημαντικότερη συμβολή του κειμένου αυτού συνίσταται στην καθιέρωση για πρώτη φορά της **αρχή άσκησης εποπτείας σε ενοποιημένη βάση από τις εποπτικές αρχές του κράτους καταγωγής**.

(γ) Το συμπλήρωμα του Κονκορδάτου της Βασιλείας του 1990³¹, κείμενο το οποίο πραγματευόταν τον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής των ρυθμίσεων που εισήγαγε το αναθεωρημένο Κονκορδάτο, προτείνοντας πλέον ουσιαστικές και –στο μέτρο του δυνατού– εφικτές λύσεις και πρακτικές για την εδραίωση της διασυννοριακής συνεργασίας.

(δ) Η έκθεση «Minimum Standards for the Supervision of International Banking Groups and their cross border establishments» του 1992³², στα πλαίσια της οποίας αναδιατυπώθηκαν πολλές από τις βασικές αρχές του Αναθεωρημένου Κονκορδάτου, μέσω της δημιουργίας μοντέλων πρακτικής τα οποία υιοθετούν όλες οι εποπτικές αρχές που συμμετέχουν στους κόλπους της Επιτροπής της Βασιλείας.

(ε) Η έκθεση «The Supervision of Cross Border Banking» του 1996³³, η οποία αποτέλεσε το πόνημα ειδικής ομάδας εργασίας με τη συμμετοχή μελών τόσο της Επιτροπής της Βασιλείας, όσο και της Εξωχώριας Ομάδας Τραπεζικών

²⁸ Σημειώνεται ότι το Κονκορδάτο του 1975 δε δημοσιεύτηκε επίσημα και δεν συμπεριλαμβάνεται στο Compendium της Επιτροπής της Βασιλείας.

²⁹ Principles for the Supervision of banks' foreign establishments, (No. 2), May 1983.

³⁰ Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, ό.π. σελ. 273 επ.

³¹ Information flows between banking supervisory authorities –Supplement to the Basle Concordat of May 1983 (No. 7), April 1990 www.bis.org.

³² July 1992 (No. 10).

³³ October 1996 (No. 27).

Εποπτικών Αρχών³⁴. Η έκθεση αυτή εξέτασε και επιχείρησε να δώσει λύσεις στα πρακτικά προβλήματα που είχαν εντοπιστεί από την εφαρμογή της ανωτέρω αναφερθείσας έκθεσης του 1992. Απευθύνεται, κυρίως, στις εποπτικές αρχές των κρατών που δεν αποτελούν μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας και στοχεύει, ιδίως, στην καθιέρωση των ορθών εποπτικών μοντέλων σε παγκόσμιο επίπεδο.

- Στο συντονισμό των μεθόδων προληπτικής εποπτείας των Τραπεζών, μέσω κυρίως της «εναρμόνισης» του περιεχομένου των διατάξεων που ρυθμίζουν μία όλως σημαίνουσα πτυχή της προληπτικής εποπτείας: την εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας των Τραπεζών. Το πλέγμα των διατάξεων του σχετικού ρυθμιστικού πλαισίου θα εξεταστεί κατωτέρω, τόσο στα πλαίσια της ενότητας σχετικά με την επισκόπηση των διατάξεων ιδιαίτερα για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων όσο, βεβαίως, και στα πλαίσια της εξέτασης και ανάλυσης του κύριου αντικειμένου της παρούσας μελέτης, ήτοι στα πλαίσια της ανάλυσης των ειδικότερων ρυθμίσεων της Συμφωνίας «Βασιλείας II» για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Καθίσταται, συνεπώς, σαφές ότι στα πλαίσια της παρούσας σύντομης παρουσίασης του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας, υπό το πρίσμα του ρόλου της στην προληπτική εποπτεία του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, δεν κρίνεται απαραίτητη.
- Στη διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα στο πλαίσιο της δραστηριότητάς τους. Για την επίτευξη της διαχείρισης των κινδύνων η Επιτροπή της Βασιλείας έχει προχωρήσει στην έκδοση ενός μεγάλου αριθμού εκθέσεων, περιέχουσες συστάσεις αλλά και γενικότερες κατευθυντήριες αρχές σχετικά με τη μέτρηση και αξιολόγηση, τόσο από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και από τις εποπτικές τους αρχές, των μοντέλων που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση και αξιολόγηση μίας πληθώρας κινδύνων.
Οι κίνδυνοι αυτοί, με τους οποίους επιχειρεί να ασχοληθεί η Επιτροπή της Βασιλείας, διακρίνονται σε χρηματοοικονομικούς και μη χρηματοοικονομικούς κινδύνους. Άπτονται, κυρίως, της λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων και συνοψίζονται, εν πολλοίς, στους εξής:

³⁴ Βλ. παραπάνω Offshore Group of Banking Supervisors.

(α) Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι³⁵:

- πιστωτικός κίνδυνος (credit risk)³⁶, ο οποίος εμφανίζεται τόσο με τη μορφή του κινδύνου χώρας³⁷ όσο και με τη μορφή κινδύνου συγκέντρωσης.
- κίνδυνος ρευστότητας (liquidity risk)³⁸
- κίνδυνος εισοδημάτων επιτοκίων (interest rate income risk)³⁹
- κίνδυνος αγοράς (market risk), ο οποίος εμφανίζεται τόσο ως κίνδυνος θέσης (ειδικός κίνδυνος θέσης – γενικός κίνδυνος θέσης) όσο και ως συναλλαγματικός κίνδυνος (forex risk)

(β) Μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι :

- λειτουργικός κίνδυνος (operational risk)⁴⁰ και ειδικά ο λειτουργικός κίνδυνος από συστήματα πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών⁴¹
- νομικός κίνδυνος (legal risk)
- κίνδυνος κανονιστικής συμμόρφωσης⁴²
- στρατηγικός κίνδυνος (strategic risk)
- κίνδυνος φήμης (reputation risk).

➤ Στον έλεγχο της επάρκειας του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου των τραπεζών, για την επίτευξη του οποίου (ελέγχου) έχουν εκδοθεί από την Επιτροπή της Βασιλείας οι εξής εκθέσεις:

(α) Framework for Internal Control systems in banking organizations⁴³, η οποία περιέχει κατευθυντήριες γραμμές προς τα πιστωτικά ιδρύματα αναφορικά με τα αναγκαίες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου, που τα πιστωτικά ιδρύματα θα ακολουθήσουν, αλλά και αναφορικά με το ρόλο και την έκταση των αρμοδιοτήτων και των υποχρεώσεων των εξωτερικών ελεγκτών

³⁵ Τασάκος Κ., Σημειώσεις Σεμιναρίου Ε.Τ.Ι. (13-14/4/2006) με αντικείμενο «Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών».

³⁶ Principles for the Management of Credit Risk, (No. 75), September 2000.

³⁷ Management of banks' international Lending-country risk analysis and country exposure measurement and control, (No. 1) March 1982, www.bis.org.

³⁸ Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations (No. 69) February 2000 www.bis.org.

³⁹ Principles for the management of interest rate risk (no 29), September 1997, Principles for the management and Supervision of interest rate risk, (No. 108), July 2004, www.bis.org.

⁴⁰ Operational Risk Management, (No 42) September 1998, Sound practices for the management and supervision of operational risk, (No 96), February 2003 www.bis.org.

⁴¹ Risks in computer and telecommunications systems, (No. 6), July 2004 www.bis.org.

⁴² Compliance and the compliance function in Banks (No. 113), April 2005 www.bis.org.

⁴³ No. 40, September 1998.

(β) International audits in Banks and the supervisor's relationship with auditors⁴⁴, στα πλαίσια της οποίας, ως άλλωστε προκύπτει αναμφιβόλως από τον τίτλο της, καθιερώθηκαν συγκεκριμένες κατευθυντήριες αρχές που ωφέλιμο, αλλά και αναγκαίο, είναι να διέπουν τις σχέσεις των τραπεζικών εποπτικών αρχών τόσο με τους εσωτερικούς όσο και με τους εξωτερικούς ελεγκτές.

- Στην **υποβολή στοιχείων στις εποπτικές αρχές**, για την επίτευξη του οποίου η Επιτροπή της Βασιλείας έχει εκδώσει σε συνεργασία με τη Διεθνή Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (IOSCO) δύο εκθέσεων⁴⁵, οι οποίες στόχο έχουν την καθιέρωση ενός ομοιόμορφου πλαισίου αναφοράς για τις εποπτικές αρχές.
- Στην **ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς, στην καθιέρωση αρχών για τη διαφάνεια των συναλλαγών και κανόνων για την εταιρική διακυβέρνηση των πιστωτικών ιδρυμάτων**, με απώτερο στόχο τον περιορισμό της έκθεσής τους στον κίνδυνο αφερεγγυότητας. Για την κάλυψη αυτής της θεματικής δράσης της, η Επιτροπή της Βασιλείας έχει προχωρήσει στην έκδοση σχετικών εκθέσεων⁴⁶. Οι εκθέσεις αυτές πραγματεύονται τον ελάχιστο αριθμό στοιχείων που πρέπει να δημοσιεύουν τα πιστωτικά ιδρύματα στις ετήσιες ή άλλες εκθέσεις και δημοσιεύσεις τους σχετικά με τις συναλλαγές τους σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, την έκθεσή τους στον πιστωτικό κίνδυνο, αλλά και τους λοιπούς κινδύνους που αναλαμβάνουν.
- Στην **θέσπιση βασικών αρχών για την άσκηση της προληπτικής εποπτείας** από τις εποπτικές αρχές των τρίτων κρατών, που δεν μετέχουν στη σύνθεση της Επιτροπής της Βασιλείας. Στα πλαίσια αυτής της θεματικής, όπως έχει ήδη σημειωθεί ανωτέρω, έχει εκδοθεί η έκθεση της Επιτροπής του 1996, με τίτλο «Core Principles for Effective Banking Supervision⁴⁷» (ήτοι Βασικές Αρχές για την αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία) και, εν συνεχεία, η επεξηγηματική αυτής έκθεση με τίτλο «The Core Principles Methodology⁴⁸». Στα πλαίσια των εκθέσεων αυτών – αποτελέσματα της συνεργασίας της Επιτροπής της Βασιλείας με τις

⁴⁴ No. 84, August 2001.

⁴⁵ Framework for Supervisory information about the derivatives activities of banks and securities firms, (No. 19) May 1995, Supervisory Information Framework for derivatives and trading activities, (No. 39), September 1998, www.bis.org.

⁴⁶ Recommendations *Recommendations for Public Disclosure of Trading and Derivatives Activities of Bank and Securities Firms* (No. 60). October 1999, *Best Practices for Credit Risk Disclosure*, September 2000 ό.π., *Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure*, July 1999, *Enhancing Bank Transparency*, September 1998, www.bis.org.

⁴⁷ (No 39) September 1997.

⁴⁸ (No. 61) October 1999.

τραπεζικές εποπτικές αρχές που δεν συμμετέχουν στη σύνθεσή της- παρατίθενται οι βασικές αρχές, είκοσι πέντε στο σύνολό τους, οι οποίες πρέπει να εφαρμόζονται, προκειμένου να επιτυγχάνεται καθεστώς αποτελεσματικής εποπτείας. Οι εν λόγω αρχές αποσκοπούν, κατά κύριο λόγο, στη θέσπιση όλων των μακροοικονομικών προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται για την άσκηση της αποτελεσματικής τραπεζικής εποπτείας, στην καθιέρωση συγκεκριμένων όρων για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας σε ένα πιστωτικό ίδρυμα καθώς και για τη μεταβολή του ιδιοκτησιακού του καθεστώτος, στην εδραίωση σαφούς και αποτελεσματικού κανονιστικού πλαισίου -στη βάση των ορισμών του οποίου θα πρέπει να ασκείται από τις εποπτικές αρχές η εποπτεία-, στην καθιέρωση των μεθόδων που θα πρέπει να εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές για τον έλεγχο των εποπτευόμενων τραπεζών, στην οριστικοποίηση του φάσματος των πληροφοριών που οφείλουν τα πιστωτικά ιδρύματα να υποβάλουν στις εποπτικές τους αρχές, αλλά και να καθιστούν γνωστές στους πελάτες τους και το συναλλακτικό και επενδυτικό εν γένει κοινό, στη συγκεκριμενοποίηση και οριστικοποίηση των εξουσιών που πρέπει να διαθέτουν οι εποπτικές αρχές για την άσκηση του έργου τους καθώς και στην καθιέρωση της διασυννοριακής συνεργασίας των εποπτικών αρχών αναφορικά με την επίτευξη αποτελεσματικής εποπτείας επί των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών.

- Στην **επίτευξη αποτελεσματικής προληπτικής εποπτείας στους σύνθετους χρηματοπιστωτικούς ομίλους** (financial conglomerates), ήτοι στους ομίλους, στη σύνθεση των οποίων μετέχουν τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες και επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών ή, τουλάχιστον, δύο από τις τρεις προαναφερθείσες κατηγορίες χρηματοπιστωτικών φορέων. Η Επιτροπή σε συνεργασία τόσο με τη Διεθνή Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (IOSCO)⁴⁹ όσο και με τη Διεθνή Ένωση Επιθεωρητών Ασφαλίσεων (IAIS)⁵⁰, -στα πλαίσια του κοινού forum για τους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους Ετερογενών δραστηριοτήτων που έχουν συστήσει από το 1996- έχουν προβεί στην έκδοση πληθώρας εκθέσεων⁵¹, που ρυθμίζουν τα εν λόγω ζητήματα.

⁴⁹ International Organization of Securities Commissions, www.iosco.gr.

⁵⁰ International Association of Insurance Supervisors, www.iaisweb.org.

⁵¹ The Supervision of financial Conglomerates (No. 20), July 1995, Supervision of Financial Conglomerates (No. 47), February 1999, Intra-Group Transactions and Exposures and Risk Concentrations Principles (No. 62), December 1999, Risk Concentrations Principles (No. 63) December 1999, www.bis.org.

Για την πληρέστερη, ωστόσο, και σφαιρικότερη κατανόηση του -κατά τα ανωτέρω αναφερόμενα- έργου και των επιδιώξεων της Επιτροπής της Βασιλείας, σκόπιμο κρίνεται να τονιστεί, εκ νέου, ότι η εν λόγω Επιτροπή δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση εποπτική αρχή. Ως εκ τούτου, η περιγραφείσα αποστολή της δεν μπορεί παρά να συνίσταται, και ιδωμένη από την άλλη πλευρά, να περιορίζεται στη διατύπωση θέσεων, μέσω των εκθέσεων της, οι σημαντικότερες εκ των οποίων αναφέρθηκαν ανωτέρω, στη διαμόρφωση εποπτικών μοντέλων και στη διατύπωση συστάσεων χωρίς νομική δεσμευτικότητα απέναντι στις αρχές που συμμετέχουν στη σύνθεσή της. Με άλλα λόγια, η Επιτροπή λειτουργεί με την προσδοκία ότι οι συμμετέχουσες αρχές φροντίζουν για την ενσωμάτωση, την υιοθέτηση και, επί της ουσίας, την εφαρμογή των προτεινόμενων μέσω των εκθέσεων συστάσεων στην έννομη τάξη των κρατών τους, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό εναρμόνιση των ρυθμίσεων, χωρίς, ωστόσο, να την επιβάλει. Η έλλειψη δεσμευτικότητας των ρυθμίσεων, αν και αποτελεί μία από τις παραμέτρους που ο μελετητής του έργου της Βασιλείας, οφείλει σε κάθε περίπτωση να λάβει υπόψη, δεν απομειώνει τη σημασία του έργου αυτού. Η συμβολή του στη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου που αφορά στην εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι, δίχως άλλο, καθοριστική στην ενιαία τραπεζική αγορά, λαμβανομένης, άλλωστε, υπόψη και της υιοθέτησης μεγάλου τμήματός του από τις εποπτικές αρχές πολλών κρατών που δεν μετέχουν στη σύνθεση της Επιτροπής της Βασιλείας.

Στο σημείο αυτό, και μετά από την κατά τα ανωτέρω σε γενικές γραμμές παράθεση των στόχων και του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας, σκόπιμο κρίνεται να ακολουθήσει μία ιστορική επισκόπηση των διατάξεων και ρυθμίσεων –στους κόλπους πάντα της Επιτροπής της Βασιλείας- ιδιαίτερα για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η παράθεση αυτή κρίνεται αναγκαία πριν από την εισαγωγή στη διαπραγμάτευση του κύριου αντικειμένου της παρούσας μελέτης, ήτοι στη μελέτη των ειδικότερων ρυθμίσεων της νέας Συμφωνίας «Βασιλεία II» για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων.

1.2 Ιστορική επισκόπηση των διατάξεων ιδιαίτερα για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων

1.2.1 Γενικές επισημάνσεις

Το ζήτημα της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, αρχικά με τη μορφή του υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού

κινδύνου, ήταν η επερχόμενη συνέπεια της έλλειψης σωστής διαχείρισης του δανειακού χαρτοφυλακίου των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος, ως κύρια έκφανση της προληπτικής εποπτείας, στους κόλπους της οποίας εντάσσεται και το ως άνω αναφερόμενο ζήτημα της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, αποτελεί στις μέρες μας την κύρια συνισταμένη της παγκόσμιας οικονομικής τάξης⁵². Η σημασία, άλλωστε, της ύπαρξης κανόνων σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια είναι αναντίρρητη. Η συνεισφορά της Επιτροπής της Βασιλείας – μια ιστορική επισκόπηση των κυριότερων σταθμών του έως σήμερα έργου της οποίας στο συγκεκριμένο ζήτημα της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων θα επιχειρήσουμε εν προκειμένω –σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ιδιαίτερος σημαντική, οι δε αντίστοιχες κοινοτικές οδηγίες, η παρουσίαση των ρυθμίσεων των οποίων εκφεύγει του σκοπού αλλά και των ορίων αυτής της θεματικής, χρωστούν πολλά σε αυτή⁵³.

Στα πλαίσια θα επιχειρηθεί η κατωτέρω παρουσίαση-επισκόπηση των διατάξεων⁵⁴ της Επιτροπής ιδιαίτερα για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων:

1.2.2 Το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Basle Capital Accord, 1988)

Βάση του εν λόγω ρυθμιστικού πλαισίου αποτελούν οι ρυθμίσεις του Συμφώνου της Βασιλείας του 1988 (Basle Capital Accord, 1988)⁵⁵, το οποίο αναπτύχθηκε από την Επιτροπή της Βασιλείας με στόχο την ενδυνάμωση και σταθεροποίηση του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Στο πεδίο εφαρμογής του Συμφώνου ενέπιπταν, αρχικώς, οι διεθνώς δραστηριοποιούμενες τράπεζες, ως η έννοιά τους προσδιορίσθηκε ανωτέρω. Οι διατάξεις του Συμφώνου υιοθετήθηκαν και έτυχαν εφαρμογής σε περισσότερες από εκατό (100) χώρες. Οι ρυθμίσεις του ως άνω Συμφώνου του 1988 άπτονται, κυρίως, του καθορισμού συστήματος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των διεθνώς δραστηριοποιούμενων πιστωτικών ιδρυμάτων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου από στοιχεία ενεργητικού και στοιχεία εκτός ισολογισμού, του καθορισμού των στοιχείων των ιδίων κεφαλαίων καθώς και του καθορισμού των στοιχείων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, βάσει των οποίων τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν δικαίωμα να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για

⁵² Δούβλης Β., ό.π. σελ. 155 επ.

⁵³ Δούβλης Β., ό.π. σελ. 155 επ.

⁵⁴ Ο όρος «διάταξη» χρησιμοποιείται εν προκειμένω με ευρύτερη έννοια, δεδομένο ότι, ως ήδη αναφέρθηκε, βρισκόμαστε στο πεδίο του ήπιου διεθνούς δικαίου.

⁵⁵ International Convergence of capital measurement and capital standards (No. 4), July 1988, www.bis.org.

κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου και, εν συνεχεία με την τροποποίηση του 1996, του κινδύνου της αγοράς. Ειδικότερα, από το 1988, στα πλαίσια του ως άνω Συμφώνου, για πρώτη φορά, συνδέεται το ύψος των ιδίων κεφαλαίων με τον πιστωτικό κίνδυνο. Συγκεκριμένα, στο Σύμφωνο του 1988, ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου⁵⁶, αλλά και του κινδύνου χώρας πραγματοποιείται βάσει του συνόλου των στοιχείων ενεργητικού και εκτός ισολογισμού⁵⁷.

Για τον υπολογισμό του μέτρου της ως άνω κάλυψης, το Σύμφωνο του 1988 εισήγαγε μία τυποποιημένη μέθοδο στάθμισης του κινδύνου αναφορικά με τα στοιχεία του ενεργητικού, η οποία υιοθετεί τέσσερις συντελεστές στάθμισης κινδύνου, ανάλογα με την αξία κάθε στοιχείου, για τον υπολογισμό της σταθμισμένης κατά τον πιστωτικό κίνδυνο αξίας. Οι συντελεστές αυτοί ήταν της τάξης του 0%, 20%, 50% ή και 100%, αντίστοιχα⁵⁸, και αναλύονται ως εξής ανά συντελεστή στάθμισης και κατηγορία ανοίγματος:

Πίνακας Ι

Συντελεστές στάθμισης του Συμφώνου του 1988

Συντελεστής Στάθμισης	Κατηγορία ανοίγματος
0%	Μετρητά, χρυσός, ανοίγματα έναντι χωρών μελών του ΟΟΣΑ, ανοίγματα σε εξασφάλιση αστικών ακινήτων
20%	Ανοίγματα έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων χωρών μελών ΟΟΣΑ, ανοίγματα έναντι κυβερνητικών οργανισμών, ανοίγματα έναντι περιφερειακών διοικήσεων
50%	Στεγαστικά δάνεια χωρίς εξασφάλιση
100%	Λοιπές Απαιτήσεις, εταιρικά ομόλογα, χώρες μη μέλη ΟΟΣΑ, τράπεζες χωρών μη μελών ΟΟΣΑ, λιανική τραπεζική (retail banking)

⁵⁶ Για τον προσδιορισμό της έννοιας του πιστωτικού κινδύνου έχει διατυπωθεί ο ακόλουθος ορισμός, η ακόλουθη προσέγγιση: «Αν πίστωση σημαίνει προσδοκία για την είσπραξη ενός ποσού σε καθορισμένο χρονικό ορίζοντα, τότε πιστωτικός κίνδυνος είναι η πιθανότητα η προσδοκία αυτή να μην πραγματοποιηθεί», *Κούρτης Γ.*, Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης, ΔΕΕΤ 25-26, σελ. 54.

⁵⁷ Basel Committee (1988), ενότητα Ι, παρ. 28.

⁵⁸ Ο.π., ενότητα Ι, παρ. 28-41 και παράρτημα 2.

Για τον υπολογισμό της κατά τον πιστωτικό κίνδυνο σταθμισμένης αξίας των στοιχείων εκτός ισολογισμού ακολουθήθηκε στα πλαίσια του ως άνω Συμφώνου μία πιο σύνθετη διαδικασία. Ειδικότερα, της στάθμισης με τον συντελεστή κινδύνου που αφορά στον αντισυμβαλλόμενο του πιστωτικού ιδρύματος προηγείται η μετατροπή των εν λόγω στοιχείων σε ισοδύναμα στοιχεία του ενεργητικού, μέσω της εφαρμογής συγκεκριμένων συντελεστών πιστωτικής μετατροπής. Η εν λόγω διαδικασία διαφοροποιείται μόνο στην περίπτωση των θέσεων σε έξω-χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα επί επιτοκίων και συναλλάγματος σε σχέση με τα λοιπά εκτός ισολογισμού στοιχεία⁵⁹.

Επιπλέον, για πρώτη φορά, καθιερώνεται ο συντελεστής φερεγγυότητας ως τρόπος αντιμετώπισης του πιστωτικού κινδύνου. Ως συντελεστής φερεγγυότητας ορίζεται ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων του Πιστωτικού Ιδρύματος προς τα στοιχεία του Ενεργητικού και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία, σταθμισμένα έκαστο με τον κίνδυνό του. Η ελάχιστη τιμή του συντελεστή φερεγγυότητας, την οποία οφείλουν να τηρούν τα πιστωτικά ιδρύματα, καθιερώθηκε στο 8% και είναι σχεδιασμένος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να καλύπτει τον κίνδυνο της μη εκπλήρωσης της υποχρέωσης του αντισυμβαλλομένου σε όλες τις μορφές του⁶⁰.

Επέβαλλε, κατ' αυτόν τον τρόπο, το Σύμφωνο της Βασιλείας του 1988 ένα ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, ύψους 8%, εναρμονίζοντας για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό σύστημα.

Οι διατάξεις του Συμφώνου του 1988 υπέστησαν αρκετές τροποποιήσεις και συμπληρώσεις και συγκεκριμένα⁶¹:

(α) Το 1991 τροποποιήθηκαν οι διατάξεις του Συμφώνου του 1988 που αφορούν στα ίδια κεφάλαια, με στόχο τον ορισμό των προϋποθέσεων, οι οποίες πρέπει να ισχύουν, προκειμένου τα πιστωτικά ιδρύματα να δύνανται να συμπεριλάβουν τις προβλέψεις τους για γενικούς, και συνεπώς μη συγκεκριμένους ανά πελάτη, κινδύνους στα εποπτικά ίδια κεφάλαια⁶².

(β) Τα έτη 1994⁶³ και 1995⁶⁴ έλαβαν χώρα δύο επιπλέον τροποποιήσεις του Συμφώνου του 1988, οι οποίες συνέτειναν στην εισαγωγή των αναγκάων

⁵⁹ Ο.π. ενότητα Ι, παρ. 42-43 και παράρτημα 3.

⁶⁰ Basel Committee 1988, ενότητα III, παρ. 44.

⁶¹ Γκόρτσος Χ., Συνολική θεώρηση του ισχύοντος πλαισίου εποπτείας της Κεφαλαιακής Επάρκειας και η επερχόμενη αναθεώρησή του, σε ΔΕΕΤ τ. 25-26, ό.π., σελ 18-31.

⁶² Amendment of the Basel Capital Accord in respect of the inclusion of general provisions/general loan-loss reserves in capital (No. 9), November 1991, www.bis.org.

⁶³ Basel Capital Accord: the treatment of the credit risk associated with certain off-balance-sheet items, (No. 12a), July 1994, Amendment to the Capital Accord of July 1988 (No. 12b), July 1994 www.bis.org.

⁶⁴ Basel Capital Accord: treatment of potential exposure for of balance sheet items (No. 18), April 1995 www.bis.org.

προϋποθέσεων για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων για την κάλυψη από συναλλαγές σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα, λαμβανομένων υπόψη των διμερών συμφωνιών που καταρτίζουν με αντισυμβαλλομένους τους. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι, στα πλαίσια της τροποποίησης του 1995, εισήχθη η υποχρέωση συμπερίληψης κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου, πλέον των ανοικτών θέσεων σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα επί επιτοκίων, ομολόγων και συναλλάγματος, και των αντιστοίχων επί μετοχών, πολύτιμων μετάλλων και άλλων βασικών εμπορευμάτων

(γ) Το 1998 η Επιτροπή της Βασιλείας τροποποίησε εκ νέου το Σύμφωνο του 1988. Η εν λόγω τροποποίηση αποσκοπούσε στη μείωση των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου σχετικά με τις απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι των υποκείμενων σε κρατική εποπτεία επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, υπό συγκεκριμένες βέβαια προϋποθέσεις⁶⁵.

Η σημαντικότερη, ωστόσο, τροποποίηση είναι αυτή που επήλθε το 1996 και η οποία θα παρουσιαστεί αμέσως κατωτέρω.

1.2.3 Η τροποποίηση του 1996 του Συμφώνου της Βασιλείας (Supplement to the Basle Capital Accord, 1996)

Σε συνέχεια των ανωτέρω ρυθμίσεων και προβλέψεων που εισήγαγε η Επιτροπή της Βασιλείας, αναφορικά με τα θέματα της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων με το Σύμφωνο του 1988, και με στόχο την κάλυψη ορισμένων κενών, τα οποία είχαν διαπιστωθεί, τον Ιανουάριο του 1996 η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε κείμενο με τίτλο: «Amendment to the Capital Accord to incorporate market risks»⁶⁶. Όπως και ο ίδιος ο τίτλος του το αποσαφηνίζει, το κείμενο αυτό ήρθε να καλύψει το, μέχρι εκείνη τη χρονική στιγμή, υφιστάμενο κενό της προστασίας των πιστωτικών ιδρυμάτων από τους κινδύνους αγοράς. Συνακόλουθα, επέκτεινε τους υφιστάμενους «κανόνες», κατά τρόπο ώστε να εφαρμόζεται ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας και στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την αντιμετώπιση των ανωτέρω κινδύνων.

Για την πληρέστερη κατανόηση της σημασίας και της σκοπιμότητας της τροποποίησης του 1996, χρήσιμο είναι να επιχειρηθεί στο σημείο αυτό ένας εννοιολογικός προσδιορισμός των κινδύνων αγοράς. Ως εκ τούτου, στην έννοια των κινδύνων αγοράς εμπίπτουν:

⁶⁵ Amendment to the Basel Capital Accord of July 1988 (No. 36), April 1998, www.bis.org.

⁶⁶ Ητοι Τροποποίηση του Συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια με στόχο την ενσωμάτωση των κινδύνων αγοράς, Ιανουάριος 1996.

- Ο κίνδυνος θέσης από ανοικτές θέσεις σε χρεωστικούς τίτλους, παράγωγα μέσα επί επιτοκίων και χρεωστικών τίτλων, μετοχές και παράγωγα μέσα επί μετοχών ή δείκτη μετοχών.
- Ο συναλλαγματικός κίνδυνος, ο οποίος απορρέει από τη μεταβλητότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματος, στο οποίο ένα πιστωτικό ίδρυμα υποχρεούται να υποβάλλει στοιχεία σε σχέση με τα αλλοδαπά νομίσματα, στα οποία είναι εκπεφρασμένα στοιχεία εντός και εκτός ισολογισμού.
- Ο κίνδυνος από ανοικτές θέσεις σε εμπορεύματα, που απορρέει από τη μεταβολή των αγοραίων τιμών σε πολύτιμα μέταλλα και άλλα βασικά εμπορεύματα στα οποία τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν ανοικτές θέσεις.

Δεδομένου ότι η εποπτεία του κινδύνου αγοράς είναι πιο περίπλοκη από αυτή του πιστωτικού κινδύνου, το Σύμφωνο του 1996 επέτρεψε στα πιστωτικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν έναντι του κινδύνου αγοράς εσωτερικά μοντέλα μέτρησης κινδύνου βασισμένα στη μεθοδολογία της Μέγιστης Δυνητικής Ζημίας.

Πέραν των ανωτέρω, με την τροποποίηση του 1996 καθιερώθηκε ένας *εναλλακτικός προσδιορισμός των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων*⁶⁷, τον οποίο τα πιστωτικά ιδρύματα δικαιούνται να επιλέξουν να χρησιμοποιούν, για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων για την κάλυψή τους αποκλειστικά και μόνο έναντι της έκθεσής τους στους κινδύνους αγοράς.

Καθίσταται, συνεπώς, κατόπιν των ανωτέρω σαφές ότι το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας του 1988 οδήγησε σε συνεχείς διαβουλεύσεις μεταξύ των εμπλεκομένων φορέων, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα νέες αναθεωρήσεις και επιβολή νέων κανόνων εποπτείας, με σημαντικότερη τροποποίηση αυτή του 1996. Ωστόσο, αν και το Σύμφωνο του 1988, όπως τροποποιήθηκε το 1996, έθεσε τις βάσεις για την κάλυψη των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου αγοράς δεν απεδείχθη ικανό να «προστατέψει» τα πιστωτικά ιδρύματα από το σύνολο των κινδύνων που αναλαμβάνουν κατά τη λειτουργία τους, και, ως εκ τούτου, αποτέλεσε αντικείμενο έντονης κριτικής, τόσο από την επιχειρηματική κοινότητα όσο και από τον ακαδημαϊκό κόσμο.

Είναι αναγκαίο, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζοντας την ανάγκη τροποποίησης των διατάξεων του Συμφώνου προκειμένου να

⁶⁷ Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, ό.π. σελ. 275 επ.

εναρμονισθεί με τις τρέχουσες πρακτικές των τραπεζών προχώρησε το 1999 στη δημοσίευση κείμενων διαβούλευσης για την τροποποίηση του Συμφώνου του 1988. Το ιστορικό των εξελίξεων, καθώς και μία συνοπτική παρουσίαση του νέου ρυθμιστικού πλαισίου της Συμφωνίας «Βασιλεία II» και των στόχων, που αυτή επιδιώκει, θα παρατεθεί ευθύς κατωτέρω. Αναλυτικότερη παρουσίαση των ειδικότερων ρυθμίσεων της Συμφωνίας Βασιλεία II θα ακολουθήσει στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

1.3 Συνοπτική επισκόπηση και στόχοι του νέου ρυθμιστικού πλαισίου της Συμφωνίας «Βασιλεία II»

1.3.1 Ιστορικό των εξελίξεων

Η εισαγωγή του Συμφώνου της Βασιλείας I επηρέασε άμεσα τη συμπεριφορά των πιστωτικών ιδρυμάτων⁶⁸. Η κατά τα ανωτέρω αναφερόμενα εφαρμογή συντελεστών στάθμισης κινδύνου σε διαφορετικές κατηγορίες στοιχείων του ενεργητικού ώθησε τα πιστωτικά ιδρύματα στην αναζήτηση, ανάλογα με τις επιδιώξεις εκάστου, περιουσιακών στοιχείων χαμηλότερου ή υψηλότερου κινδύνου καθώς και στην υιοθέτηση μεθόδων αποφυγής των επιβαλλομένων βάσει του Συμφώνου κεφαλαιακών απαιτήσεων. Εν όψει των ανωτέρω, η Επιτροπή της Βασιλείας, έχοντας αντιληφθεί ότι το Σύμφωνο του 1988, όπως τροποποιήθηκε το 1996, έχει πλέον ξεπεραστεί από τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα ξεκίνησε τη διαδικασία διαβούλευσης για την αναθεώρησή του.

Στα πλαίσια αυτά, δημοσιοποίησε τον Ιούνιο του 1999 το πρώτο κείμενο διαβούλευσης⁶⁹, ενώ ακολούθησε το δεύτερο κείμενο διαβούλευσης τον Ιανουάριο του 2001⁷⁰ και το τρίτο κείμενο διαβούλευσης τον Απρίλιο του 2003⁷¹. Παράλληλα, και σε όλο το χρονικό διάστημα έως και τον Ιούλιο του 2006, έλαβαν χώρα Πέντε Ποσοτικές Μελέτες Επίπτωσης⁷² (Quantitative Impact Studies), αναφορικά με τα προβλεπόμενα στις προτάσεις των ως άνω προαναφερθέντων κειμένων διαβούλευσης, καθώς και μία πληθώρα δημοσιευμένων μελετών των εξειδικευμένων

⁶⁸ Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον, τάσεις και προοπτικές, ΕΕΤ, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Χαραλαμπίδης Μ., Οι νέες προτάσεις για την αναθεώρηση του πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων –Παρουσίαση, Ανάλυση, Κριτική, σελ. 151 επ., του ιδίου, Η νέα συνθήκη της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια: οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου και οι τεχνικές μείωσής του – τυποποιημένη προσέγγιση, ΔΕΕΤ τευχ. 25-26, σελ. 37 επ.

⁶⁹ www.bis.org.

⁷⁰ ό.π.

⁷¹ ό.π.

⁷² ό.π.

ομάδων εργασίας, που εμπλέκονται στην αναθεώρηση του Συμφώνου. Οι ως άνω προσπάθειες κατέληξαν στην ολοκλήρωση του Συμφώνου τον Ιούνιο του 2004⁷³, το οποίο πλέον έχει καθιερωθεί με την ονομασία «Βασιλεία II». Το Νοέμβριο του 2005 η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε μία αναθεωρημένη – ενημερωμένη έκδοση της Βασιλείας II, στην οποία ενέταξε τις πρόσθετες ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο έγγραφο της Επιτροπής με τίτλο «The Application of Basel II to trading activities and the treatment of double default effects»⁷⁴. Τέλος, στις 4 Ιουλίου του τρέχοντος έτους η Επιτροπή εξέδωσε μία συνοπτική έκδοση της νέας Συμφωνίας «Βασιλεία II»⁷⁵, η οποία, για λόγους κυρίως πληρέστερης κατανόησης, αποτελεί μία σύνοψη του περιεχομένου του Νέου Συμφώνου της Βασιλείας II του Ιουνίου 2004, των στοιχείων του Συμφώνου του 1988, τα οποία δεν αναθεωρήθηκαν κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων για τη δημιουργία της Συμφωνίας Βασιλεία II, της τροποποίησης του 1996 για την κάλυψη των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι του κινδύνου αγοράς και, βεβαίως, του εγγράφου του 2005 για την εφαρμογή της Βασιλείας II στις εμπορικές δραστηριότητες και την αντιμετώπιση των αποτελεσμάτων της διπλής στάθμισης κινδύνων. Πρέπει, ωστόσο, να διευκρινισθεί ότι νέες ρυθμίσεις δεν έχουν εισαχθεί στο προαναφερθέν κείμενο.

Τα ως άνω κείμενα εμπεριέχουν το πολύπλοκο και εκτενές πλέγμα των νέων προτάσεων για την αναθεώρηση του ισχύοντος εποπτικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, και είναι ευρύτερα γνωστές, ως ήδη αναφέρθηκε, ως «Βασιλεία II»⁷⁶.

Ως έναρξη εφαρμογής από τις εποπτικές αρχές των κρατών που θα τις υιοθετήσουν⁷⁷ των ως άνω προτάσεων ορίζεται το τέλος του 2006, και ειδικά για τις προηγμένες μεθόδους για τον πιστωτικό και λειτουργικό κίνδυνο, ως αυτές θα παρουσιαστούν κατωτέρω, το τέλος του 2007. Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷⁸ για το έτος 2007, τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν την ευχέρεια να υιοθετήσουν μέρος μόνο των ρυθμίσεων, των σχετικών με την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου. Οι

⁷³ Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework, June 2004, www.bis.org.

⁷⁴ July 2005, www.bis.org.

⁷⁵ Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework - Comprehensive Version, July 2006, www.bis.org.

⁷⁶ Nouy D., The New Basel Capital Rules –How to find the right trade-off between flexibility and the level playing field or, in other words, between financial stability and legal safety? Euredia 2001-2002, σελ. 9 επ.

⁷⁷ Είναι αξιοσημείωτο ότι στις Η.Π.Α οι ρυθμίσεις της Βασιλείας II θα εφαρμοστούν μόνο στα δέκα μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας, ενώ στα λοιπά θα εξακολουθεί να έχει εφαρμογή το πλέγμα των ρυθμίσεων της Βασιλείας I.

⁷⁸ Για τον τρόπο και τις μεθόδους ενσωμάτωσης των ρυθμίσεων της Βασιλείας II στα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν την εγκατάστασή τους στην Ε.Ε. θα γίνει αναλυτικά λόγος κατωτέρω στο 4^ο κεφάλαιο της εργασίας.

ελληνικές τράπεζες μπορούν να εφαρμόσουν τις βασικές μεθόδους οποτεδήποτε εντός του 2007, ενώ από την 1^η .1.2008 θα πρέπει να εφαρμόσουν, τουλάχιστον, την τυποποιημένη μέθοδο.

Ανάλυση των μεθόδων αυτών θα επιχειρηθεί κατωτέρω, είναι όμως σε κάθε περίπτωση σαφές ότι η πρόκληση της Βασιλείας II είναι άμεση, τόσο για τις εποπτικές αρχές που θα υιοθετήσουν τις ρυθμίσεις της όσο και για τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εποπτείας τους.

1.3.2. Στόχοι του Νέου Συμφώνου

Σε μεγάλο βαθμό οι στόχοι του νέου Συμφώνου παραμένουν ταυτόσημοι με τους διακηρυγμένους στόχους της Επιτροπής της Βασιλείας, ήτοι:

- Η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και
- Η διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού, κυρίως σε διεθνές επίπεδο, μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών και μεταξύ των τραπεζών και των εταιριών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών⁷⁹.

Πλέον των ανωτέρω, στους στόχους της Επιτροπής συμπεριλαμβάνεται η επιδίωξη αποτελεσματικής παρακολούθησης και ενσωμάτωσης στις προτεινόμενες εποπτικές μεθόδους των εξελίξεων της αγοράς, η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των αναλαμβανόμενων από τα πιστωτικά ιδρύματα κινδύνων, η αυξημένη ευαισθησία των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των πραγματικών κινδύνων που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα, μέσω της επίτευξης της ορθότερης ανακατανομής τους, και, τέλος, η ενθάρρυνση των πιστωτικών ιδρυμάτων αποφυγής εφαρμογής του regulatory capital arbitrage⁸⁰.

Η Βασιλεία II δεν υιοθετεί την άποψη ότι οι εφαρμοζόμενοι εποπτικοί κανόνες πρέπει να ταυτίζονται για το σύνολο των διεθνώς δραστηριοποιούμενων πιστωτικών ιδρυμάτων. Αντιθέτως, υποστηρίζει ότι, όσο πιο εξελιγμένο είναι ένα πιστωτικό ίδρυμα αναφορικά με την αντιμετώπιση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τόσο λιγότερο κεφάλαιο θα οφείλει να δεσμεύει, προκειμένου να προβεί σε μία συγκεκριμένη δραστηριότητα.

⁷⁹ Τασάκος Κ., ό.π.

⁸⁰ Χαράλαμπίδης Μ. σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 151 επ. Ως regulatory capital arbitrage-RCA θεωρείται το σύνολο των δραστηριοτήτων που σκοπό έχουν τη μείωση του ύψους των ιδίων κεφαλαίων που απαιτούνται θεσμικά, χωρίς, όμως, παράλληλα να αλλάζει η διάρθρωση του αναλαμβανόμενου κινδύνου από τα πιστωτικά ιδρύματα. Το κίνητρο αυτό δημιουργείται όταν το ύψος των απαιτούμενων κεφαλαίων είναι μεγαλύτερο από εκείνο που τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα θεωρούν ικανοποιητικό για τον κίνδυνο στο χαρτοφυλάκιό τους.

Με αυτή την οπτική, οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας αφορούν σε τρεις θεματικές ενότητες, συνοπτική ανάλυση των οποίων θα ακολουθήσει αμέσως κατωτέρω, στα πλαίσια του παρόντος κεφαλαίου⁸¹:

- Πυλώνας I: Υπολογισμός Ελάχιστων Κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, με την προσθήκη απαιτήσεων για κάλυψη και έναντι του λειτουργικού κινδύνου
- Πυλώνας II: Καθιέρωση διαδικασιών για τον έλεγχο σε μόνιμη βάση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών από τα εποπτικές αρχές, και
- Πυλώνας III: Ενδυνάμωση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στα πιστωτικά ιδρύματα, μέσω της καθιέρωσης κανόνων δημοσίευσης οικονομικών και άλλων στοιχείων.

Οι ως άνω πυλώνες του νέου Συμφώνου είναι σε μεγάλο βαθμό αλληλοεξαρτώμενοι και αλληλοενισχυόμενοι. Το περιεχόμενο τους συνοψίζεται, για λόγους κατανόησης, στα εξής:

1.3.3 Παρουσίαση των τριών πυλώνων του Νέου Συμφώνου⁸²

1.3.3.1 Πυλώνας I – Ελάχιστες κεφαλαιακές υποχρεώσεις έναντι του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου

Ο πρώτος πυλώνας διαπραγματεύεται την τροποποίηση και τη μερική ενδυνάμωση των κανόνων που αφορούν στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων που επιβάλλονται στα πιστωτικά ιδρύματα για την κάλυψή τους έναντι του πιστωτικού κινδύνου και, για πρώτη φορά, την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι της έκθεσής τους στο λειτουργικό κίνδυνο⁸³.

Συγκεκριμένα, το νέο Σύμφωνο προτείνει δύο μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο:

-την τυποποιημένη μέθοδο, η οποία συμπεριλαμβανόταν και στο Σύμφωνο του 1988, αλλά η οποία, πλέον, είναι συμπληρωμένη και τροποποιημένη, κατά τρόπο, ώστε να διατηρεί τη λογική της εφαρμογής στη στάθμιση των στοιχείων προκαθορισμένων συντελεστών κινδύνου, αλλά και να χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ευαισθησία ως

⁸¹ Κωστόπουλος Γ., ό.π. ΔΕΕΤ 25-26, σελ.8.

⁸² Decamps J-P, Rochet J-C, Benoit R., The three pillars of Basel II: Optimizing the Mix, Revised Version, April 2003 σελ. 1.

⁸³ Ως λειτουργικός κίνδυνος νοείται ο κίνδυνος να επέλθουν ζημιές που προκύπτουν είτε από ανεπαρκείς ή εσφαλμένες εσωτερικές διαδικασίες, συστήματα ή ανθρώπινο παράγοντα είτε από εξωτερικά αίτια. Μεγαλύτερη ανάλυση ακολουθεί στο οικείο κεφάλαιο.

προς τον κίνδυνο⁸⁴. Οι συντελεστές κινδύνου, άλλωστε, προσδιορίζονται, πλέον, ανάλογα με την εκτίμηση και βαθμολόγηση (rating) της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου των πιστωτικών ιδρυμάτων.

-τη μέθοδο υπολογισμού βάσει των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης του πιστωτικού κινδύνου, σύμφωνα με δύο εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού: τη θεμελιώδη μέθοδο και την προηγμένη μέθοδο.

Επιπλέον, διαμορφώνει, για πρώτη φορά, ειδικό πλαίσιο για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου, ο οποίος απορρέει από τις τιτλοποιημένες απαιτήσεις⁸⁵. Ταυτόχρονα, προβλέπει την υιοθέτηση διαφόρων τεχνικών άμβλυνσης του πιστωτικού κινδύνου κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων⁸⁶.

Όσον αφορά στο λειτουργικό κίνδυνο, η Επιτροπή της Βασιλείας, στα πλαίσια του νέου Συμφώνου, προτείνει την καθιέρωση τριών εναλλακτικών μεθόδων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων:

- τη μέθοδο του βασικού δείκτη⁸⁷
- την τυποποιημένη μέθοδο⁸⁸ και την εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδο, ειδικά για τις δραστηριότητες της λιανικής τραπεζικής και των χορηγήσεων
- τις εξελιγμένες ή άλλως προηγμένης μέτρησης μεθόδους⁸⁹

Κατά τα λοιπά, στα πλαίσια του πρώτου πυλώνα, αξίζει να σημειωθεί ότι ο ορισμός των ιδίων κεφαλαίων, οι ελάχιστες απαιτήσεις του 8% των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με το σταθμισμένο ενεργητικό, και οι διατάξεις αναφορικά με την εποπτική μεταχείριση των κινδύνων αγοράς παραμένουν αμετάβλητες.

Αναλυτικότερη παρουσίαση των ρυθμίσεων που εισάγονται αναφορικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, ήτοι αυτών του κύριου κορμού της Βασιλείας II, καθώς και η κατανόηση της σημασίας τους θα επιχειρηθεί κατωτέρω, στα πλαίσια του δεύτερου κεφαλαίου.

⁸⁴ Basel Committee 2004, μέρος 2^ο, ενότητα II, σελ. 15-47 και Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, ό.π. σελ. 298 επ.

⁸⁵ Basel Committee 2004, μέρος 2^ο, ενότητα IV, σελ. 113-136.

⁸⁶ Basel Committee 2004, μέρος 2^ο, ενότητα II, σελ. 26-47.

⁸⁷ Basel Committee 2004, μέρος 2^ο, ενότητα V, σελ. 137-138.

⁸⁸ Basel Committee 2004, μέρος 2^ο, ενότητα V, σελ. 139-140.

⁸⁹ Basel Committee 2004, μέρος 2^ο, ενότητα V, σελ. 140-144.

1.3.2.2 Πυλώνας II – Διαδικασία Εποπτικής Εξέτασης

Η διαδικασία της εποπτικής εξέτασης (supervisory review process) του δεύτερου πυλώνα υιοθετήθηκε- ως μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες του Νέου Συμφώνου- με σκοπό την επίτευξη υψηλών προδιαγραφών αναφορικά με τη διαφάνεια και παρουσίαση των αναλαμβανόμενων κινδύνων. Στα πλαίσια του δεύτερου πυλώνα παρέχεται για πρώτη φορά δυνατότητα εξατομικευμένης εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι δραστηριότητες των οποίων εκτίθενται σε μεγαλύτερο κίνδυνο, μέσω της ευχέρειας επιβολής υψηλότερων περιθωρίων επιτοκίου στο διατραπεζικό δανεισμό και το εκδιδόμενο χρέος. Η διαφάνεια των στοιχείων είναι, βάσει των επιταγών του, υποχρεωτική και επικεντρώνεται σε συγκεκριμένους τομείς, με κυριότερους τους εξής: την κεφαλαιακή επάρκεια και τη σύνθεση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, την αναλυτική παρουσίαση των εκθέσεων σε κίνδυνο ανά προϊόν και, τέλος, τη διαφάνεια των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων.

Κατόπιν των ανωτέρω, ως βασικοί στόχοι του δεύτερου πυλώνα διαγράφονται οι εξής⁹⁰:

- Η διασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων
- η διασφάλιση της ανάπτυξης διαδικασιών εναργέστερης διαχείρισης των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, τέσσερις είναι οι βασικές αρχές της εποπτικής διαδικασίας αξιολόγησης, στις οποίες εδράζεται ο δεύτερος πυλώνας^{91,92}:

- πρόβλεψη από τα πιστωτικά ιδρύματα διαδικασιών εκτίμησης της συνολικής τους κεφαλαιακής επάρκειας σε σχέση με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους και το περιβάλλον λειτουργίας τους καθώς και διαμόρφωση στρατηγικής για τη διασφάλιση της διατήρησης του επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας
- καθιέρωση της εξουσίας εποπτικού ελέγχου των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνου των τραπεζών

⁹⁰ Πρβλ. Τασάκος Κ., ό.π.

⁹¹ Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, ό.π. σελ. 306 επ.

⁹² Χαραλαμπίδης Μ. σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 173 επ.

- δυνατότητα επιβολής από τις εποπτικές αρχές σε συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου, ύψους μεγαλύτερου του 8%, ήτοι του ισχύοντος συντελεστή φερεγγυότητας και τέλος
- καθιέρωση της εξουσίας έγκαιρης παρέμβασης των εποπτικών αρχών, σε περίπτωση επιδείνωσης του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος.

Ειδικότερα, στα πλαίσια του δεύτερου πυλώνα του Συμφώνου και για την επίτευξη των επιδιώξεων των τεσσάρων αρχών του, ως αυτές περιγράφηκαν ανωτέρω, το Σύμφωνο της Βασιλείας II, εμπεριέχει μία σειρά προβλέψεων, οι σημαντικότερες εκ των οποίων συνοψίζονται στα κάτωθι:

(α) Ως μέσα για την επίτευξη της εσωτερικής αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας και τη διαμόρφωση στρατηγικής για τη διατήρηση του επιπέδου των ιδίων κεφαλαίων ορίζονται στα πλαίσια του δεύτερου πυλώνα: Ο προσδιορισμός των αρμοδιοτήτων και ευθυνών του διοικητικού συμβουλίου και των εκτελεστικών διευθυντών⁹³, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να συμβάλουν στην κατανόηση των ιδίων κινδύνων και στη συσχέτισή τους με το ύψος των ιδίων κεφαλαίων, η καθιέρωση διαδικασιών διαπίστωσης εκτίμησης και υπολογισμού των αναγκών, ανάλογα με τα πραγματικά ανοίγματα των πιστωτικών ιδρυμάτων κεφαλαίων⁹⁴, η εδραίωση συστήματος περιεκτικής αξιολόγησης, παρακολούθησης και υποβολής αναφορών σχετικά με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους, καθώς και η αναβάθμιση των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου.

(β) Ως μέσα για τη διεξαγωγή εποπτικού ελέγχου επί των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνου των πιστωτικών ιδρυμάτων ορίζονται στα πλαίσια του πυλώνα αυτού⁹⁵: Η επιβολή υποχρέωσης περιοδικής υποβολής αναφορών, η διενέργεια επιτόπιων επισκέψεων των εκπροσώπων της εποπτικής αρχής, η εγκαθίδρυση βάσης διαλόγου μεταξύ της εποπτικής αρχής και των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου των πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και η επεξεργασία των πορισμάτων του εξωτερικού ελέγχου

(γ) Αναφορικά με τη δυνατότητα επιβολής πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων, στα πλαίσια του δεύτερου πυλώνα, παρέχεται στις αρμόδιες εποπτικές αρχές η δυνατότητα διαμόρφωσης κατηγοριών – δεικτών για τη διαπίστωση της

⁹³ Basel Committee 2004, παρ. 685.

⁹⁴ Ο.π. υπ. 87.

⁹⁵ Basel Committee 2004, παρ. 703.

καταλληλότητας του ύψους των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με το υφιστάμενο προφίλ κινδύνου συγκεκριμένων πιστωτικών ιδρυμάτων^{96, 97}.

(δ) Επιπλέον, σχετικά με τη δυνατότητα παρέμβασης των εποπτικών αρχών σε περίπτωση επιδείνωσης της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, προβλέπεται η δυνατότητα λήψης πληθώρας μέτρων, προληπτικών και κατασταλτικών⁹⁸. Στα εν λόγω μέτρα συγκαταλέγονται η δυνατότητα εντατικοποίησης της παρακολούθησης του συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος, η επιβολή περιορισμού ή και απαγόρευσης καταβολής μερίσματος στους μετόχους, η υποχρέωση διαμόρφωσης και υλοποίησης σχεδίου ισχυροποίησης της κεφαλαιακής βάσης καθώς και η απαίτηση άμεσης άντλησης κεφαλαίων.

Τέλος, στα πλαίσια του δεύτερου πυλώνα και κατά τη διαδικασία παρακολούθησης της κεφαλαιακής επάρκειας, θα πρέπει να εξετάζονται ποικίλα ειδικά θέματα⁹⁹, τα οποία αναφέρονται, ιδίως, στον επιτοκιακό κίνδυνο του επενδυτικού χαρτοφυλακίου, αλλά και στον πιστωτικό και λειτουργικό κίνδυνο. Τα θέματα αυτά δεν επιλύονται άμεσα στα πλαίσια του πρώτου πυλώνα- η παρουσίαση των ειδικότερων ρυθμίσεων του οποίου αποτελεί τον κύριο κορμό της παρούσας μελέτης - και αφορούν, ιδίως: Στα θέματα του εποπτικού ορισμού της αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου, στα ζητήματα των λοιπών κινδύνων που δεν αντιμετωπίζονται στα πλαίσια του πρώτου πυλώνα, όπως του νομικού κινδύνου, του κινδύνου ρευστότητας, του κινδύνου από την υπέρβαση των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων και του κινδύνου συγκέντρωσης, στα θέματα της τιτλοποίησης απαιτήσεων, καθώς και στο ζήτημα της αντιμετώπισης παραγόντων που δεν τελούν υπό τον έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων, όπως π.χ. οι διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου. Η συμπερίληψη των θεμάτων αυτών στον δεύτερο πυλώνα επιλέχθηκε προκειμένου να επιτευχθεί η μεγαλύτερη ευελιξία, που οι διατάξεις του δεύτερου πυλώνα εξασφαλίζουν.

1.3.3.3 Πυλώνας III- Πειθαρχία της αγοράς

Ο τρίτος από τους συμπληρωματικούς πυλώνες του νέου Συμφώνου αφορά στην υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων για γνωστοποίηση στοιχείων – τόσο ποιοτικού όσο και ποσοτικού χαρακτήρα- με σκοπό την ενίσχυση της πειθαρχίας στους κανόνες της ορθής διαχείρισης των κινδύνων. Η ενίσχυση, άλλωστε, της

⁹⁶ Basel Committee 2004, παρ 716.

⁹⁷ Τέτοια συστήματα έγκαιρης διάγνωσης είναι το CAMEL Rating System στις ΗΠΑ, το PATROL στην Ιταλία και το ORAP στη Γαλλία.

⁹⁸ Basel Committee 2004, παρ. 717.

⁹⁹ Basel Committee 2004, παρ. 719-755.

επιβαλλόμενης, από τους συμμετέχοντες στην αγορά, πειθαρχίας στους κανόνες της ορθής διαχείρισης των κινδύνων συνδέεται ως δικαιιοπολιτικό αίτημα και με τον ηθικό κίνδυνο, ο οποίος πηγάζει από τη λειτουργία του δικτύου ασφαλείας (safety net) του τραπεζικού συστήματος¹⁰⁰.

Με τον όρο «πειθαρχία της αγοράς» νοείται τόσο η άμεση πειθαρχία, ήτοι η διαδικασία ενσωμάτωσης στην τιμή των χρεωστικών ή πιστωτικών τίτλων του πιστωτικού ιδρύματος των δημοσιοποιημένων πληροφοριών πάσης φύσεως, όσο και η έμμεση πειθαρχία, η οποία συνιστάται στη χρησιμοποίηση της διακύμανσης των τιμών χρεωστικών και μετοχικών τίτλων του πιστωτικού ιδρύματος από τις εποπτικές αρχές ως ένδειξη της επικινδυνότητας του χαρτοφυλακίου και στην ακόλουθη ανάληψη δράσης από τις τελευταίες.

Εισάγει, συνεπώς, διατάξεις αναφορικά με την παρεχόμενη από τα πιστωτικά ιδρύματα προς το εξωτερικό πληροφόρηση, σχετικά με το ύψος των αναλαμβανομένων κινδύνων, τις αναγκαίες κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι των κινδύνων αυτών και την ακολουθούμενη στρατηγική προκειμένου, μέσω της διαφάνειας, να ενισχυθεί η αγορά.

Ο σκοπός του τρίτου πυλώνα, συνεπώς, συνίσταται στην παροχή προς τους συμμετέχοντες στην αγορά –λειτουργώντας πάντα συμπληρωματικά με τους άλλους δύο πυλώνες – των απαραίτητων πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα καθώς και με την πολιτική διαχείρισης των κινδύνων αυτών. Εκτιμώντας τις πληροφορίες αυτές, οι επενδυτές θα αποκτούν την δυνατότητα αξιολόγησης της έκτασης της έκθεσης των πιστωτικών ιδρυμάτων στους διάφορους κινδύνους και, ως εκ τούτου, να προβαίνουν στις κατάλληλες και συμφέρουσες για αυτούς επιλογές.

Αιτιολογική βάση του πυλώνα αυτού αποτελεί, εύλογα, η ευρεία ευχέρεια που παρέχει στα πιστωτικά ιδρύματα το νέο Σύμφωνο, αναφορικά με την επιλογή των μεθόδων υπολογισμού βάσει των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης. Άλλωστε, πολλές από τις υποχρεώσεις δημοσιοποίησης αποτελούν προϋπόθεση για τη χρήση των προηγμένων μεθόδων και την αποτελεσματική λειτουργία του πρώτου πυλώνα¹⁰¹.

Σύμφωνα με τον τρίτο πυλώνα, η δημοσιοποίηση των ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων θα πρέπει –grosso modo- να καλύπτει τους παρακάτω βασικούς τομείς¹⁰² :

¹⁰⁰ Herring R.J. and Santomero (2000).

¹⁰¹ Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, ό.π., σελ. 307 επ.

¹⁰² Χαραλαμπίδης Μ., σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 175 επ.

- τις γενικές αρχές της εγκεκριμένης από το Διοικητικό Συμβούλιο ή άλλο αρμόδιο όργανό του, πολιτικής δημοσιοποίησης στοιχείων.
- το πεδίο εφαρμογής του εποπτικού πλαισίου
- την κεφαλαιακή διάρθρωση και επάρκεια
- το ύψος των ανοιγμάτων και την αξιολόγηση των αναλαμβανόμενων κινδύνων.

Ειδικότερα:

(α) Τα πιστωτικά ιδρύματα, μέσω των αρμοδίων οργάνων τους, θα πρέπει να διαμορφώσουν μία πολιτική δημοσιοποίησης, η οποία θα καθορίζει, αφενός, τα προς δημοσιοποίηση στοιχεία και θα προσδιορίζει, αφετέρου, τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου επί της εν λόγω πολιτικής¹⁰³.

(β) Αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής του εποπτικού πλαισίου ορίζεται ότι ο τρίτος πυλώνας τυγχάνει εφαρμογή σε ενοποιημένη βάση, με εξαίρεση την περίπτωση των πληροφοριών που αφορούν στα συνολικά ίδια κεφάλαια και στα βασικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων, οι οποίες θα πρέπει να υποβάλλονται ξεχωριστά από έκαστη των επιχειρήσεων ενός ομίλου¹⁰⁴.

(γ) Σχετικά με την κεφαλαιακή διάρθρωση τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να δημοσιοποιούν βασικές πληροφορίες αναφορικά με τα στοιχεία που χρησιμοποιούν για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων, ιδίως αναφορικά με τη χρήση καινοτομικών και υβριδικών τίτλων. Επιπλέον, σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να υποβάλλουν αναλυτικές πληροφορίες για κάθε έναν από τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται κατά τη δραστηριότητά τους και για τους οποίους υπέχουν υποχρέωση δέσμευσης ιδίων κεφαλαίων. Η υποχρέωση αυτή είναι διαφορετική και πρόσθετη της ανωτέρω υπό (α) αναφερόμενης υποχρέωσης διαμόρφωσης πολιτικής δημοσιοποίησης.

(δ) Η δημοσιοποίηση στοιχείων αφορά στους ακόλουθους κινδύνους: πιστωτικό, αγοράς, λειτουργικό και εισοδήματος επιτοκίων.

Οι ως άνω υποχρεώσεις δημοσιοποίησης στα πλαίσια του τρίτου πυλώνα αφορούν τόσο σε υποχρεώσεις ταυτίζονται με άλλες υποχρεώσεις δημοσιοποίησης, όπως π.χ. για λόγους λογιστικούς ή βάσει της χρηματιστηριακής νομοθεσίας, όσο και σε υποχρεώσεις που δεν ταυτίζονται με άλλες. Σχετικά με τις προαναφερθείσες

¹⁰³ Basel Committee 2003a, παρ. 768.

¹⁰⁴ Basel Committee 2003a, παρ. 771.

υποχρεώσεις δημοσιοποίησης η Επιτροπή της Βασιλείας δεν υπαγορεύει ελάχιστο όριο ή/και περιεχόμενο των στοιχείων που θα περιέχουν. Αντιθέτως, προτείνει την εφαρμογή του κριτηρίου «της σημαντικότητας» (test of materiality) για την επιλογή τους. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό «μία πληροφορία θεωρείται σημαντική εφόσον, η παράλειψη ή η εσφαλμένη διατύπωσή της, θα μπορούσε να αλλάξει ή να επηρεάσει την εκτίμηση ή απόφαση του αποδέκτη της»¹⁰⁵.

Σχετικά με τη συχνότητα της δημοσιοποίησης των στοιχείων οι ρυθμίσεις του τρίτου πυλώνα ορίζουν ότι θα πραγματοποιείται σε εξαμηνιαία βάση¹⁰⁶, προβλεπομένης, βεβαίως, μίας πληθώρας εξαιρέσεων, όπου η δημοσιοποίηση των στοιχείων επιβάλλεται άλλοτε σε μικρότερη και άλλοτε σε μεγαλύτερη χρονική βάση, ανάλογα με το είδος της εξαίρεσης.

Ειδικά για τις πληροφορίες εμπιστευτικού χαρακτήρα¹⁰⁷, η Επιτροπή της Βασιλείας χορηγεί τη δυνατότητα αποφυγής δημοσιοποίησής τους, επιβάλλοντας, ωστόσο, στην περίπτωση αυτή στα πιστωτικά ιδρύματα την υποχρέωση να παρέχουν στο κοινό γενικές πληροφορίες επί του συγκεκριμένου θέματος καθώς και να γνωστοποιούν το λόγο που τα αποτρέπει από τη δημοσιοποίησή τους.

Μετά από την ανωτέρω παράθεση των κύριων σημείων των τριών πυλώνων της Βασιλείας II, με έμφαση στην παρουσίαση της λειτουργίας των δυο τελευταίων πυλώνων, οι ρυθμίσεις των οποίων εισάγονται για πρώτη φορά θα επιχειρηθεί μία παρουσίαση και ανάλυση του πρώτου πυλώνα, ήτοι των ειδικότερων ρυθμίσεων του κύριου κορμού της Βασιλείας II για την κεφαλαιακή επάρκεια, που αφορούν στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

¹⁰⁵ Ο παραπάνω ορισμός συμπίπτει με τον ισχύοντα στα πλαίσια των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.

¹⁰⁶ Basel Committee 2003a, παρ. 767.

¹⁰⁷ Ως πληροφορίες εμπιστευτικού χαρακτήρα ορίζονται εκείνες των οποίων η δημοσιοποίηση και, συνακόλουθα, η χρήση από άλλο πιστωτικό ίδρυμα υποσκάπτει σε όρους ανταγωνισμού τη θέση του πιστωτικού ιδρύματος που την πραγματοποιεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ «ΒΑΣΙΛΕΙΑ II» ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ (ΠΥΛΩΝΑΣ I)

2.1. Γενικές επισημάνσεις

Ως ήδη επιχειρήθηκε να καταστεί σαφές, χαρακτηριστικό των νέων προτάσεων του πρώτου πυλώνα για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων είναι η υιοθέτηση ποικίλων και διαφορετικών προσεγγίσεων αναφορικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, προσεγγίσεων χαρακτηριζόμενων από σημαντικό βαθμό πολυπλοκότητας και ευαισθησίας απέναντι στους αναλαμβανόμενους κινδύνους¹⁰⁸. Οι προσεγγίσεις υπολογισμού των κεφαλαίων, που ένα πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να δεσμεύει για εποπτικούς σκοπούς, καθώς και οι εξελικτικές προσεγγίσεις που υιοθετεί η Βασιλεία II για τον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου, αντίστοιχα, αναφέρθηκαν αρκετά αναλυτικά ανωτέρω. Εν συνεχεία, θα επιχειρηθεί, στο μέτρο του εφικτού, και με προσπάθεια αποφυγής διερεύνησης πολλών τεχνικών οικονομικών ζητημάτων, τα οποία εκφεύγουν του άμεσου γνωστικού πεδίου της γράφουσας, και, ως εκ τούτου, εμφιλοχωρούν τον κίνδυνο σφάλματος, η παρουσίαση των σημαντικότερων σημείων αυτών, καθώς και άλλων σημαντικών για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος ρυθμίσεων του πρώτου πυλώνα.

2.2. Πιστωτικός κίνδυνος

Αμέσως κατωτέρω και στα πλαίσια της παρούσας σύντομης εργασίας ακολουθεί η ανάλυση των ρυθμίσεων και, ειδικότερα, η ανάλυση των μεθοδολογιών που εισάγει η νέα Συμφωνία, για εφαρμογή από τα πιστωτικά ιδρύματα για την κάλυψή τους έναντι του πιστωτικού κινδύνου¹⁰⁹.

2.2.1 Τυποποιημένη Προσέγγιση

Η Τυποποιημένη Μέθοδος (Standardized Approach) αποτελεί την απλούστερη από τις προτεινόμενες στα πλαίσια της Βασιλείας II μεθοδολογίες υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Διατηρεί, αφενός, τη λογική της υφιστάμενης καί ισχύουσας στο πλαίσιο της Βασιλείας I μεθόδου υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, η οποία βασίζεται στην ύπαρξη προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου ενώ τη βελτιώνει, αφετέρου, εισάγοντας για πρώτη φορά τη δυνατότητα καθορισμού των

¹⁰⁸ Χαραλαμπίδης Μ., σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 170 επ.

¹⁰⁹ Τασάκος Κ., ό.π.

συντελεστών κινδύνου στη βάση της διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου των πιστωτικών ιδρυμάτων, από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης. Αντιθέτως, με το ισχύσαν καθεστώς βασικό κριτήριο διαμόρφωσης των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου αποτελούσε η διάκριση μεταξύ κρατών μελών του ΟΟΣΑ και κρατών μη μελών του ΟΟΣΑ^{110, 111}.

Η διαδικασία διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου του πιστωτικού ιδρύματος απαιτεί, σύμφωνα με την τυποποιημένη μέθοδο, τρία στάδια:

- Πρώτον, την κατηγοριοποίηση των ανοιγμάτων με κριτήρια τόσο την ιδιότητα του αντισυμβαλλομένου όσο και το είδος της συναλλαγής.
- Δεύτερον, την αντιστοίχιση διαφορετικού συντελεστή κινδύνου σε κάθε βαθμό πιστοληπτικής αξιολόγησης ενός ανοίγματος ή ενός αντισυμβαλλομένου.
- Τρίτον, τη στάθμιση κάθε ανοίγματος με εκ των προτέρων καθορισμένο συντελεστή κινδύνου σύμφωνα με το βαθμό αξιολόγησής του.

Σύμφωνα με την τυποποιημένη μέθοδο, οι εθνικές αρχές είναι υπεύθυνες και αρμόδιες για την αναγνώριση της καταλληλότητας των οίκων αξιολόγησης, οι αξιολογήσεις των οποίων θα πρέπει να πληρούν ορισμένα κριτήρια¹¹² και είναι υποκείμενες στον έλεγχό τους¹¹³. Οι εθνικές αρχές είναι, επιπλέον, υπεύθυνες για την αντιστοίχιση των αξιολογήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας με τους συντελεστές στάθμισης κινδύνου. Συνάμα, έχουν ευρύτερη ευχέρεια εξουσιών για την εφαρμογή των συντελεστών στάθμισης στα πλαίσια της τυποποιημένης μεθόδου¹¹⁴.

Στα πλαίσια της τυποποιημένης μεθόδου, τα ανοίγματα των πιστωτικών ιδρυμάτων, για την κάλυψη των οποίων ορίζονται οι αντίστοιχοι συντελεστές στάθμισης, στη

¹¹⁰ Βλ. ανωτέρω πίνακα Ι.

¹¹¹ Χαραλαμπίδης Μ., σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 154 επ. και Τασάκος Κ., ό.π.

¹¹² Τα κριτήρια αυτά αφορούν στην αντικειμενικότητα των αξιολογήσεων, στην ανεξαρτησία του οίκου αξιολόγησης, στη διαφάνεια και τη δυνατότητα διεθνούς πρόσβασης στις αξιολογήσεις, στην επάρκεια των πόρων συλλογής στοιχείων και στην αξιοπιστία των πορισμάτων.

¹¹³ Basel Committee 2004, παρ. 90 α' εδ. σύμφωνα με την οποία ορίζεται επιπλέον ότι η διαδικασία και τα κριτήρια αναγνώρισης θα πρέπει να τυγχάνουν δημοσιοποίησης.

¹¹⁴ Για παράδειγμα μπορούν να αποφασίσουν την ευνοϊκότερη κατά μία βαθμίδα μεταχείριση για τις απαιτήσεις ενός πιστωτικού ιδρύματος έναντι της χώρας όπου εδρεύει και είναι εκπνεφρασμένες στο νόμισμα της χώρας αυτής, να επιλέξουν μία από τις δύο στα πλαίσια της τυποποιημένης μεθόδου προτεινόμενες επιλογές υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων παροχής επενδύτικών υπηρεσιών.

βάση των ως άνω αρχών- με εξαίρεση τις θέσεις σε τιτλοποιημένες απαιτήσεις- διακρίνονται σε (α) στοιχεία εντός ισολογισμού και (β) στοιχεία εκτός ισολογισμού. Ειδικά για τα στοιχεία εκτός ισολογισμού, σημειώνεται ότι αυτά μετατρέπονται σε ισοδύναμα πιστωτικά ανοίγματα μέσω της χρήσης πιστωτικών συντελεστών μετατροπής, πριν σταθμιστούν με τον αντίστοιχο συντελεστή πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου.

Στα εντός ισολογισμού στοιχεία περιλαμβάνονται το χρέος της κεντρικής τράπεζας και των κεντρικών τραπεζών, το χρέος των λοιπών νομικών προσώπων του δημοσίου δικαίου και επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα, το χρέος των πολυμερών αναπτυξιακών τραπεζών, τα δάνεια προς πιστωτικά ιδρύματα, τα δάνεια προς επενδυτικές εταιρίες, τα δάνεια προς επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα και ασφαλιστικές, τα ανοίγματα χαρτοφυλακίου χαμηλής αξίας, τα ενυπόθηκα δάνεια για αγορά κατοικίας από φυσικά πρόσωπα, τα ενυπόθηκα δάνεια για εμπορικές επιχειρήσεις, τα δάνεια σε καθυστέρηση, τα ανοίγματα υψηλού κινδύνου και τα λοιπά ανοίγματα.

Στα εκτός ισολογισμού στοιχεία περιλαμβάνονται οι συμβάσεις υπό αίρεση¹¹⁵, οι αναλήψεις υποχρεώσεων¹¹⁶, οι ανοικτές θέσεις σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα επί συναλλάγματος και επιτοκίων, είτε αυτά βασίζονται σε προθεσμιακές πράξεις, είτε αφορούν σε συμβάσεις με δικαίωμα προαίρεσης.

Για την ευχερέστερη κατανόηση της λειτουργίας των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου στα πλαίσια της τυποποιημένης μεθόδου καθώς και των συντελεστών μετατροπής, παρατίθενται κατωτέρω οι σημαντικότερες σχετικές ρυθμίσεις της Βασιλείας II, ανά κατηγορία ανοίγματος:

(α) Χρέος κεντρικής κυβέρνησης και κεντρικών τραπεζών:

Για την κατά τον πιστωτικό κίνδυνο στάθμιση των ανοιγμάτων έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών παρέχονται δύο μέθοδοι υπολογισμού βάσει

¹¹⁵ Οι εν λόγω συμβάσεις αποτελούν άμεσα υποκατάστατα των χορηγήσεων, έχουν τριμερή συμβατικό χαρακτήρα και στα πλαίσιά τους ο αντισυμβαλλόμενος του πιστωτικού ιδρύματος αποβλέπει κατά κύριο λόγο στην εξασφάλιση μελλοντικής χρηματοδότησης: οι εγγυητικές επιστολές, οι ενέγγυες πιστώσεις και οι πράξεις προσωρινής εκχώρησης με υποχρέωση επαναγοράς.

¹¹⁶ Τα εν λόγω στοιχεία έχουν διμερή χαρακτήρα και ο αντισυμβαλλόμενος του πιστωτικού ιδρύματος αποβλέπει κατά κύριο λόγο στην εξασφάλιση μελλοντικής χρηματοδότησης: ευχέρειες ευρωαγοράς, μη χρησιμοποιηθείσες πιστωτικές ευχέρειες κ.λπ.

της προέλευσης της διαβάθμισης των αντισυμβαλλομένων: στάθμιση απαιτήσεων ανάλογα με τη βαθμολόγηση των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας και στάθμιση απαιτήσεων ανάλογα με τη βαθμολόγηση οργανισμών ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων, με την προϋπόθεση ότι αυτοί οι δεύτεροι οργανισμοί ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων προβαίνουν σε δημοσιοποίηση των διαβαθμίσεων κινδύνου και έχουν υιοθετήσει τη μεθοδολογία του ΟΟΣΑ¹¹⁷.

Σύμφωνα με την πρώτη μέθοδο οι συντελεστές στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου για ανοίγματα έναντι κρατών και κεντρικών τραπεζών διαμορφώνονται ως εξής¹¹⁸:

Αξιολόγηση	AAA έως AA-	A+ έως A-	BBB+ έως BBB-	BB+ έως B-	κάτω από B-	Μη αξιολογημένες
Συντελεστή στάθμισης	0%	20%	50%	100%	150%	100%

Σύμφωνα με τη δεύτερη μέθοδο της στάθμισης απαιτήσεων ανάλογα με τη βαθμολόγηση οργανισμών ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων, για ανοίγματα έναντι κρατών και κεντρικών τραπεζών, η αντιστοιχία των αξιολογήσεων που προβλέπει η μεθοδολογία του ΟΟΣΑ με τους συντελεστές στάθμισης πιστωτικού κινδύνου είναι η εξής:

Αξιολόγηση	1	2	3	4-6	7
Συντελεστής Στάθμισης	0%	20%	50%	100%	150%

Τέλος, σημειώνεται ότι ειδικά για τα ανοίγματα έναντι της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προβλέπεται μηδενικός συντελεστής στάθμισης.

¹¹⁷ βλ. σχετικά ΟΟΣΑ 2001, www.oecd.org.

¹¹⁸ Με την επιφύλαξη που αναφέρθηκε ανωτέρω για τη δυνατότητα παροχής ευνοϊκότερης στάθμισης για ανοίγματα έναντι του κράτους που είναι εγκατεστημένα τα πιστωτικά ιδρύματα, εφόσον είναι εκτεφρασμένα στο εγχώριο νόμισμα και χρηματοδοτούμενα από στοιχεία του παθητικού ομοίως εκτεφρασμένα.

(β) Λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα

Στα ανοίγματα έναντι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα δύνανται, κατ' επιλογή της αρμόδιας εποπτικής αρχής, να εφαρμοστεί, είτε ο συντελεστής στάθμισης που προβλέπεται για τα χρέη της κεντρικής κυβέρνησης, είτε αυτός που προβλέπεται για τα διατραπεζικά χρέη.

(γ) Πολυμερείς αναπτυξιακές τράπεζες

Τα ανοίγματα έναντι των πολυμερών αναπτυξιακών τραπεζών σταθμίζονται σύμφωνα με τη μέθοδο για τα διατραπεζικά ανοίγματα, ενώ προβλέπεται μηδενικός συντελεστής για όσες πολυμερείς αναπτυξιακές πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια

(δ) Πιστωτικά ιδρύματα

Η νέα Βασιλεία II προβλέπει δύο μεθόδους στάθμισης των διατραπεζικών ανοιγμάτων: σύμφωνα με την πρώτη μέθοδο οι συντελεστές στάθμισης διαμορφώνονται ως μία κατηγορία λιγότερο ευνοϊκή από τους αντιστοίχως ισχύοντες για τα ανοίγματα έναντι του κράτους, όπου είναι εγκατεστημένο το πιστωτικό ίδρυμα, ενώ σύμφωνα με τη δεύτερη οι συντελεστές στάθμισης διαμορφώνονται επί τη βάσει εξωτερικής αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων, με ευνοϊκότερη, όμως, σε αυτήν την περίπτωση, στάθμιση των βραχυχρόνιων ανοιγμάτων.

Όπως ανωτέρω αναφέρθηκε, στα πλαίσια της πρώτης μεθόδου, τα διατραπεζικά ανοίγματα σταθμίζονται κατά μία κατηγορία λιγότερο ευνοϊκή από την αντιστοιχούσα στο χρέος της κεντρικής κυβέρνησης της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένο το πιστωτικό ίδρυμα¹¹⁹, με ανώτατο συντελεστή στάθμισης το 100% για τις χώρες που είναι αξιολογημένες από BB+ μέχρι B-, είτε δεν είναι καθόλου αξιολογημένες.

Αξιολόγηση	AAA έως AA-	A+ έως A-	BBB+ έως BBB-	BB+ έως B-	Κάτω από B-	Μη αξιολογημένες
Συντελεστής Στάθμισης	20%	50%	100%	100%	150%	100*

¹¹⁹ Basel Committee 2004 παρ. 61, εδ. α'.

Στα πλαίσια της δεύτερης μεθόδου, οι συντελεστές στάθμισης κινδύνου αποδίδονται σε συνάρτηση με την αξιολόγηση του ίδιου του πιστωτικού ιδρύματος¹²⁰, επιφυλασσόμενης ευνοϊκότερης στάθμισης για τα βραχυπρόθεσμα ανοίγματα:

Αξιολόγηση	AAA έως AA	A+ έως A-	BBB+ έως BBB-	BB+ έως B-	Κάτω από B-	Μη αξιολογημένες
Συντελεστής Στάθμισης	20%	50%	50%	100%	150%	50%
Βραχυχρόνια	20%	20%	20%	50%	150%	20%

(ε) Επενδυτικές Επιχειρήσεις

Η στάθμιση των συντελεστών κινδύνου έναντι επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών προσδιορίζεται εναλλακτικά, είτε με βάση τους προβλεπόμενους για τα διατραπεζικά ανοίγματα συντελεστές, εφόσον οι εν λόγω εταιρίες υπόκεινται σε καθεστώς δέσμευσης ιδίων κεφαλαίων για εποπτικούς λόγους, είτε με βάση τους συντελεστές που προβλέπονται για τα ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων.

(στ) Επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα και ασφαλιστικές επιχειρήσεις

Οι συντελεστές για τη στάθμιση των ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων προς τις επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα καθώς και προς τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις¹²¹ αποτυπώνονται στον κατωτέρω πίνακα:

Αξιολόγηση	AAA έως AA-	A+ έως A-	BBB+ έως BB-	Κάτω από BB-	Μη αξιολογημένες
Συντελεστής Στάθμισης	20%	50%	100%	150%	100%

Διευκρινίζεται ότι τα ανοίγματα έναντι μη αξιολογημένων επιχειρήσεων δεν μπορούν να λάβουν συντελεστή στάθμισης κινδύνου μικρότερο από εκείνο που αντιστοιχεί στην αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας εγκατάστασης, ενώ, από την άλλη πλευρά, προβλέπεται δυνατότητα επιβολής από τις εποπτικές αρχές συντελεστή 100% σε πάγια βάση ανεξάρτητα από την εξωτερική αξιολόγηση.

¹²⁰ Basel Committee 2004 παρ. 62, εδ. α΄

¹²¹ Basel Committee 2004 παρ. 66, εδ. α΄

(ζ) Ανοίγματα χαρτοφυλακίου λιανικής τραπεζικής

Η Επιτροπή της Βασιλείας, αναγνωρίζοντας τη διαφορετικότητα των εργασιών της λιανικής τραπεζικής – των χρηματοδοτήσεων για στεγαστικές ανάγκες μη συμπεριλαμβανομένων στην εν λόγω κατηγορία- προβλέπει διαφορετική μεταχείριση των ως άνω χρηματοδοτήσεων σε σχέση με τη δανειοδότηση των επιχειρήσεων. Για το λόγο αυτό, επιβάλλει χαμηλότερο συντελεστή στάθμισης της τάξης του 75%¹²², ενώ παρέχει, ωστόσο, στις εποπτικές αρχές ευχέρεια για επιβολή μεγαλύτερης στάθμισης.

Η διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου που χαρακτηρίζει τον τομέα της λιανικής τραπεζικής, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού χρηματοδοτήσεων και των μικρών υπολοίπων ανά δάνειο, επιτρέπει την ως άνω αντιμετώπιση.

Κριτήρια συμπερίληψης ενός ανοίγματος στο χαρτοφυλάκιο λιανικής τραπεζικής αποτελούν: η ιδιότητα του αντισυμβαλλομένου (αφορά μόνο φυσικά πρόσωπα και μικρομεσαίες επιχειρήσεις), τα χαρακτηριστικά του προϊόντος, η διασπορά του χαρτοφυλακίου καθώς και το ύψος του ανοίγματος, το οποίο δεν θα πρέπει να υπερβαίνει για κάθε μεμονωμένο αντισυμβαλλόμενο αφενός το ποσού του 1.000.000 € κα, αφετέρου, ποσοστό μεγαλύτερο του 0,2% του συνολικού εποπτικού χαρτοφυλακίου λιανικής τραπεζικής.

Τα τραπεζικά προϊόντα, τα οποία εμπίπτουν στο χαρτοφυλάκιο λιανικής τραπεζικής, περιλαμβάνουν πάσης μορφής ανανεώσιμες πιστώσεις, ήτοι πιστωτικές κάρτες και υπεραναλήψεις, καταναλωτικά δάνεια καθώς και δάνεια προς μικρές επιχειρήσεις. Ρητά αποκλείονται από την εν λόγω κατηγορία τα στεγαστικά δάνεια, οι μετοχές και τα ομόλογα.

(η) Ενυπόθηκα δάνεια

Για τα ενυπόθηκα δάνεια για αγορά κατοικίας ο συντελεστής στάθμισης ανέρχεται στο 35%¹²³, ενώ τα ενυπόθηκα δάνεια για εμπορικές επιχειρήσεις σταθμίζονται με 100%. Ωστόσο, κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις, προβλέπεται η παροχή δυνατότητας στάθμισης 50%, υπό όρους και για τμήματα δανείων, τα οποία είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες εμπορικών ακινήτων.

(θ) Δάνεια σε καθυστέρηση

Σημαντική τροποποίηση επιφέρει η Βασιλεία II στη μεταχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Συγκεκριμένα, προτείνεται το ανασφάλιστο τμήμα των

¹²² Basel Committee 2004, παρ. 70.

¹²³ Basel Committee 2004, παρ. 72, εδ. α'

ληξιπρόθεσμων άνω των ενενήντα (90) ημερών απαιτήσεων, μετά από την αφαίρεση των ειδικών προβλέψεων, να σταθμίζεται με συντελεστή 100% και 150% αντίστοιχα, ανάλογα με το υφιστάμενο ποσοστό κάλυψης του ληξιπρόθεσμου ποσού από ειδικές προβλέψεις¹²⁴. Αντιστοίχως, οι ληξιπρόθεσμες, άνω των ενενήντα (90) ημερών απαιτήσεις από στεγαστικά δάνεια θα σταθμίζονται με συντελεστές 50% και 100% αντίστοιχα, ενώ τυγχάνουν εφαρμογής και οι διατάξεις του Συμφώνου για τις τεχνικές άμβλυνσης πιστωτικού κινδύνου¹²⁵.

(ι) Ανοίγματα υψηλού κινδύνου

Στα χαρακτηριζόμενα ως υψηλού κινδύνου ανοίγματα, και συγκεκριμένα στα ανοίγματα προς κράτη, κρατικές επιχειρήσεις πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών με αξιολόγηση χαμηλότερη του B-, καθώς και στα ανοίγματα προς εμπορικές επιχειρήσεις χαμηλότερες του BB-, τα δάνεια σε καθυστέρηση και οι πιλοποιημένες απαιτήσεις με αξιολόγηση μεταξύ BB+ και BB- εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης πιστωτικού κινδύνου ύψους 150% ή και μεγαλύτερος.

(ια) Λοιπά ανοίγματα

Για κάθε άνοιγμα που εκφεύγει των ανωτέρω κατηγοριών προβλέπεται συντελεστής στάθμισης 100%¹²⁶, προβλεπόμενων και ορισμένων εξαιρέσεων.

(α') Για τον υπολογισμό της κατά τον πιστωτικό κίνδυνο σταθμισμένης αξίας των εκτός ισολογισμού στοιχείων ακολουθείται, όπως αναφέρθηκε, σύμφωνα με το υφιστάμενο πλαίσιο, η μετατροπή των εν λόγω στοιχείων σε ποσά πιστωτικής αντιστοιχίας.

Ειδικότερα, αναφορικά με τις συμβάσεις υπό αίρεση και τις αναλήψεις υποχρεώσεων τροποποιούνται οι εξής συντελεστές πιστωτικής αντιστοιχίας: 50% και 20% για τις αναλήψεις υποχρεώσεων πιστωτικής διάρκειας πάνω και κάτω του έτους αντίστοιχα, 100% για τις δανειοδοσίες/δανειοληψίες τίτλων, 20% για τις πιστώσεις έναντι φορτωτικών εγγραφών, ενώ οι συντελεστές πιστωτικής μετατροπής για τα εξωχρηματοπιστηριακά παράγωγα παραμένουν αμετάβλητοι.

Μετά από την αναλυτική παράθεση των ρυθμίσεων της τυποποιημένης μεθόδου, ανάλυση η οποία επιλέχθηκε λόγω της σημασίας της μεθόδου αλλά και της

¹²⁴ Χααραλαμπίδης Μ., σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π σελ. 159 επ.

¹²⁵ Basel Committee 2004, παρ. 76. εδ. α'.

¹²⁶ Basel Committee 2004, παρ. 81, εδ. β'.

αυξημένης πιθανότητας επιλογής της από τη μεγάλη πλειοψηφία των πιστωτικών ιδρυμάτων τουλάχιστον στη χώρα μας, ως θα συμπεράνουμε και μετά από την ολοκλήρωση της παρουσίασης των μεθόδων υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, σκόπιμο είναι να συνοψίσουμε τα κυριότερα σημεία – χαρακτηριστικά της τυποποιημένης μεθόδου στα εξής:

Στα πλαίσια της εφαρμογής της τυποποιημένης μεθόδου, όπως την καθορίζει η επιτροπή της Βασιλείας στο νέο Σύμφωνο, για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων αναγνωρίζονται για πρώτη φορά οι οίκοι αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου, ως καθοριστικός κρίκος στην αλυσίδα της εποπτείας των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Εισάγεται η δυνατότητα στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου του αντισυμβαλλομένου σε συνάρτηση και αναλογία της πιστοληπτικής του ικανότητας, επιλογή η οποία παρέχει συγκριτικό πλεονέκτημα στις πιστοδοτήσεις με καλή «βαθμολόγηση» (rating). Αναγνωρίζονται για πρώτη φορά ευρύτερα οι βασικές τεχνικές άμβλυνσης πιστωτικού κινδύνου, σύντομη παρουσίαση των οποίων θα ακολουθήσει κατωτέρω, με αποτέλεσμα τα πιστωτικά ιδρύματα να είναι σε θέση να περιορίζουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Τέλος, αλλάζει το καθεστώς των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τις τιτλοποιημένες απαιτήσεις.

Καθίσταται, συνεπώς, κατόπιν των ανωτέρω, σαφές ότι η τυποποιημένη μέθοδος δεν αποτελεί απλώς μία απλή εξέλιξη του ισχύοντος πλαισίου, αλλά μία σημαντική αλλαγή στον τομέα του υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Εν συνεχεία θα επιχειρηθεί η παρουσίαση των κυριότερων σημείων της μεθόδου υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου βάσει των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης.

2.2.2 Μέθοδος Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης

Η υιοθέτηση της μεθόδου των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης αποτελεί, κατά τη μεγάλη μερίδα της βιβλιογραφίας αλλά και σύμφωνα με τη γνώμη της γράφουσας, το πιο καινοτόμο σημείο των νέων ρυθμίσεων της Βασιλείας II για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων¹²⁷. Αντίθετα με την αυστηρή και μη ελαστική κατάτμηση των συντελεστών στάθμισης της τυποποιημένης προσέγγισης, η προσέγγιση των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης παρέχει τη δυνατότητα

¹²⁷ Τασάκος Κ., ό.π.

πλήρους εξατομίκευσης του κινδύνου ανά αντισυμβαλλόμενο¹²⁸. Κατ' αυτόν τον τρόπο αντανakλά περισσότερο την πραγματική διάσταση των κινδύνων, χρησιμοποιώντας μία συνεχή συνάρτηση συντελεστών στάθμισης και παρέχοντας ακριβέστερη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου. Πρόκειται, δηλαδή, για μία μέθοδο εξελικτική και διαφοροποιούμενη ανά αντισυμβαλλόμενο, η οποία, επιπλέον, αποτελείται από δυο εναλλακτικές προσεγγίσεις: τη θεμελιώδη κι την εξελιγμένη.

Η λειτουργία της μεθόδου των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης διαρθρώνεται σε τέσσερα βασικά στάδια¹²⁹:

- Το πρώτο στάδιο συνίσταται στην ταξινόμηση των στοιχείων του ενεργητικού που συνθέτουν το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο των πιστωτικών ιδρυμάτων σε πέντε βασικές κατηγορίες, και συγκεκριμένα: στις απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι χρηματοδοτήσεις μεγάλων έργων, οι χρηματοδοτήσεις εμπορευμάτων, οι χρηματοδοτήσεις φυσικών περιουσιακών στοιχείων, οι χρηματοδοτήσεις εμπορικών ακινήτων και οι χρηματοδοτήσεις με εκχώρηση επιχειρηματικών απαιτήσεων, στις απαιτήσεις έναντι κρατών, στις απαιτήσεις έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων και εταιριών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, στον τομέα της λιανικής τραπεζικής και στον τομέα συμμετοχών και μετοχών.
- Το δεύτερο στάδιο συνίσταται στην παραγωγή συγκεκριμένων παραμέτρων πιστωτικού κινδύνου, με τη χρησιμοποίηση είτε τυποποιημένων συντελεστών καθοριζόμενων από τις εποπτικές αρχές, εφόσον χρησιμοποιείται η θεμελιώδης προσέγγιση είτε δικών τους εκτιμήσεων, εφόσον χρησιμοποιείται η εξελιγμένη προσέγγιση. Κατωτέρω θα ακολουθήσει αναλυτικότερη παρουσίαση των παραμέτρων πιστωτικού κινδύνου
- Το τρίτο στάδιο περιλαμβάνει την εκτίμηση των παραμέτρων πιστωτικού κινδύνου και τη συνακόλουθη χρησιμοποίησή τους ως μεταβλητές στους αντίστοιχους μαθηματικούς τύπους, στις αντίστοιχες συναρτήσεις για τον υπολογισμό των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου και, συνακόλουθα, των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η εν λόγω συνάρτηση παρέχεται

¹²⁸ Αγγελόπουλος Π., Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Εκδόσεις Σταμούλη 2005, σελ. 52 .

¹²⁹ Χαραλαμπίδης Μ., σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 161 επ.

από το νέο Σύμφωνο, διαφοροποιείται ανά κατηγορία ανοίγματος και αποβλέπει στον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου

- Το τέταρτο στάδιο περιλαμβάνει τον έλεγχο της συμμόρφωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων που χρησιμοποιούν τη μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης για τους σκοπούς της κεφαλαιακής επάρκειας από τις εθνικές εποπτικές αρχές.

Στα πλαίσια των τεσσάρων αυτών σταδίων που απαρτίζουν τη μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης κεντρική θέση κατέχει η έννοια «της αθέτησης υποχρέωσης», ως αυτή προσδιορίζεται στα πλαίσια της Συμφωνίας Βασιλεία II, η παράθεση της οποίας ακολουθεί κατωτέρω.

Ειδικότερα¹³⁰:

Αθέτηση (αδυναμία εκπλήρωσης) υποχρέωσης ενός αντισυμβαλλομένου θεωρείται ότι έχει συμβεί, όταν συντρέχουν μία ή το σύνολο των κάτωθι προϋποθέσεων:

(α) ύπαρξη ληξιπρόθεσμης οφειλής μεγαλύτερης των ενενήντα (90) ημερών για οποιαδήποτε από τις «ουσιαστικές» υποχρεώσεις του οφειλέτη.

(β) υφίστανται ενδείξεις ότι ο οφειλέτης είναι απίθανο να εξοφλήσει πλήρως τις υποχρεώσεις του (κεφάλαιο, τόκους, έξοδα) χωρίς το Πιστωτικό Ίδρυμα να καταφύγει σε ενεργοποίηση ενδεχομένων εγγυήσεων ή εξασφαλίσεων.

Ενδείξεις πιθανής αδυναμίας εξόφλησης υποχρεώσεων του αντισυμβαλλόμενου αποτελούν:

- Η κατάταξη της απαίτησης ως μη εκτοκιζόμενης.
- Η διαγραφή οφειλής ή σχηματισμός ειδικής πρόβλεψης έναντι της απαίτησης λόγω επιδείνωσης της πιστοληπτικής ικανότητας του Αντισυμβαλλομένου.
- Η πώληση της απαίτησης με «ουσιαστική» πιστωτική ζημία για το πιστωτικό ίδρυμα.
- Η αναγκαστική αναδιάρθρωση του χρέους, η οποία, πιθανώς, να επιφέρει μείωση της οφειλής, λόγω άφεσης ή αναβολής του χρέους.
- Η αίτηση ή κήρυξη της πτώχευσης ή λήψη παρόμοιων μέτρων προστασίας έναντι των πιστωτών του, από τον οφειλέτη, με αποτέλεσμα την αποφυγή ή καθυστέρηση της εξόφλησης.
- Η δικαστική αίτηση του πιστωτικού ιδρύματος για αναγκαστική πτώχευση του οφειλέτη.

¹³⁰ Χαραλαμπίδης Μ., σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 160 επ.

Μετά από την ανωτέρω παράθεση του ορισμού της αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου, σκόπιμο είναι να παρατεθούν οι παράμετροι πιστωτικού κινδύνου, στα πλαίσια της προσέγγισης των εσωτερικών διαβαθμίσεων. Οι παράμετροι αυτές είναι οι ακόλουθες¹³¹:

- **Πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου (probability of default -PD)** : Σύμφωνα με την εν λόγω παράμετρο, τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να παρέχουν στις εποπτικές αρχές την εκτίμησή τους αναφορικά με την πιθανότητα αδυναμίας εκπλήρωσης της υποχρέωσης του Αντισυμβαλλομένου για κάθε βαθμίδα αξιολόγησης (borrower grade) του εσωτερικού υποδείγματος (συστήματος διαβάθμισης πιστωτικού κινδύνου) που θα δημιουργήσουν. Το βασικό ερώτημα, το οποίο πρέπει να απαντηθεί για τη διαμόρφωση αυτής της παραμέτρου, είναι πόσες διαβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας είναι αναγκαίες.
- **«Αναμενόμενη ζημία» σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης του Αντισυμβαλλομένου (Loss Given Default -LGD)**: Η εν λόγω παράμετρος κινδύνου αντιστοιχεί στον υπολογισμό της μέσης αναμενόμενης ζημιάς ανά απαίτηση, την οποία θα υποστεί το πιστωτικό ίδρυμα σε περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις πιστωτικές του υποχρεώσεις. Στο εύρος της παρούσας έννοιας συμπεριλαμβάνονται οι ζημιές κεφαλαίου, διαφυγόντων κερδών υπό τη μορφή τόκων και λειτουργικών εξόδων. Η εν λόγω παράμετρος εξαρτάται, εν πολλοίς, από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συναλλαγής (π.χ. αν το χρέος είναι μειωμένης ή κύριας εξασφάλισης, η οικονομική συγκυρία, ο τομέας δραστηριοτήτων του οφειλέτη κ.λπ.) και τις τεχνικές άμβλυνσης κινδύνου που χρησιμοποιεί το πιστωτικό ίδρυμα. Η ως άνω παράμετρος διαφοροποιείται, ανάλογα με την υιοθετηθείσα προσέγγιση, ήτοι τη θεμελιώδη ή την εξελιγμένη. Συγκεκριμένα, στη θεμελιώδη προσέγγιση η παράμετρος LGD προσδιορίζεται από τις εποπτικές αρχές και λαμβάνει τιμές 45% και 75% για τα ανοίγματα πλήρους και μειωμένης εξασφάλισης αντίστοιχα. Με άλλα λόγια, διαφοροποιείται ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της συναλλαγής και

¹³¹ Τασάκος Κ., ό.π.

τον τύπο της εξασφάλισης. Στη θεμελιώδη προσέγγιση τα πιστωτικά ιδρύματα διατηρούν την ευχέρεια υπολογισμού του ύψους της παραμέτρου για κάθε άνοιγμα χωριστά.

- **Έκθεση έναντι του αντισυμβαλλομένου σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσής του (Exposure at Default-EAD):** Η εν λόγω παράμετρος κινδύνου προσομοιάζει με την προαναφερθείσα κατά το ότι προσδιορίζεται από το είδος της απαίτησης και στις περισσότερες περιπτώσεις ισούται με την ονομαστική αξία αυτής. Σημειώνεται ότι, για συγκεκριμένες μορφές εκτός ισολογισμού (δυνητικών) απαιτήσεων, (π.χ. αχρησιμοποίητα πιστωτικά όρια) η έκθεση έναντι του αντισυμβαλλομένου συμπεριλαμβάνει και μία εκτίμηση του μελλοντικού-δυνητικού δανεισμού πριν από την αθέτηση της υποχρέωσής του.
- **Εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη των απαιτήσεων (maturity –M):** Σύμφωνα με την εν λόγω παράμετρο κινδύνου, όσο μικρότερη/μεγαλύτερη είναι η απομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη της απαίτησης, τόσο μικρότερος/μεγαλύτερος είναι ο υποκείμενος πιστωτικός της κίνδυνος. Στα πλαίσια της θεμελιώδους προσέγγισης, όλες οι απαιτήσεις θα αντιμετωπίζονται σαν να έχουν την ίδια μέση εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη, ίση με 2,5 έτη ή 6 μήνες, σε περίπτωση συναλλαγών συμφωνιών επαναγοράς. Στα πλαίσια της εξελιγμένης προσέγγισης τα πιστωτικά ιδρύματα θα υποχρεωθούν να ενσωματώσουν τις επιδράσεις της πραγματικής εναπομένουσας διάρκειας μέχρι τη λήξη των απαιτήσεων στους συντελεστές στάθμισης κινδύνου.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονισθεί ότι η Επιτροπή της Βασιλείας, αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι δεν θα είναι πάντοτε εφικτό να πληρούνται εξ αρχής οι προϋποθέσεις για την υιοθέτηση των μεθόδων των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης, προβλέπει τη δυνατότητα παράλληλης χρήσης της τυποποιημένης μεθόδου και της μεθόδου των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης¹³². Η παράλληλη χρήση μπορεί να έχει προσωρινό και, σε ορισμένες περιπτώσεις, μόνιμο χαρακτήρα.

¹³² Basel Committee 2004, παρ. 256.

Προκειμένου να είναι αξιόπιστη και αποτελεσματική η μέθοδος των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης θα πρέπει τα στοιχεία να είναι αξιόπιστα και επαρκή. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή της Βασιλείας προσδιορίζει μία σειρά προϋποθέσεων, τις οποίες οφείλει να πληροί ένα πιστωτικό ίδρυμα, προκειμένου να δύναται να υιοθετήσει μία από τις δύο μεθόδους εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης. Οι προϋποθέσεις αυτές σχετίζονται με τη διαρκή συμμόρφωση προς τους όρους που σχετίζονται με το σχεδιασμό και τη λειτουργία του συστήματος διαβάθμισης, τα θέματα της εταιρικής διακυβέρνησης και του εσωτερικού ελέγχου, τη χρήση των εσωτερικών αξιολογήσεων, την ποσοτικοποίηση του κινδύνου, τον έλεγχο της εγκυρότητας των εσωτερικών αξιολογήσεων, τις υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων κ.λπ., όπως προβλέπονται στο νέο Σύμφωνο.¹³³

Τα πλεονεκτήματα εφαρμογής της μεθόδου των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου εκτείνονται – κατά τη γνώμη της γράφουσας – στην ενσωμάτωση, στα σχετικά υποδείγματα, στοιχείων που δεν είναι γνωστά σε οίκους αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου, στη δυνατότητα εφαρμογής τους σε εταιρίες μικρότερου μεγέθους και εμβέλειας καθώς και στην παροχή κινήτρων προς τα πιστωτικά ιδρύματα για την υιοθέτηση αποτελεσματικότερων διαδικασιών στα συστήματα πιστοδοτήσεών τους. Στην αντίπερα όχθη της κριτικής, μπορεί να αναφερθεί η απουσία ομοιομορφίας των συστημάτων που θα ισχύουν μεταξύ των διαφορετικών πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και το έντονα υποκειμενικό-προσωποποιημένο στοιχείο, το οποίο ενέχουν εν τη γενέση τους.

2.2.3 Τεχνικές Άμβλυνσης Κινδύνου

Ως ήδη ανωτέρω συνοπτικώς αναφέρθηκε, το Σύμφωνο της Βασιλείας του 1988, όπως αναθεωρήθηκε το 1996, δεν αναγνωρίζει, επαρκώς, τη χρησιμοποίηση ευρέος φάσματος τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου. Το κενό αυτό επιχειρεί να καλύψει το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, τις ρυθμίσεις του οποίου πραγματεύεται η παρούσα εργασία, μέσω της εισαγωγής της χρήσης τεχνικών μείωσης κινδύνου¹³⁴, οι οποίες θα εξειδικευθούν και θα αναλυθούν κατωτέρω.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις της Επιτροπής της Βασιλείας, τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία συμμορφώνονται με συγκεκριμένες προϋποθέσεις, που οι νέες ρυθμίσεις θέτουν, θα έχουν τη δυνατότητα χρησιμοποίησης μεθόδων άμβλυνσης του κινδύνου προκειμένου να επιτύχουν τη μείωση των κεφαλαιακών τους επιβαρύνσεων. Εισάγεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, ένα πρόσθετο στοιχείο

¹³³ Basel Committee 2004, παρ. 392-500.

¹³⁴ Ήτοι μέσω της παροχής πρόσθετης ασφάλειας, της χρήσης παράγωγων, εγγυήσεων κ.λπ.

ευαισθησίας έναντι στον κίνδυνο και στα πλαίσια εφαρμογής της τυποποιημένης μεθόδου¹³⁵.

Αναγνωρισμένες τεχνικές άμβλυνσης του πιστωτικού κινδύνου αποτελούν οι εξασφαλίσεις, οι εγγυήσεις, τα πιστωτικά παράγωγα και ο συμψηφισμός στοιχείων εντός ισολογισμού¹³⁶.

Καταρχήν, η ύπαρξη εξασφαλίσεων, έναντι των ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, αποτελεί τη σημαντικότερη τεχνική μείωσης πιστωτικού κινδύνου. Η Επιτροπή της Βασιλείας ορίζει μία σειρά προϋποθέσεων για την εποπτική αναγνώριση των ενδεχόμενων εξασφαλίσεων ως στοιχείων μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, οι οποίες συνοψίζονται στα ακόλουθα :νομική κατοχύρωση της εξασφάλισης¹³⁷, ήτοι διασφάλιση του δεσμευτικού χαρακτήρα των συμβάσεων αυτών και της νομικής εκτελεστότητάς τους¹³⁸, χαμηλή συσχέτιση της αξίας της με την αξία την οποία καλύπτει, ύπαρξη επαρκών διαδικασιών διαχείρισης κινδύνου, συμμόρφωση με τις επιβαλλόμενες στα πλαίσια της εφαρμογής του τρίτου πυλώνα υποχρεώσεις.

Το νέο Σύμφωνο προτείνει δύο προσεγγίσεις για την εποπτική μεταχείριση των χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων¹³⁹: την απλή (simple approach) και την εμπειριστατωμένη (comprehensive approach).

Σύμφωνα με την απλή προσέγγιση, το τμήμα των απαιτήσεων το οποίο θα καλύπτεται από την τρέχουσα αξία των εξασφαλίσεων θα λαμβάνει το συντελεστή στάθμισης κινδύνου των εκδοτών των χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων. Τίθεται, βεβαίως, ελάχιστο στάθμισης συντελεστή κινδύνου της τάξεως του 20%, το οποίο κάμπτεται σε ειδικές περιπτώσεις¹⁴⁰, ενώ, επιπλέον, ορίζεται ότι η διάρκεια της εξασφάλισης θα πρέπει να ισούται τουλάχιστον με αυτή τη λήξης της απαίτησης και να αποτιμάται σε εξαμηνιαία βάση.

Σύμφωνα με την εμπειριστατωμένη μέθοδο, επιτυγχάνεται μείωση της αξίας που είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο κατά το ποσό της εξασφάλισης. Για τον σκοπό αυτό υπολογίζονται περικοπές αποτίμησης, γνωστές και ως haircuts, οι οποίες δεν είναι

¹³⁵ Basel Committee 2004, παρ. 110.

¹³⁶ Για το ζήτημα της δυνατότητας εφαρμογής όλων ή μερικών εκ των τεχνικών αυτών στην ελληνική έννομη τάξη θα γίνει ειδική αναφορά κατωτέρω.

¹³⁷ Basel Committee 2004, παρ. 118.

¹³⁸ Πρβλ. ανωτέρω υπ. 131.

¹³⁹ Χαράλαμπιδης Μ., σε Προβόπουλος Γ.- Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π, σελ. 165 επ.

¹⁴⁰ Το ελάχιστο όριο του συντελεστή στάθμισης του 20% στην περίπτωση των συναλλαγών με τη μορφή συμφωνιών επαναγοράς, οι οποίες λαμβάνουν συντελεστή από 0-10%, στην περίπτωση συναλλαγών σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα που αποτιμώνται σε ημερήσια βάση και λαμβάνουν συντελεστή στάθμισης κινδύνου της τάξης του 0%, κ.λπ. Για πλήρη και αναλυτική περιγραφή της απλής προσέγγισης και των εξαιρέσεων στην εφαρμογή του ορίου 20% παρατίθενται στο κείμενο Basel Committee on Banking Supervision: The New Basel Capital Accord, April 2003, παρ. 101-109.

τίποτα άλλο παρά μέτρα ελέγχου του κινδύνου, τα οποία εφαρμόζονται στα περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται ως ασφάλεια. Σύμφωνα με τα μέτρα αυτά η αξία των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων υπολογίζεται με βάση την τρέχουσα τιμή της αγοράς, αφαιρουμένου ενός ορισμένου ποσοστού (πериκοπή) ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των εκάστοτε περιουσιακών στοιχείων¹⁴¹. Οι περικοπές αποτίμησης υπολογίζονται με δύο τρόπους: την τυποποιημένη εποπτική μέθοδο περικοπών αποτίμησης (supervisory haircuts) και τη μέθοδο εσωτερικού υπολογισμού (own estimates). Αναλυτικότερη παρουσίαση των δύο αυτών μεθόδων, δεδομένης και της οικονομικής τους παραμέτρου, εκφεύγει του εύρους και του επιστημονικού κλάδου της παρούσας εργασίας. Σημειώνεται, μόνο, ότι η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζει ως αποδεκτές εξασφαλίσεις κυρίως τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και ορίζει συγχρόνως τον τρόπο υπολογισμού της αξίας ρευστοποίησής τους. Τα πιστωτικά ιδρύματα, που θα υιοθετήσουν την τυποποιημένη προσέγγιση, θα έχουν τη δυνατότητα εφαρμογής είτε της απλής είτε της εμπειριστατωμένης προσέγγισης για τη μεταχείριση των εξασφαλίσεων. Αντίθετα, τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία θα υιοθετήσουν τη θεμελιώδη προσέγγιση της μεθόδου των εσωτερικών διαβαθμίσεων, θα πρέπει υποχρεωτικά να εφαρμόσουν την αναλυτική προσέγγιση.

Εν συνεχεία, η χρησιμοποίηση των εγγυήσεων και των πιστωτικών παραγώγων ως τεχνικών άμβλυνσης κινδύνων βασίζεται στη λογική της υποκατάστασης. Αναλυτικότερα, ορίζεται ότι για το ασφαλισμένο τμήμα του ανοίγματος, το πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να υποκαθιστά το συντελεστή στάθμισης του υπόχρεου με αυτόν του εγγυητή¹⁴². Ως αποδεκτοί εγγυητές/παροχείς ασφάλειας στα πλαίσια αυτής της μεθόδου αναγνωρίζονται τα κράτη, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα πιστωτικά ιδρύματα, οι επενδυτικές επιχειρήσεις με συντελεστή στάθμισης πιστωτικού κινδύνου χαμηλότερο από αυτόν του Αντισυμβαλλομένου καθώς επίσης και εταιρίες, οι οποίες είναι τουλάχιστον αξιολογημένες με A-¹⁴³. Τέλος, αναφορικά με τις συμφωνίες συμψηφισμού των εντός ισολογισμού στοιχείων, αυτές περιορίζονται στον συμψηφισμό δανείων και καταθέσεων με τον αντισυμβαλλόμενο, αποκλεισμένου του συμψηφισμού δανείων και καταθέσεων, και οφείλουν να πληρούν

¹⁴¹ Basel Committee 2004, παρ. 101-103.

¹⁴² Basel Committee 2004, παρ. 165-171.

¹⁴³ Η αξιολόγηση αυτή είναι στην ενδεικτική κλίμακα του γνωστού οίκου αξιολόγησης Standards and Poors.

ορισμένες προϋποθέσεις, προκειμένου να αναγνωρίζονται ως αποδεκτές τεχνικές μείωσης κινδύνου¹⁴⁴.

2.2.4 Τιτλοποίηση απαιτήσεων

Στο νέο Σύμφωνο διαμορφώνεται για πρώτη φορά ένα ειδικό πλαίσιο για την τιτλοποίηση απαιτήσεων¹⁴⁵, μία διαδικασία πολύπλοκη στην οποία ενέχονται σειρά νομικών, φορολογικών και λογιστικών ζητημάτων. Η τιτλοποίηση δύναται, εφαρμοζόμενη, να ενισχύσει σημαντικά την κεφαλαιακή επάρκεια και τη ρευστότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων, να συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη διαχείριση του ενεργητικού και τη μείωση των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων.

Με τον όρο «τιτλοποίηση απαιτήσεων» νοείται η μεταβίβαση επιχειρηματικών απαιτήσεων, με την πώληση από το μεταβιβάζοντα προς τον αποκτώντα σε συνδυασμό με την έκδοση και διάθεση ομολογιών, η εξόφληση των οποίων πραγματοποιείται από το προϊόν είσπραξης των επιχειρηματικών απαιτήσεων που μεταβιβάζονται¹⁴⁶.

Η τιτλοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων δύναται να λάβει δύο μορφές :

- *Την παραδοσιακή τιτλοποίηση*, στα πλαίσια της οποίας διαμορφώνεται ένα χαρτοφυλάκιο αναφοράς από απαιτήσεις/δάνεια ομοειδών χαρακτηριστικών, που εν συνεχεία μεταβιβάζεται με πώληση σε μία εταιρία ειδικού σκοπού. Η εταιρία ειδικού σκοπού προβαίνει στην έκδοση ομολογιακών δανείων με κάλυψη το χαρτοφυλάκιο αναφοράς από τα έσοδα του οποίου πληρώνεται και το μεταβιβάζον πιστωτικό ίδρυμα¹⁴⁷.
- *Τη συνθετική τιτλοποίηση*, στην περίπτωση της οποίας ο πιστωτικός κίνδυνος του χαρτοφυλακίου αναφοράς μεταβιβάζεται μέσω της χρήσης πιστωτικών παραγώγων μέσων, των σχετικών απαιτήσεων εμφανιζόμενων στον ισολογισμό του μεταβιβάζοντος πιστωτικού ιδρύματος.

Διευκρινίζεται ότι η τιτλοποίηση, σύμφωνα με τους ορισμούς της Επιτροπής της Βασιλείας, δύναται να διαφέρει από τον ορισμό τον οποίο δίδουν οι νομοθεσίες των κρατών που υιοθετούν τις ρυθμίσεις της. Η υιοθέτηση, ωστόσο, του πλαισίου που αυτή προβλέπει θα πρέπει να λαμβάνει χώρα σε κάθε περίπτωση που κάποιο

¹⁴⁴ Basel Committee 2004, παρ. 110,159.

¹⁴⁵ Στην Ελλάδα το πλαίσιο για την τιτλοποίηση των απαιτήσεων τέθηκε για πρώτη φορά με το Ν. 3156/2003.

¹⁴⁶ Basel Committee 2004, παρ. 516, Ν. 3156/2003, άρθρο 10 παρ. 1.

¹⁴⁷ Τασάκος Κ., ό.π.

άνοιγμα αποτελεί τιτλοποίηση σε οικονομικούς όρους, σύμφωνα με τους ορισμούς της, ανεξάρτητα από το νομικό μανδύα που αυτό ενδύεται¹⁴⁸.

Το νέο Σύμφωνο προβλέπει δύο μεθόδους για τη μεταχείριση των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων: την τυποποιημένη και τη μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης. Τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να υιοθετούν τη μέθοδο εκείνη, που αντιστοιχεί στη μέθοδο που έχουν χρησιμοποιήσει για τα υποκείμενα ανοίγματα.

Μετά από την παράθεση και των ανωτέρω στοιχείων σχετικά με την τιτλοποίηση των απαιτήσεων, ως αυτή ορίζεται στα πλαίσια της Επιτροπής της Βασιλείας, κλείνει ο κύκλος της παρουσίασης των σημαντικότερων ρυθμίσεων για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Ακολουθεί η παρουσίαση μίας εκ των σημαντικότερων καινοτομιών του Νέου Συμφώνου, ήτοι η παρουσίαση του πλέγματος των ρυθμίσεων για την κάλυψη των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι του λειτουργικού κινδύνου.

2.3 Λειτουργικός Κίνδυνος

2.3.1 Η έννοια του λειτουργικού κινδύνου

Στο νέο πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων που προτείνεται από την Επιτροπή της Βασιλείας γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στο λειτουργικό κίνδυνο και προβλέπονται, αντίστοιχα, κεφαλαιακές απαιτήσεις βάσει προβλεπόμενων μεθοδολογιών μέτρησης, καινοτομία η οποία αποτελεί μία εκ των σημαντικότερων του νέου Συμφώνου¹⁴⁹.

Προκειμένου να κατανοήσουμε το πλέγμα αυτών των ρυθμίσεων, οι κυριότερες εκ των οποίων θα επιχειρηθεί να παρουσιαστούν, εν συνεχεία, σκόπιμο είναι να προσδιορισθεί εννοιολογικά ο «λειτουργικός κίνδυνος».

Η Επιτροπή της Βασιλείας ορίζει ως λειτουργικό κίνδυνο τον κίνδυνο πραγματοποίησης ζημιών, είτε από ανεπαρκείς ή εσφαλμένες εσωτερικές διαδικασίες, συστήματα ή ανθρώπινο παράγοντα είτε από εξωτερικά αίτια¹⁵⁰. Είναι, άλλωστε, ενδεικτικό ότι ο λειτουργικός κίνδυνος ορίζεται ως «ο κίνδυνος της απόλυτης έκπληξης!». Στον ορισμό συμπεριλαμβάνεται ο νομικός κίνδυνος, όχι όμως και ο κίνδυνος στρατηγικής και φήμης. Κύριες αιτίες συνεπώς του λειτουργικού κινδύνου,

¹⁴⁸ Base I Committee 2004, παρ. 501. Μάλιστα η Επιτροπή της Βασιλείας ενθαρρύνει τα πιστωτικά ιδρύματα να διαβουλεύονται με τις οικείες εποπτικές αρχές σε κάθε περίπτωση που υφίστανται αμφιβολίες σχετικά με το εάν κάποιο άνοιγμα αποτελεί τιτλοποίηση.

¹⁴⁹ Δραγγιώτη Α., Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου σύμφωνα με το νέο πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας, ΔΕΕΤ τευχ. 25-26 σελ. 58 επ.

¹⁵⁰ Σύμφωνα με το πρωτότυπο κείμενο της Επιτροπής της Βασιλείας στην αγγλική γλώσσα: "operational risk is the risk of indirect loss resulting from inadequate or failed internal processes, people and systems or from external events".

όπως τις παραθέτει ο ορισμός της Επιτροπής της Βασιλείας, είναι οι ανεπαρκείς διαδικασίες, ο ανθρώπινος παράγοντας, τα συστήματα και τα εξωτερικά αίτια. Οι αιτίες αυτές, οι παράγοντες αυτοί δύνανται να επιφέρουν μία πληθώρα συνεπειών – απωλειών, οι οποίες εντάσσονται, σύμφωνα με την προσέγγιση του Νέου Συμφώνου, στην ενότητα του λειτουργικού κινδύνου, και συγκεκριμένα, ενδεικτικά και όχι εξαντλητικά¹⁵¹:

- απώλειες λόγω διαχειριστικών σφαλμάτων, όπως π.χ. διαβίβαση εντολής πληρωμής σε λανθασμένο αποδέκτη
- ποινές λόγω μη συμμόρφωσης με ισχύοντα εποπτικά και νομοθετικά πλαίσια
- ζημίες οφειλόμενες σε διοικητικές ποινές και πρόστιμα επιβαλλόμενα από τις εποπτικές ή διοικητικές αρχές
- απώλειες λόγω καταδικαστικών αποφάσεων μετά από προσφυγές πελατών
- απώλειες λόγω φυσικών καταστροφών, σεισμών, πυρκαγιών κ.λπ.
- ζημίες λόγω προβληματικής λειτουργίας υπολογιστικών συστημάτων
- περιπτώσεις εξαπάτησης είτε από το προσωπικό της Τράπεζας είτε από το εξωτερικό περιβάλλον
- ζημίες εξαιτίας εργασιακών πρακτικών και συστημάτων ασφαλείας του εργασιακού χώρου

Στο Σύμφωνο του 1988, η Επιτροπή της Βασιλείας επιχείρησε την επιβολή υψηλότερων ποσοστών στάθμισης των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, προκειμένου να καλύπτονται, παράλληλα, και άλλες μορφές κινδύνου, εκτός του πιστωτικού. Πλέον, και με την επιβολή ορισμένων και συγκεκριμένων μεθοδολογιών για τη στάθμιση του πιστωτικού κινδύνου στα πλαίσια του νέου Συμφώνου, η ανάγκη εννοιολογικού προσδιορισμού των άλλων κινδύνων - εν προκειμένω του λειτουργικού- καθώς και εισαγωγής μεθοδολογιών για την κάλυψη έναντι του παρουσιάζεται επιτακτική. Παράλληλα, η αύξηση της συνθετότητας και του εύρους των τραπεζικών εργασιών και η, ολοένα μεγαλύτερη, χρήση της υπολογιστικής τεχνολογίας¹⁵² αποτελούν πρόσθετους λόγους

¹⁵¹ Τασάκος Κ., ό.π.

¹⁵² Δραγγιώτη Α., ό.π. σελ. 58 επ.

ενσωμάτωσης στα πλαίσια του νέου Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας της έννοιας του λειτουργικού κινδύνου και των μεθόδων προστασίας έναντί του¹⁵³.

Οι μεθοδολογίες αποτίμησης του λειτουργικού κινδύνου, ως αυτές συναντώνται στα πλαίσια του νέου Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας, παρουσιάζονται αμέσως κατωτέρω.

2.3.2 Μέθοδοι υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων

Η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει τρεις εναλλακτικές μεθόδους¹⁵⁴ για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου, οι οποίες, κατά σειρά παράθεσης, παρουσιάζουν αυξανόμενο βαθμό πολυπλοκότητας¹⁵⁵, ενώ, αντιστρόφως του βαθμού πολυπλοκότητάς τους, αναμένεται να επιφέρουν κλιμακούμενα μικρότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Οι τρεις εναλλακτικές μέθοδοι είναι:

- η μέθοδος του βασικού δείκτη (basic indicator approach-BIA)
- η τυποποιημένη μέθοδος (standardized approach-TSA) καθώς και η εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδος (alternative standardised approach-ASA) μόνο για τον τομέα της λιανικής τραπεζικής και των χορηγήσεων
- η μέθοδος της προηγμένης μέτρησης (advanced measurement approach-AMA).

Η Επιτροπή προτείνει την πρώτη μέθοδο μόνο για τα πιστωτικά ιδρύματα με μικρό εύρος δραστηριοτήτων και περιορισμένη τοπική παρουσία, ενώ τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη έκθεση στο λειτουργικό κίνδυνο, ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν τη μέθοδο εκείνη που προσιδιάζει στο προφίλ κινδύνου που τις χαρακτηρίζει¹⁵⁶, η οποία κατά την Επιτροπή είναι η τρίτη εναλλακτική μέθοδος. Η ενθάρρυνση αυτή πραγματοποιείται μέσω της επιβολής σημαντικά μικρότερων, ως ήδη έγινε λόγος, κεφαλαιακών απαιτήσεων, διά της τρίτης μεθόδου. Για την ομαλή, ωστόσο, μετάβαση από την πρώτη στην τρίτη εναλλακτική μέθοδο, η υλοποίηση της υποδομής για την εφαρμογή της οποίας απαιτεί μεγάλο χρονικό διάστημα, προτείνεται από την Επιτροπή ως μεταβατικό στάδιο η δεύτερη εναλλακτική μέθοδος. Επιπλέον, τα πιστωτικά ιδρύματα δύνανται να χρησιμοποιούν, παράλληλα, τη μέθοδο του βασικού δείκτη ή την τυποποιημένη μέθοδο για τη

¹⁵³ Κωστόπουλος Γ., ό.π. σελ. 12.

¹⁵⁴ Basel Committee 2004, παρ. 645.

¹⁵⁵ Χαραλαμπίδης Μ. σε Προβόπουλος Γ.-Γκόρτσος Χ., (επιμέλεια), ό.π. σελ. 169 επ.

¹⁵⁶ Basel Committee 2004, παρ. 647.

στάθμιση μέρους των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, ενώ για το υπόλοιπο μέρος την προηγμένη μέθοδο.

Τέλος, είναι σκόπιμο να τονισθεί ότι η αναφορά της Επιτροπής σε θέματα λειτουργικού κινδύνου δεν περιορίζεται μόνο στην ποσοτική τους διάσταση, ήτοι μόνο στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, αλλά και σε ποιοτικά κριτήρια, τα οποία γίνονται όλο και περισσότερο αυστηρά όσο το πιστωτικό ίδρυμα εφαρμόζει περισσότερο εξελιγμένη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο. Έτσι, για την εφαρμογή της μεθόδου του Βασικού Δείκτη δεν υφίσταται καμία απαίτηση σε ποιοτικά κριτήρια. Για την εφαρμογή της τυποποιημένης μεθόδου θα πρέπει το πιστωτικό ίδρυμα να έχει προχωρήσει σε ανάπτυξη διαχείρισης διαδικασιών λειτουργικού κινδύνου με την ανάπτυξη συστημάτων καταγραφής και ανάλυσης σχετικών δεδομένων, σε τεκμηρίωση της κατηγοριοποίησης των διαφόρων δραστηριοτήτων καθώς και σε δημιουργία επαρκών μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου. Για τη μέθοδο της προηγμένης μέτρησης τα κριτήρια γίνονται ιδιαίτερα αυστηρά. Το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να έχει πλήρως ενσωματώσει διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων στις καθημερινές δραστηριότητες, να έχει δημιουργήσει διαδικασίες, μεθοδολογίες και συστήματα για την αξιόπιστη μέτρηση των παραμέτρων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο καθώς και να έχει προχωρήσει στη συστηματική δημοσιοποίηση των εσωτερικών διαδικασιών διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου¹⁵⁷.

Στη συνέχεια κρίνεται σκόπιμη μία συνοπτική περιγραφή των τριών εναλλακτικών μεθόδων¹⁵⁸:

2.3. 2.1 Μέθοδος του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach)

Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου προσδιορίζεται ως το γινόμενο ενός βασικού δείκτη που αντιπροσωπεύει τη συνολική έκθεση του Πιστωτικού Ιδρύματος στο λειτουργικό κίνδυνο επί ένα σταθερό συντελεστή A, ο οποίος θα καθορισθεί από τις εποπτικές αρχές¹⁵⁹.

Ως δείκτης έκθεσης των πιστωτικών ιδρυμάτων στο λειτουργικό κίνδυνο ορίζεται το ύψος των μικτών εσόδων (gross income)¹⁶⁰. Η τιμή του συντελεστή A είναι προκαθορισμένη στο 15%.

¹⁵⁷ Δραγγιώτη Α., ό.π. σελ. 58 επ.

¹⁵⁸ Ο.π. σελ. 58 επ.

¹⁵⁹ Basel Committee 2004, παρ. 645.

¹⁶⁰ Ως μικτά έσοδα ορίζονται τα καθαρά επιτοκιακά έσοδα πλέον των καθαρών μη επιτοκιακών εσόδων, όπως αυτά ορίζονται από τις εθνικές εποπτικές αρχές ή/και τα εθνικά λογιστικά πρότυπα. Το μέγεθος αυτό θα πρέπει να: (α) είναι προ προβλέψεων, (β) εξαιρεί

Επισημαίνεται ότι τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία θα υιοθετήσουν την εν λόγω προσέγγιση για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου, οφείλουν να συμμορφωθούν και με τα προβλεπόμενα στην έκθεση της Επιτροπής της Βασιλείας για τις «Αρχές Βέλτιστης Πρακτικής για τη διαχείριση και την Εποπτεία του Λειτουργικού Κινδύνου»¹⁶¹.

2.3.2.2 Τυποποιημένη Μέθοδος (Standardised Approach) - Εναλλακτική Τυποποιημένη Μέθοδος (Alternative Standardised Approach-ASA)

Η μέθοδος αυτή αποτελεί, επί της ουσίας, μία εξέλιξη της προηγούμενης μεθόδου, στα πλαίσια της οποίας αναγνωρίζεται ότι ο λειτουργικός κίνδυνος διαφοροποιείται ανάλογα με τον τομέα της επιχειρηματικής δραστηριοποίησης και, συνεπώς, προτείνεται η εξειδίκευση των συντελεστών κατά τραπεζική δραστηριότητα και η χρήση διαφορετικών οικονομικών δεικτών ανά τομέα.

Οι επιχειρηματικοί τομείς στους οποίους κατανέμονται οι δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι εποπτικώς προκαθορισμένοι.

Η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου υπολογίζεται ξεχωριστά για κάθε τομέα επιχειρηματικής δραστηριότητας και προκύπτει ως το γινόμενο του δείκτη που αντιπροσωπεύει την έκθεση του συγκεκριμένου τομέα στο λειτουργικό κίνδυνο¹⁶² επί ένα σταθερά προκαθορισμένο συντελεστή Β.

Οι εποπτικά καθορισμένοι επιχειρηματικοί τομείς μετά των αντιστοίχων συντελεστών παρατίθενται στον κατωτέρω πίνακα :

Πίνακας II

Χαρτογράφηση Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων -BIA

Επιχειρηματικός Τομέας	Είδος Δραστηριοτήτων	Συντελεστής Β
Χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων (corporate finance)	Επιχειρηματική Τραπεζική Χρηματοδότηση κεντρικών/τοπικών κυβερνήσεων Επενδυτική τραπεζική Συμβουλευτικές Υπηρεσίες	18%
Διαπραγμάτευση και	Πωλήσεις, market making,	18%

πραγματοποιηθέντα κέρδη ή ζημιές από την πώληση τίτλων του επενδυτικού χαρτοφυλακίου και (γ) μην περιλαμβάνει ανόργανα ή έκτακτα έσοδα καθώς και τα έσοδα από τις ασφαλιστικές εργασίες.

¹⁶¹ Sound practices for the management and supervision of operational risk, (No 96), February 2003 www.bis.org.

¹⁶² Για λόγους συγκρισιμότητας με την προηγούμενη μέθοδο ο δείκτης είναι το ύψος των μικτών εσόδων.

πωλήσεις (trading and sales)	διαχείριση ιδίων θέσεων, διαχείριση διαθεσίμων	
Λιανική Τραπεζική (retail banking)	Λιανική Τραπεζική Διαχείριση περιουσίας ιδιωτών Διαχείριση πιστωτικών καρτών	12%
Εμπορική Τραπεζική (commercial banking)	Χρηματοδότηση έργων Κτηματομεσιτεία Εμπορική Χρηματοδότηση Χρηματοδοτική μίσθωση Ε/Ε	12%
Πληρωμές και διακανονισμοί (payment and settlement)	Υπηρεσίες πελατών	18%
Υπηρεσίες Πρακτόρευσης (agency services)	Θεματοφυλακή Εταιρική Εκπροσώπηση Corporate Trust	15%
Διαχείριση περιουσιακών στοιχείων (asset management)	Διαχείριση διακεκριμένων κεφαλαίων Διαχείριση κεφαλαίων	12%
Λιανική χρηματομεσιτεία (retail brokerage)	Λιανική χρηματομεσιτεία	12%

Το ύψος του συντελεστή Β κάθε τομέα επιχειρηματικής δραστηριότητας αντανακλά τη σχέση των λειτουργικών ζημιών του τομέα με τον αντίστοιχο δείκτη του πιστωτικού ιδρύματος. Το άθροισμα των κεφαλαιακών απαιτήσεων των επιμέρους τομέων δραστηριοτήτων συνιστά τη συνολική κεφαλαιακή απαίτηση ενός πιστωτικού ιδρύματος έναντι του λειτουργικού κινδύνου¹⁶³.

Τέλος, σημειώνεται ότι με το τρίτο συμβουλευτικό κείμενο εισήχθη η Εναλλακτική Τυποποιημένη Προσέγγιση (Alternative Standardised Approach-ASA), η χρήση της οποίας για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου προϋποθέτει την προηγούμενη έγκριση των εποπτικών αρχών¹⁶⁴. Η δομή

¹⁶³ Basel Committee 2004, παρ. 654.

¹⁶⁴ Basel Committee 2004, υπ. 97.

της βασίζεται στη λογική του υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων της τυποποιημένης προσέγγισης με τη διαφορά ότι στους επιχειρηματικούς τομείς της λιανικής και της εμπορικής τραπεζικής οι κεφαλαιακές επιβαρύνσεις θα αντιμετωπίζονται με αντικατάσταση του μικτού εισοδήματος από το μέσο όρο των τριών τελευταίων ετών του συνόλου των απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος στους εν λόγω τομείς πολλαπλασιαζόμενου με συντελεστή M , ανερχόμενου σε 0,035. Εναλλακτικά, τα πιστωτικά ιδρύματα αποκτούν τη δυνατότητα υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την προστασία έναντι του λειτουργικού κινδύνου συνολικά στους τομείς της λιανικής και της εμπορικής τραπεζικής, χρησιμοποιώντας, κατά τα ανωτέρω, συντελεστή B της τάξης του 15%, ενώ όμοια δυνατότητα τους παρέχεται και για τους λοιπούς επιχειρηματικούς τομείς, χρησιμοποιώντας συντελεστή B της τάξης του 18%.

2.3.2.3 Μέθοδος της Προηγμένης Μέτρησης (advanced measurement approach-AMA)

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζοντας την ποικιλία των εσωτερικών μεθόδων μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου, και με κύριο άξονα δράσης την ενθάρρυνση της περαιτέρω εξέλιξης και ανάπτυξής τους, αρκείται στον προσδιορισμό των ποιοτικών και ποσοτικών προϋποθέσεων για την αποδοχή μίας εσωτερικής μεθόδου μέτρησης από τις εποπτικές αρχές και τη συνακόλουθη υιοθέτησή της από το πιστωτικό ίδρυμα.

Σύμφωνα με τις επιταγές του νέου πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια, τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να αναπτύσσουν εσωτερικές μεθόδους μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου βασιζόμενα σε ιστορικά στοιχεία. Οι μέθοδοι αυτές, εφόσον πληρούν ορισμένα εποπτικά κριτήρια, θα επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των αντίστοιχων κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Ειδικότερα, κάθε εσωτερική μέθοδος ορίζεται ότι θα πρέπει να απαρτίζεται από τα ακόλουθα στάδια:

- συλλογή δεδομένων, η οποία κατ' ελάχιστο όριο θα πρέπει να αφορά περίοδο παρατηρήσεων διάρκειας πέντε ετών¹⁶⁵,
- διαδικασία καταγραφής ζημιών και απωλειών εν γένει,
- δημιουργία στατιστικού υποδείγματος καταγραφής ζημιών και απωλειών.

Στα πλαίσια εφαρμογής μίας μεθόδου μέτρησης, περιλαμβάνουσας τα ως άνω στάδια, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις υπολογίζονται ως το άθροισμα των αναμενόμενων

¹⁶⁵ Basel Committee 2004, παρ. 628.

και μη αναμενόμενων ζημιών, με δυνατότητα εξαίρεσης από τον υπολογισμό των αναμενόμενων ζημιών, μόνο εφόσον τα πιστωτικά ιδρύματα δύνανται να αποδείξουν ότι οι «αναμενόμενες» ζημιές συλλαμβάνονται από το σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Τέλος, στο τελευταίο κείμενο της Επιτροπής της Βασιλείας αναγνωρίζεται η χρήση της ασφάλειας ως τεχνικής απομείωσης κινδύνου μέχρι το όριο του 20% των κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι το πλαίσιο των προηγμένων μεθόδων δεν φαίνεται άρτιο. Για το σκοπό αυτό, στα τέλη του 2006, η Επιτροπή της Βασιλείας θα εξετάσει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στον τομέα του λειτουργικού κινδύνου και στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τις προηγμένες μεθόδους και ενδεχομένως θα προβεί σε τροποποίηση των συναφών διατάξεων του Νέου Συμφώνου¹⁶⁶.

2.4 Κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς

Η επιβολή κανόνων για την κάλυψη των πιστωτικών ιδρωμάτων από τον κίνδυνο αγοράς¹⁶⁷ πραγματοποιήθηκε, ως ήδη αναφέρθηκε, το 1996 στα πλαίσια της τροποποίησης του Συμφώνου της Βασιλείας του 1988, κυρίως με την επιβολή τήρησης δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, ο οποίος δεν επιτρέπεται να είναι μικρότερος του 8%.

Η Επιτροπή της Βασιλείας, στα πλαίσια του νέου ρυθμιστικού πλαισίου που επιχειρεί να εισάγει, επιφέρει αλλαγές επί του υφιστάμενου πλαισίου για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων αγοράς, διατηρώντας κατά βάση το ύψος του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Ταυτόχρονα, παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία στις εποπτικές αρχές, αναφορικά με την άσκηση εποπτείας και την επιβολή απαιτήσεων στον εν λόγω τομέα στο 8%.

Οι σημαντικότερες τροποποιήσεις, που επιφέρει το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας II, συνοψίζονται για λόγους κατανόησης στις εξής:

- Στον ορισμό του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, το οποίο αποτελεί τη βάση υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων

¹⁶⁶ Yu W, New Capital Accord Basle II-Using LDA Approach for Measuring Operational Risk, BMI paper, January 2005, σελ. 3 επ., www.few.vu.nl/stagebureau/werkstuk/werkstukken/werkstuk-yu.doc.

¹⁶⁷ Ο κίνδυνος αγοράς αναφέρεται στην πιθανή ζημία που μπορεί να προέλθει από τις μεταβολές των μεταβλητών της αγοράς (επιτόκια, συναλλαγματικές ισοτιμίες, τιμές μετοχών, τιμές προϊόντων-εμπορευμάτων και μεταβλητότητες αυτών των παραγόντων κινδύνου).

των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι όλων των κινδύνων αγοράς, πλην του συναλλαγματικού¹⁶⁸.

- Στην επιβολή νέων κατευθυντήριων γραμμών για την αποτίμηση των θέσεων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, με την πρόβλεψη νέων διατάξεων, αναφορικά με το σύστημα ελέγχου των διαδικασιών αποτίμησης του κινδύνου αγοράς, τις μεθοδολογίες αποτίμησης¹⁶⁹, την προσαρμογή των αποτιμήσεων και τα αποθεματικά
- Στην τροποποίηση της υφιστάμενης τυποποιημένης μεθόδου υπολογισμού του ειδικού κινδύνου στους χρεωστικούς τίτλους, με τον προσδιορισμό νέων συντελεστών ανάλογα με την εξωτερική αξιολόγηση των τίτλων, προκειμένου να εναρμονισθεί με το αντίστοιχο πλαίσιο της τυποποιημένης μεθόδου αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο¹⁷⁰
- Στον υπολογισμό του κινδύνου του αντισυμβαλλομένου, για την αξιολόγηση του οποίου τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να υιοθετήσουν την ίδια μέθοδο που έχουν υιοθετήσει και για το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο¹⁷¹.

Αναλυτικότερη παρουσίαση των αλλαγών και των ρυθμίσεων του Νέου Συμφώνου έναντι του κινδύνου αγοράς δεν εκπληρώνει τους σκοπούς του παρόντος κεφαλαίου, το οποίο στοχεύει στην παρουσίαση των ειδικότερων ρυθμίσεων της Βασιλείας II για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, μπορεί δε να αποτελέσει λόγω της έκτασης αλλά και της σημασίας του ξεχωριστό αντικείμενο μελέτης.

2.5 Εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων και ορισμός ιδίων κεφαλαίων - Ελάχιστο ύψος κεφαλαιακών απαιτήσεων

Στα πλαίσια των νέων ρυθμίσεων της Βασιλείας II, καμία ουσιαστική μεταβολή δεν επέρχεται σε σχέση με τις διατάξεις του Συμφώνου του 1988 και της αναθεώρησης

¹⁶⁸ Ο υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι του συναλλαγματικού κινδύνου πραγματοποιείται επί τη βάση του συνόλου των εντός και εκτός ισολογισμού στοιχείων.

¹⁶⁹ Basel Committee 2004, παρ. 693-697.

¹⁷⁰ Basel Committee 2004, παρ. 710.

¹⁷¹ Basel Committee 2004, παρ. 660.

του 1996, που αφορούν στην εκπλήρωση των κεφαλαιακών υποχρεώσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων¹⁷².

Ο βασικός ορισμός των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων παραμένει ως έχει, ενώ, παράλληλα, τα πιστωτικά ιδρύματα προβλέπεται ότι μπορούν να χρησιμοποιούν και τον εναλλακτικό ορισμό των ιδίων κεφαλαίων, ο οποίος εισήχθη με την αναθεώρηση του Συμφώνου του 1996.

(α) Σύμφωνα με τον βασικό ορισμό των ιδίων κεφαλαίων τα ίδια κεφάλαια διακρίνονται σε βασικά και συμπληρωματικά, με τη σημείωση ότι τα συμπληρωματικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων δεν επιτρέπεται υπερβαίνουν το 100% των βασικών¹⁷³.

Στα βασικά ίδια κεφάλαια περιλαμβάνονται οι κοινές και προνομιούχες μετοχές, η διαφορά από την έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο, τα πάσης φύσεως αποθεματικά, το υπόλοιπο κερδών που μεταφέρεται εις νέον, τα προσωρινά κέρδη της τρέχουσας χρήσης υπό όρους, καθώς και τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους¹⁷⁴.

Στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια εντάσσονται τα αποθεματικά από την αναπροσαρμογή παγίων στοιχείων του ενεργητικού, διάφορες κατηγορίες διορθώσεων αξιών, οι τίτλοι μη καθορισμένης διάρκειας που έχουν εκδοθεί από το πιστωτικό ίδρυμα, οι προνομιούχες μετοχές που παρέχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος για παρελθούσες χρήσεις και τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης ορισμένης διάρκειας¹⁷⁵.

(β) Σύμφωνα με τον εναλλακτικό ορισμό των ιδίων κεφαλαίων, στην έννοια των ιδίων κεφαλαίων περιλαμβάνονται τα στοιχεία του βασικού ορισμού, κατά τα προαναφερθέντα, και, επιπλέον, τα καθαρά κέρδη του χαρτοφυλακίου συναλλαγών και τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης, που πληρούν ελαστικότερες προϋποθέσεις σε σχέση με εκείνες των δανείων που περιλαμβάνονται στο βασικό ορισμό.

(γ) Η σημαντικότερη, αν όχι η μοναδική τροποποίηση, στα πλαίσια του νέου Συμφώνου αποτελεί η δυνατότητα συμπερίληψης στα συνολικά ίδια κεφάλαια του ποσού των συνολικών προβλέψεων που υπερβαίνουν τις αναμενόμενες ζημίες μέχρι και το 0,6% των κατά τον κίνδυνο σταθμισμένων στοιχείων¹⁷⁶.

Επόμενος στόχος της Επιτροπής της Βασιλείας, ο οποίος, ωστόσο, δεν ενσωματώνεται στο νέο Σύμφωνο, είναι η τροποποίηση του πλαισίου εκπλήρωσης κεφαλαιακών υποχρεώσεων, με στόχο τη μεγαλύτερη δυνατή σύγκλιση των επιμέρους εθνικών πλαισίων.

¹⁷² Τασάκος Κ., ό.π.

¹⁷³ Basel Committee 1988, ενότητα Ι, παρ. 14.

¹⁷⁴ Basel Committee 1988, ενότητα Ι, παρ. 112-14.

¹⁷⁵ Basel Committee 1988, ενότητα Ι, παρ. 15-27.

¹⁷⁶ Basel Committee 2004, παρ. 17.

Πέραν των ανωτέρω, ειδικές διατάξεις προσδιορίζουν το ελάχιστο ύψος των κεφαλαιακών υποχρεώσεων κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής του Συμφώνου. Το πρώτο έτος εφαρμογής, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις επί τη βάση της θεμελιώδους μεθόδου δεν θα πρέπει να υπολείπονται του 95% των κεφαλαιακών υποχρεώσεων, ως αυτές προέκυπταν βάσει των διατάξεων του αρχικού συμφώνου. Τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία θα υιοθετήσουν, είτε τις μεθόδους εσωτερικής αξιολόγησης, είτε την εξελιγμένη μέθοδο έναντι του λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει το δεύτερο χρόνο της εφαρμογής του Συμφώνου να υπολογίσουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην υπολείπονται του 90% των συνολικών υποχρεώσεων, όπως αυτές θα υπολογίζονταν με την τρέχουσα μέθοδο. Το όριο κατέρχεται στο 80% για το τρίτο έτος από την έναρξη εφαρμογής του Συμφώνου.

Τέλος, κατά παραίνεση της Επιτροπής της Βασιλείας, οι εθνικές εποπτικές αρχές δύνανται να ορίζουν παρόμοια όρια σε επίπεδο μεμονωμένου πιστωτικού ιδρύματος.

Μετά από την παράθεση και κατά το δυνατόν εξήγηση και των ως άνω ρυθμίσεων του νέου Συμφώνου για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων κλείνει ο κύκλος παρουσίασης του ρυθμιστικού πεδίου και περιεχομένου του Συμφώνου, παρουσίασης απαραίτητης για την κατανόηση των αλλαγών που επέρχονται στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων και της σημασίας τους, σημασία η οποία θα καταδειχθεί κατωτέρω, στο 3^ο κεφάλαιο, όπου θα επιχειρηθεί σύγκριση του παλαιού και του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου. Μία σύγκριση η οποία δεν στοχεύει στην παρουσίαση μίας προς μίας των επερχόμενων αλλαγών – τέτοιου είδους επισήμανση πραγματοποιήθηκε, άλλωστε, ανωτέρω στα πλαίσια παρουσίασης των ρυθμίσεων- αλλά στην ανάδειξη της σημασίας των αλλαγών, των προβλημάτων που επιχειρούν να επιλύσουν και εί δυνατόν των προβλημάτων τα οποία ενδεχομένως δημιουργούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ

3.1 Από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία II- Βασικά χαρακτηριστικά αλλαγών των κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων

Τα κύρια προβλήματα, ως άλλωστε αυτά υπαινίχθησαν ανωτέρω, στα πλαίσια της ιστορικής επισκόπησης των διατάξεων και της παρουσίασης των στόχων του νέου Συμφώνου, από την εφαρμογή των κανόνων του Συμφώνου του 1988 για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων συνοψίζονται, δίχως άλλο, στα εξής¹⁷⁷:

- Μη διαφοροποίηση του κινδύνου, με την αναγνώριση αρχικά (1988) μόνο του πιστωτικού κινδύνου, και, εν συνεχεία, και του κινδύνου αγοράς (1996), όχι όμως των λοιπών ειδών κινδύνου και, ιδίως, του λειτουργικού.
- Περιορισμένη «ευαισθησία» των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με τον πραγματικά αναλαμβανόμενο κίνδυνο.
- Ανυπαρξία κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του κινδύνου αγοράς μέχρι την αναθεώρηση του Συμφώνου το 1996.
- Κανένα όφελος για τα πιστωτικά ιδρύματα από την προσέλκυση διαφορετικής ποιότητας πελατών.
- Ανυπαρξία κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου.
- Παροχή δυνατότητας αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων (regulatory capital arbitrage-RCA)¹⁷⁸.
- Περιορισμένη αναγνώριση των αποτελεσμάτων των τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου.

Με γνώμονα την επίλυση των ως άνω προβλημάτων και με στόχους, ως ήδη αναφέρθηκε στο σχετικό κεφάλαιο, τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και τη διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού, κυρίως σε διεθνές επίπεδο, μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών και μεταξύ των τραπεζών και των εταιριών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας II για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων προτείνει μία σειρά νέων

¹⁷⁷ Τασάκος Κ., ό.π.

¹⁷⁸ Για τον ορισμό του regulatory capital arbitrage-RCA βλ. ανωτέρω υπ. 80.

ρυθμίσεων. Οι κυριότερες εξ αυτών αναφέρθηκαν ανωτέρω τόσο στα πλαίσια της αναλυτικής παρουσίασης του πρώτου πυλώνα του νέου Συμφώνου για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, όσο και στα πλαίσια της συνοπτικότερης παρουσίασης του δεύτερου πυλώνα για τη διαδικασία εποπτικής εξέτασης και του τρίτου πυλώνα για την πειθαρχία της αγοράς. Οι ρυθμίσεις αυτές κατατείνουν στην καλύτερη εναρμόνιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους κινδύνους που αναλαμβάνουν, στην επιβράβευση των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία παρουσιάζουν υγιή χαρτοφυλάκια και αποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης κινδύνων, στη δημιουργία ισχυρών κινήτρων στα πιστωτικά ιδρύματα για τη δημιουργία ή αναβάθμιση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και στη διαμόρφωση νέων πρακτικών αναγνώρισης, μέτρησης και παρακολούθησης των κινδύνων.

Το νέο Σύμφωνο επιφέρει αλλαγές *στη δομή και το περιεχόμενο* του υφιστάμενου πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια. Προβλέπει, για πρώτη φορά, τη δημιουργία τριών πυλώνων, μέσω των οποίων δίδεται έμφαση στη δημιουργία ικανών και αποτελεσματικών εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων, στην καθιέρωση εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου και στην ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς. Το ενιαίο ποσοστό κεφαλαιακής επάρκειας, το οποίο προέβλεπε το Σύμφωνο του 1988 έχει πλέον συμπληρωθεί διά των ως άνω αναφερόμενων προβλέψεων, ενώ διατηρούνται σημεία κλειδιά του ρυθμιστικού πλαισίου του 1988, όπως π.χ. το ύψους του δείκτη κεφαλαιακών απαιτήσεων ο οποίος εξακολουθεί να ανέρχεται στο 8%.

Αλλαγές επέρχονται στον τομέα της *ευελιξίας στην εφαρμογή των ρυθμίσεων*. Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο παρουσιάζεται πιο ευέλικτο από το έως τώρα υφιστάμενο, παρέχει περισσότερες επιλογές τόσο στα πιστωτικά ιδρύματα όσο και στις εθνικές εποπτικές αρχές, αναφορικά με την επιλογή της κατάλληλης και προσφορότερης μεθόδου για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων και τη ρύθμιση των θεμάτων της κεφαλαιακής επάρκειας εν γένει, ενώ δημιουργεί κίνητρα, μέσω της επιβολής χαμηλότερων συντελεστών στάθμισης των κινδύνων, για την αποτελεσματικότερη και πιο εξειδικευμένη διαχείρισή τους.

Διευρύνεται στους κόλπους του νέου Συμφώνου το πλαίσιο υπολογισμού των *κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο*, με την εισαγωγή νέων μεθόδων στάθμισης των κινδύνων, την εφαρμογή νέων τεχνικών άμβλυνσης κινδύνου και την υιοθέτηση της τιτλοποίησης των απαιτήσεων, ρυθμίσεις άγνωστες στο Σύμφωνο του 1988, ακόμη και μετά από την αναθεώρηση του 1996.

Τροποποιείται σημαντικά το υφιστάμενο πλαίσιο, αναφορικά με το ζήτημα της *ευαισθησίας τον κίνδυνο*. Επιβάλλει μεγαλύτερη ευαισθησία, αναλόγως των

ανοιγμάτων, καθιερώνοντας ποικίλους συντελεστές κινδύνου και μεθόδους υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων ανά κατηγορία ανοίγματος, βάσει του ύψους του και του επιχειρηματικού τομέα από τον οποίο προέρχεται. Στο ίδιο πλαίσιο, δημιουργεί περισσότερες *διαβαθμίσεις της βαρύτητας κινδύνου*, για τη μέτρηση της οποίας εισάγει, σε πρώτο στάδιο, τη χρήση μετρήσεων εξωτερικών οίκων αξιολόγησης (*rating agencies*) και σε πιο προηγμένο και μεταγενέστερο στάδιο τη δημιουργία εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης.

Ενισχύει το νέο Σύμφωνο σημαντικά το ρόλο και τη λειτουργία *των τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου* για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Ενώ το Σύμφωνο του 1988 αναγνώριζε μόνο τις εξασφαλίσεις και τις εγγυήσεις ως τεχνικές για την επίτευξη της μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο επιχειρεί την εισαγωγή περισσότερων τεχνικών *άμβλυνσης* του κινδύνου, εμπλουτίζοντας τις εξασφαλίσεις οι οποίες γίνονται δεκτές, ενισχύοντας τον ρόλο των εγγυήσεων και εισάγοντας τη χρήση των πιστωτικών παραγώγων ως νέο μέσο μείωσης του πιστωτικού κινδύνου.

Εισάγει, για πρώτη φορά, την *επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου*, διά της προσπάθειας ποσοτικοποίησής του για σκοπούς κατανομής κεφαλαίων, και μέσω της εισαγωγής της βαθμιαίας διαδικασίας των τριών εξελικτικών προσεγγίσεων.

Τέλος, εισάγει μία πολύ σημαντική καινοτομία, ήτοι τις διατάξεις του *δευτέρου πυλώνα* αναφορικά με τη διαδικασία εποπτικής εξέτασης και τις διατάξεις του *τρίτου πυλώνα* για την εδραίωση της πειθαρχίας της αγοράς, οι οποίες δρουν συμπληρωματικά με το πλαίσιο για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας, όπως περιγράφεται στα πλαίσια του πρώτου πυλώνα, ενισχύοντας και συμπληρώνοντάς το.

Οι ως άνω αλλαγές, οι οποίες είναι οι κυριότερες εξ όσων το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο επιχειρεί να εισάγει, φέρουν μία σειρά βασικών χαρακτηριστικών, τα οποία η γράφουσα, για λόγους κυρίως κατανόησης και κωδικοποίησής τους, συνοψίζει στα εξής:

- Στο νέο Σύμφωνο σε αντίθεση με το Σύμφωνο του 1988, ακόμη και μετά από την αναθεώρηση του 1986, οι βαρύτητες των κινδύνων δίδονται με βάση εξωτερικές αξιολογήσεις και συστήματα εσωτερικών διαβαθμίσεων. Η πρόκληση μίας καλής αξιολόγησης αποτελεί κίνητρο για την υιοθέτησή τους από τα πιστωτικά ιδρύματα.
- Απαλείφεται ή τουλάχιστον αμβλύνεται η προτίμηση προς τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ καθώς και τα πιστωτικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα σε αυτές.

- Επέρχεται μεγαλύτερη διαφοροποίηση στις επιχειρηματικές πιστώσεις, οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται πλέον ενιαία, αλλά με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.
- Εισάγεται μεγαλύτερο εύρος, αλλά και υψηλότεροι συντελεστές στάθμισης κινδύνου, οι οποίοι ανέρχονται και έως 150% για απαιτήσεις με αξιολόγηση (rating) χαμηλότερο του B-.
- Εισάγεται ο λειτουργικός κίνδυνος ως νέος παράγοντας προσδιορισμού της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Στον αντίποδα των ως άνω συνοπτικά αναφερόμενων αλλαγών και των βασικών χαρακτηριστικών τους, σκόπιμο είναι να αναφερθεί ότι το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο υιοθετεί, ως έχουν, και επαναλαμβάνει μία σειρά ρυθμίσεων του προηγούμενου πλαισίου. Η στάση αυτή αποδεικνύει ότι στόχο του νέου πλαισίου αποτελεί η άμβλυνση των προβλημάτων του παλαιού ρυθμιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και όχι η αναίτια ανατροπή του. Οι αλλαγές που επέρχονται δεν αποτελούν αυτοσκοπό, αλλά το μέσο για την επίτευξη της σταθερότητας και τη διασφάλιση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού.

Έτσι, δεν αλλάζει:

- Η σύνθεση του χαρτοφυλακίου υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων πιστωτικού κινδύνου.
- Το ύψος του δείκτη των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, το οποίο ανέρχεται στο 8%.
- Ο ορισμός των ιδίων κεφαλαίων¹⁷⁹.
- Το πλαίσιο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον κίνδυνο αγοράς¹⁸⁰.

Η κατά τα ανωτέρω επιχειρούμενη σύγκριση, διά της επισημάνσης των επερχόμενων αλλαγών και της σκοπιμότητάς τους, οδηγεί, κατά την άποψη της γράφουσας, στο συμπέρασμα ότι οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας κινούνται σε γενικές γραμμές προς τη σωστή κατεύθυνση. Οι προτεινόμενες προσεγγίσεις αναφορικά με το ισχύον καθεστώς είναι περιεκτικότερες, ακριβέστερες και πιο ευαίσθητες στις μεταβολές του κινδύνου, παρέχοντας ταυτόχρονα στα πιστωτικά ιδρύματα μεγαλύτερο φάσμα τεχνικών μείωσής τους. Ωστόσο, αν και προσεγγίζουν τους

¹⁷⁹ Ως εκτέθηκε και ανωτέρω στον ορισμό των ιδίων κεφαλαίων πραγματοποιήθηκε μία πολύ μικρή αλλαγή στον υπολογισμό των συμπληρωματικών κεφαλαίων.

¹⁸⁰ Και αναφορικά με αυτό το πλαίσιο, η αλλαγή που επήλθε είναι πολύ μικρή και αναλύθηκε διεξοδικότερα ανωτέρω στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

επιδιωκόμενους στόχους, είναι πραγματικά αμφίβολο κατά πόσο τους επιτυγχάνουν¹⁸¹. Η λεπτομερής, αναλυτική και πολύπλοκη φύση των κανόνων είναι, όπως άλλωστε υποστηρίζεται από μερίδα μελετητών, ικανή να οδηγήσει σε ευκαιρίες αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων από τα πιστωτικά ιδρύματα, καταστρατηγώντας στην πράξη έναν από τους βασικούς στόχους του νέου πλαισίου. Την κατανόηση του βαθμού εκπλήρωσης των προσδοκώμενων στόχων θα επιχειρήσουμε μέσω της μελέτης των επιπτώσεων του νέου Συμφώνου αμέσως κατωτέρω.

3.2 Επιπτώσεις εφαρμογής της Βασιλείας II και κριτική αυτών- Βαθμός επίτευξης των προσδοκώμενων στόχων

Η μελέτη των επιπτώσεων στα πλαίσια των διερευνητικών ασκήσεων κατέδειξε μία έντονη διαφοροποίηση των επιπτώσεων τόσο σε επίπεδο χαρτοφυλακίων όσο και σε επίπεδο πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι βασικές επιδράσεις του νέου πλαισίου απλώνονται σε ποικίλους τομείς και εκφάνσεις της δομής και λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, τόσο σε επίπεδο κριτηρίων εποπτικών αρχών όσο και, ιδίως, στις εσωτερικές διαδικασίες των πιστωτικών ιδρυμάτων, στη σύνθεση και διαφοροποίηση του πελατολογίου, στη δομή και λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος και στην εν γένει εικόνα ενός οργανισμού.

Σε επίρρωση του ως άνω επιχειρούμενου βασικού διαχωρισμού, τα κυριότερα συμπεράσματα που συνάγονται από τη μελέτη των επιπτώσεων είναι τα ακόλουθα¹⁸².

- Το νέο Σύμφωνο θα επιδράσει, άμεσα, σε επίπεδο κριτηρίων Εποπτικών Αρχών. Στην προσπάθεια εφαρμογής των ρυθμίσεών του, γεννιέται μία πληθώρα νέων προβλημάτων, τα οποία οι εποπτικές αρχές οφείλουν να αντιμετωπίσουν. Τα προβλήματα αυτά σχετίζονται με την κατανόηση των νέων εννοιολογικών προσεγγίσεων, την αναζήτηση και τη διαχείριση του αυξανόμενου όγκου των δεδομένων, καθώς και το κόστος δημιουργίας των υποδομών εναρμόνισης, κόστος το οποίο συνίσταται σε κόστος ευκαιρίας, ήτοι το προκύπτον λόγω της ανάγκης εναρμόνισης, κόστος οργάνωσης και δημιουργίας υποδομών και κόστος σε ανθρώπινο δυναμικό και συστήματα.

¹⁸¹ Χαραλαμπίδης Μ σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 169 επ.

¹⁸² Τασάκος Κ., ό.π., και Goodhart C.A.E., *Some New Directions for Financial Stability?* Financial Markets Group, LSE, Per Jacobsson Lecture, Zurich June 2004, <http://www.bis.org/events/agm2004/sp040627.htm>.

- Σημαντική εκτιμάται και η επίδραση των ρυθμίσεων του νέου Συμφώνου στη διαμόρφωση των εσωτερικών διαδικασιών των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η απόπειρα βελτιωμένης εκτίμησης του κινδύνου, ως αυτή επιχειρήθηκε να αναλυθεί ανωτέρω, στα πλαίσια μελέτης των επιμέρους ρυθμίσεων του νέου συμφώνου, απαιτεί αδιαμφισβήτητα την επεξεργασία μεγαλύτερου όγκου δεδομένων, τα οποία δεν μπορούν να αξιολογηθούν στη μεγάλη πλειοψηφία των πιστωτικών ιδρυμάτων, από τα υφιστάμενα συστήματα εκτίμησης κινδύνων. Δημιουργεί, συνεπώς, επιτακτική το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο την ανάγκη για τη διαμόρφωση μίας εταιρικής κουλτούρας σωστής διαχείρισης των κινδύνων, η οποία θα βασίζεται σε δημιουργία κινήτρων για την προσέλκυση πελατών, στην υιοθέτηση κωδίκων τραπεζικής, ηθικής και δεοντολογίας και, βεβαίως, στην εδραίωση αξιόπιστων διαδικασιών αναφορικά με τη διαχείριση των κινδύνων. Οι εν λόγω διαδικασίες θα πρέπει να στηρίζονται αφενός στη σωστή συλλογή των δεδομένων και αφετέρου στη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της.
- Οι νέες ρυθμίσεις αλλάζουν τα δεδομένα και στη διαμόρφωση της βάσης του πελατολογίου των πιστωτικών ιδρυμάτων, η σύνθεση του οποίου διαμορφώνει πλέον ως ένα βαθμό το ύψος των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Δημιουργείται, συνεπώς, η ανάγκη «ευκολότερης» αναγνώρισης των πελατών, η οποία θα πρέπει να επιτυγχάνεται μέσω της αναλυτικότερης εξέτασής τους, τη δημιουργία υποδομών για την παροχή περισσότερων στοιχείων μεγαλύτερης ακρίβειας και αξιοπιστίας από τους πελάτες και τη χρήση των εσωτερικών ή και εξωτερικών συστημάτων αξιολόγησης (rating) για την επιλογή, την ταξινόμηση των πελατών και την εκτίμηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου.
- Οι νέες ρυθμίσεις επιφέρουν αλλά και επιβάλλουν αλλαγές και στη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Νέοι ρόλοι γεννώνται και τα πιστωτικά ιδρύματα καλούνται να τους αναλάβουν, ρόλοι οι οποίοι συνεχονται τόσο με την πληθώρα των πληροφοριών, τις οποίες πλέον επεξεργάζονται για την εκτίμηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου, όσο και με τη δημιουργία κινήτρων για τη μείωση των πιστωτικών κινδύνων με διάφορα μέσα.
- Σημαντική επίδραση αναμένεται να επιφέρει το νέο Σύμφωνο στα πιστωτικά ιδρύματα με έντονη δραστηριότητα στη λιανική τραπεζική, τα οποία, στα πλαίσια του νέου Συμφώνου, εκτιμάται ότι θα απολαμβάνουν τις μεγαλύτερες μειώσεις των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Αντιθέτως, τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία ειδικεύονται στην επενδυτική τραπεζική ή σε fee based

δραστηριότητες, προβλέπεται ότι δεν θα επωφεληθούν από την ενδεχόμενη μείωση απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο, δεδομένης της υψηλής κεφαλαιακής επιβάρυνσης, την οποία θα επωμιστούν εξαιτίας των αυξημένων απαιτήσεων που πρέπει να αναλάβουν για τη διασφάλιση έναντι του λειτουργικού κινδύνου.

- Κύριος στόχος και, ιδωμένο από την άλλη πλευρά, κύρια συνέπεια του νέου Συμφώνου, εκ της οποίας κυρίως απορρέουν και οι λοιπές επιπτώσεις που εξετάζουμε στα πλαίσια του παρόντος κεφαλαίου, είναι η αλλαγή στον τρόπο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η υιοθέτηση των εξελιγμένων προσεγγίσεων συμβάλει στη μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων, για τα πιστωτικά ιδρύματα έναντι των διαφόρων κινδύνων. Το τελικό, ωστόσο, αποτέλεσμα εξαρτάται από την ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού ενός χαρτοφυλακίου, δεδομένου ότι με το νέο Σύμφωνο οι συντελεστές στάθμισης διαμορφώνονται πολύ υψηλότεροι για τα εκτιμώμενα ως ανοίγματα υψηλού κινδύνου.
- Το νέο Σύμφωνο αναμένεται να επιδράσει, δίχως άλλο, στην επιχειρηματική λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων και, ιδιαίτερα, στην τιμολόγηση των τραπεζικών προϊόντων, όπου αναμένεται ως συνέπεια η εμπέδωση ή επέκταση, κατά περίπτωση, της τιμολόγησης στη βάση του εκτιμώμενου κινδύνου (risk based pricing). Η μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων επιδρά, αδιαμφισβήτητα, στο κόστος της τραπεζικής διαμεσολάβησης και, κατά συνέπεια, στη διαμόρφωση του ύψους τιμολόγησης των χορηγήσεων, με πιθανότερη συνέπεια τη μείωση των επιτοκίων χορηγήσεων. Ερώτημα, ωστόσο, παραμένει το κατά πόσο η εν λόγω συνέπεια δύναται ή σε κάθε περίπτωση επιλέγεται να διοχετευθεί στην οικονομική ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος εν γένει.
- Η μετάβαση από το υφιστάμενο σύστημα στο ρυθμιστικό πλαίσιο, που επιχειρεί να εισάγει η Βασιλεία II, το οποίο χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη συνθετότητα και πολυπλοκότητα, συνιστά αδιαμφισβήτητα ριζική αλλαγή στον τρόπο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η υλοποίηση των εσωτερικών συστημάτων συνεπάγεται υψηλό κόστος για τα πιστωτικά ιδρύματα, μέρος του οποίου είναι πιθανό να επιχειρηθεί να μετακυληθεί στον πελάτη. Εκτιμάται ότι μεγάλος αριθμός πιστωτικών ιδρυμάτων θα εξαναγκαστεί να περιορίσει ορισμένες δραστηριότητες, δεδομένου ότι δεν θα μπορούν να συναγωνιστούν τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία θα έχουν υιοθετήσει τις εσωτερικές μεθόδους. Εκφράζεται ο φόβος ότι το κόστος

συμμόρφωσης με το νέο πλαίσιο θα υπερφαλαγγίσει, ενδεχομένως, τα αναμενόμενα οφέλη από τη χρήση των περισσότερο ευαίσθητων στον κίνδυνο μεθόδων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

- Το νέο Σύμφωνο προτείνει την υιοθέτηση αξιολογήσεων πιστοληπτικής ικανότητας από οίκους αξιολόγησης. Η προσέγγιση αυτή δύναται να επιφέρει ως περαιτέρω συνέπεια την ασύγχρονη μεταβολή των κεφαλαιακών απαιτήσεων ενός πιστωτικού ιδρύματος σε σχέση με τις φάσεις του οικονομικού κύκλου. Αιτία του φαινομένου αυτού εικάζεται ότι θα είναι η χρονική υστέρηση των εκτιμήσεων των αξιολογικών οίκων, οι οποίοι μεταβάλουν τις βασισμένες σε αξιολογικά, κυρίως, στοιχεία εκτιμήσεις τους, μόνο όταν η πιθανότητα βραχυχρόνιας αντιστροφής τους είναι πολύ μικρή, προκειμένου να αποφευχθεί η μεταβλητότητα των αξιολογήσεων¹⁸³. Ενδέχεται, συνεπώς, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις να κορυφώνονται μετά από την πάροδο της οικονομικής ύφεσης και ενώ οι αυξήσεις των εταιρικών πτωχεύσεων θα έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Αντίστοιχα, είναι δυνατό, κατά τη διάρκεια κορύφωσης της οικονομικής ύφεσης, τα πιστωτικά ιδρύματα να μην έχουν διακρατήσει το μέγιστο μέγεθος κεφαλαιακών απαιτήσεων και, συνεπώς, να καθίστανται ευάλωτα σε συστημικές κρίσεις.
- Σημαντική επίπτωση της εφαρμογής των ρυθμίσεων του νέου Συμφώνου αποτελεί η διακράτηση ιδίων κεφαλαίων για την απορρόφηση ζημιών σε περίπτωση επέλευσης του λειτουργικού κινδύνου. Η καινοτομία αυτή του νέου Συμφώνου, αν και έχει τύχει αποδοχής από τα κράτη που θα εφαρμόσουν τις ρυθμίσεις της Βασιλείας II, στα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν την έδρα τους σε αυτά, δεν παύει, σε μία προσπάθεια αντικειμενικής αλλά και μακροπρόθεσμης μελέτης των επιπτώσεών της, να συγκαταλέγεται στα αμφιλεγόμενα σημεία του νέου Συμφώνου. Πέραν του γεγονότος ότι δεν υφίσταται ένας αντικειμενικός ορισμός της έννοιας του λειτουργικού κινδύνου, εκτιμάται από μερίδα μελετητών ότι είναι αμφίβολη η ορθότητα υπολογισμού του εν λόγω κινδύνου βάσει οικονομετρικών μοντέλων. Επιπλέον, υποστηρίζεται η άποψη ότι το ζήτημα του λειτουργικού κινδύνου θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά στα πλαίσια του δεύτερου πυλώνα, ήτοι στα πλαίσια της διαδικασίας εποπτικής εξέτασης.
- Σύμφωνα με το νέο Σύμφωνο αυξημένη παρουσιάζεται η έκταση της εξουσίας των εποπτικών αρχών στα πλαίσια του δεύτερου πυλώνα για την αντιμετώπιση ειδικών θεμάτων κινδύνων. Συνέπεια αυτής της δυνατότητας,

¹⁸³ Χαραλαμπίδης Μ σε Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 169 επ.

υποστηρίζεται από πληθώρα πιστωτικών ιδρυμάτων ότι, μπορεί να είναι η μετάβαση σε καθεστώς αυτόματης αύξησης των κεφαλαιακών βαρών, αύξηση η οποία θα καθοδηγείται από τη βούληση των εποπτικών αρχών, χωρίς να λαμβάνει υπόψη, κατ' ανάγκη, την ιδιαιτερότητα κάθε πιστωτικού ιδρύματος. Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η προβληματική αναφορικά με την εναρμονισμένη υλοποίηση των διατάξεων του δεύτερου πυλώνα από τις κατά περίπτωση αρμόδιες εποπτικές αρχές, ιδίως αναφορικά με τα διεθνώς δραστηριοποιούμενα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία οφείλουν συχνά να συμμορφώνονται με το κανονιστικό πλαίσιο διαφορετικών έννομων τάξεων.

- Τέλος, άμεση επίπτωση του νέου Συμφώνου για τα πιστωτικά ιδρύματα αποτελεί η υποχρέωση δημοσιοποίησης στοιχείων δυνάμει του τρίτου πυλώνα. Η υποχρέωση αυτή εκτιμάται ότι θα έχει ως αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση των υποχρεώσεων υποβολής στοιχείων προς τις εποπτεύουσες αρχές, αυξάνοντας κατά αυτόν τρόπο αυτό το κόστος λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στο πνεύμα αυτό διατυπώνεται η άποψη της αναγκαιότητας εναρμόνισης αυτών, στο μέτρο του δυνατού, με οιοσδήποτε άλλες υποχρεώσεις υποβολής στοιχείων υπέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα.

Η μελέτη των ως άνω επιπτώσεων του νέου Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία σχετικά με την αναθεώρηση του εποπτικού πλαισίου της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων κινούνται σε γενικές γραμμές προς τη σωστή κατεύθυνση, ως ήδη ανωτέρω υποστηρίχθηκε. Οι προτεινόμενες προσεγγίσεις του πρώτου πυλώνα για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, συγκριτικά με την ισχύουσα, είναι περιεκτικότερες, ακριβέστερες και πιο ευαίσθητες στις μεταβολές του κινδύνου. Παρέχουν, αφενός, μεγαλύτερο φάσμα τεχνικών άμβλυνσης πιστωτικού κινδύνου και, αφετέρου, ακριβέστερη αποτύπωση της αξίας αυτών. Ωστόσο, το παραπάνω συμπέρασμα δεν μπορεί να υποστηριχθεί στον ίδιο βαθμό για τις προτεινόμενες μεθοδολογίες, με εξαίρεση τις προηγμένες μεθόδους μέτρησης και υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου, καθώς η χρήση του μεγέθους των μικτών εσόδων ενός πιστωτικού ιδρύματος δεν επαρκεί για την αξιολόγηση του κινδύνου των λειτουργιών του.

Επιπλέον, οι κίνδυνοι που είναι δυνατό να εμφολωθήσουν στην προσπάθεια εφαρμογής των διατάξεων του νέου πλαισίου συνοψίζονται κατά την άποψη της γράφουσας στα εξής: Αποτυχία εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων επίτευξης

διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου και συνακόλουθα μείωσης των κινδύνων, αποτυχία προσδιορισμού της έκτασης των ενδεχόμενων αλλαγών, του κόστους που αυτές συνεπάγονται και των ανάλογων επιλογών που πρέπει να ακολουθηθούν, αποτυχία αφομοίωσης του ρυθμιστικού πλαισίου από το πιστωτικό ίδρυμα, δημιουργία «υπερκαλύψεων» στην προσέγγιση του πιστωτικού και λειτουργικού κινδύνου, απόκτηση χαμηλότερης αξιολόγησης (rating) για το πιστωτικό ίδρυμα¹⁸⁴ και, τέλος, ανάδειξη των πιστωτικών ιδρυμάτων που δεν επιτυγχάνουν να συμμορφωθούν πλήρως με τον νέο ρυθμιστικό πλαίσιο σε στόχο απορροφήσεων και συγχωνεύσεων.

Το μέτρο της επίπτωσης των νέων προτάσεων της Βασιλείας II διαφαίνεται και από το βαθμό επίτευξης των επιδιωκόμενων στόχων, ήτοι της διασφάλισης της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της επικράτησης όρων ισοδύναμου ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Πράγματι, εκτιμάται ότι σε διεθνές επίπεδο η εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων θα επιτύχει τη βελτίωση της οικονομικής σταθερότητας. Μέτρα για την ενίσχυσή της αποτελούν οι προειδοποιήσεις στις οποίες θα δύνανται να προβαίνουν οι εποπτικές αρχές μέσω των πραγματοποιούμενων δημοσιεύσεων, η δημοσίευση των αναλαμβανόμενων κινδύνων από τα πιστωτικά ιδρύματα, η ανάλυση των σεναρίων και η μεγαλύτερη βαρύτητα που θα δοθεί στις υιοθετούμενες εσωτερικές, αλλά και εξωτερικές, αξιολογήσεις.

Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, και αναφορικά με το διακηρυγμένο στόχο του Συμφώνου για την επίτευξη ισότιμων όρων ανταγωνισμού εκφράζεται έντονος προβληματισμός, στη βάση της συμβατότητας της απονομής στις εποπτικές αρχές διακριτικής ευχέρειας αναφορικά με την εφαρμογή μίας σειράς ζητημάτων. Η επιλογή από τις εποπτικές αρχές της μεθόδου υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του διατραπεζικού πιστωτικού κινδύνου είναι πράγματι πιθανό να δημιουργήσει άνισες συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων διεθνώς. Επιπρόσθετα, η σύνδεση της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστωτικού ιδρύματος με αυτή της χώρας προέλευσής του¹⁸⁵, είναι πιθανό να δημιουργήσει ηθικές και πολιτικές δεσμεύσεις ή πιέσεις στις κυβερνήσεις των χωρών προέλευσης, με αυξημένη την πιθανότητα αυτές να «επεμβαίνουν» για να διασώζουν τα πιστωτικά ιδρύματα της επικράτειας τους από ενδεχόμενα προβλήματα. Είναι, επιπλέον,

¹⁸⁴ Η άλλη όψη αυτού του κινδύνου ήτοι η απόκτηση καλύτερης αξιολόγησης, καλύτερου rating για το πιστωτικό ίδρυμα αποτελεί κίνητρο για την αποτελεσματική υιοθέτηση των ρυθμίσεων του νέου Συμφώνου.

¹⁸⁵ Χααραλαμπίδης Μ. σε Προβόπουλος Γ.- Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), ό.π. σελ. 183 επ.

φανερό ότι η μη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στο ίδιο κράτος πιθανώς να δημιουργήσει κινδύνους σε επίπεδο διοίκησης και λήψης αποφάσεων ενός πιστωτικού ιδρύματος. Η νόθευση του ανταγωνισμού είναι πιθανό να επέρχεται, εφόσον ο συντελεστής στάθμισης πιστωτικού κινδύνου του πιστωτικού ιδρύματος, θα συνδέεται άμεσα με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας προέλευσης και θα καθορίζεται, εξωγενώς, βάσει των μακροοικονομικών εξελίξεων σε αυτή.

Τα ως άνω στοιχεία σκιαγραφούν σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα επίτευξης ενός εκ των κυρίων στόχων, αυτού της διασφάλισης ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού. Ο στόχος αυτός υφίστατο ήδη στα πλαίσια του πρώτου Συμφώνου του 1988 και εξακολουθεί να επιδιώκεται, όχι όμως και να επιτυγχάνεται πλήρως, στα πλαίσια της νέας Συμφωνίας Βασιλεία II.

Μετά από την ολοκλήρωση, στο μέτρο του δυνατού και σε επίπεδο αντιπαραβολής ρυθμίσεων και αποτελεσμάτων και όχι σε επίπεδο οικονομικών-μαθηματικών μοντέλων, τα οποία ξεφεύγουν του γνωστικού αντικείμενου της γράφουσας, της συγκριτικής παράθεσης των κανόνων και των επιδράσεων του παλαιού και του νέου ρυθμιστικού πλαισίου, σκόπιμη κρίνεται η ανάλυση αμέσως κατωτέρω της νομικής δεσμευτικότητας των νέων ρυθμίσεων. Η ανάλυση αυτή αποκτά σημασία στα πλαίσια του παρόντος κεφαλαίου, που, εν πολλοίς, επιδιώκει τη σύγκριση και την αντιπαραβολή του παλαιού και του νέου πλαισίου εξαιτίας της ομοιότητάς της και στα δύο πλαίσια.

3.3 Το ζήτημα της νομικής δεσμευτικότητας των ρυθμίσεων του νέου ρυθμιστικού πλαισίου Βασιλεία II

Ως κατέστη ήδη στον αναγνώστη σαφές, η ως άνω μελέτη και η σύγκριση του παλαιού και του νέου πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων εκτείνεται, κυρίως, στην ουσία και, εν συνεχεία, στο αποτέλεσμα των ρυθμίσεων των δύο πλαισίων. Η διαπίστωση αυτή είναι σαφής, δεδομένου ότι, πράγματι, στα πλαίσια τόσο του παλαιού όσο και του νέου πλαισίου δεν εφαρμόζονται διαφορετικοί τρόποι επιβολής των προβλεπόμενων ρυθμίσεων, ως αναλυτικά θα διαφανεί κατωτέρω, στα πλαίσια της μελέτης της νομικής φύσης των κανόνων της Βασιλείας.

Πράγματι, οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της Επιτροπής έχουν τη μορφή προτύπων, ατελών δηλαδή κανόνων, οι οποίοι δεν έχουν νομικά εξαναγκαστό

χαρακτήρα για τις αρχές που συμμετέχουν στη σύνθεσή της¹⁸⁶. Βρισκόμαστε, συνεπώς, στο πεδίο του ήπιου διεθνούς δικαίου.

Παρόλαυτα, η Επιτροπή της Βασιλείας ενεργεί με την πεποίθηση ότι οι εποπτικές αρχές – μέλη φροντίζουν για την ενσωμάτωσή τους με κάθε πρόσφορο μέσο, στόχο τον οποίο επιδιώκει και η πληθώρα των εκθέσεων που εκδίδει η Επιτροπή, ως αυτές παρουσιάζονται αναλυτικά ανωτέρω.

Για την επίτευξη, άλλωστε, του στόχου της ενσωμάτωσης των κανόνων, η Επιτροπή υποβάλλει τις εκθέσεις της στην Επιτροπή Διοικητών των κεντρικών τραπεζών της ομάδας του G-10, η οποία συναντάται στα πλαίσια των εργασιών της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, αιτούμενη συχνά την υιοθέτηση των πρωτοβουλιών της και τη δέσμευση των συμμετεχόντων Διοικητών ότι πρόκειται να υιοθετήσουν τα προτεινόμενα πρότυπα.

Οι ενέργειες αυτές της Επιτροπής ενισχύουν ακόμη περισσότερο την, υποστηριζόμενη από μερίδα των μελετητών της, άποψη περί αναγκαιότητας απόκτησης νομικής δεσμευτικότητας των ρυθμίσεών της. Η εν λόγω αναγκαιότητα ενισχύεται, κατά την άποψή της γράφουσας, και από την ανάγκη δημιουργίας δικαστικών κρίσεων, την ανάγκη δημιουργίας νομολογίας, ήτοι από τη σημασία της ανάμιξης μίας τρίτης «ανεξάρτητης» δικαστικής αρχής στην ερμηνεία της εφαρμογής των ρυθμίσεων, δυνατότητα η οποία δεν φαίνεται εφικτή στο παρόν πλαίσιο. Η επίτευξη ομοιόμορφης εφαρμογής του ρυθμιστικού πλαισίου που προτείνει είναι, δίχως άλλο, αναγκαία για την επικράτηση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού στο διεθνές χρηματοπιστωτικό περιβάλλον καθώς και για τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αξίζει, σε αυτό το σημείο, να επισημανθεί ότι οι ρυθμίσεις του νέου πλαισίου της Βασιλείας II θα υιοθετηθούν μόνο από τα δέκα μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα στις Η.Π.Α.!! Η υιοθέτηση, άλλωστε, της πλειοψηφίας των ρυθμίσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με πολύ μικρές διαφοροποιήσεις, υιοθέτηση την οποία θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια στα πλαίσια της ανάλυσης του τετάρτου κεφαλαίου, ενισχύει την άποψη περί αναγκαιότητας απόκτησης νομικής δεσμευτικότητας των κανόνων. Η στιγμή, ωστόσο, που κάτι τέτοιο θα γίνει πραγματικότητα, λόγω των ιδιότυπων χαρακτηριστικών του forum και της έλλειψης νομικής προσωπικότητάς του, δεν δείχνει να είναι κοντά.

Μέχρι εκείνη τη στιγμή, η αναγνώριση και, κατά συνέπεια, η απόκτηση ιδιότυπης «δεσμευτικότητας» των ρυθμίσεων, που η Βασιλεία II επιχειρεί να εισάγει,

¹⁸⁶ Γκόρτσος Χ., σε Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Επίκαιρα θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, ό.π. σελ. 12.

επιτυγχάνεται α) μέσω της υιοθέτησης του μεγάλου τμήματος του έργου της από τις εποπτικές αρχές πολλών κρατών που δεν είναι μέλη της, όπως για παράδειγμα από τις εποπτικές αρχές στις Η.Π.Α. εν είδει ψήφισης σχετικού νόμου, όπως αναλυτικά θα δούμε κατωτέρω, και β) μέσω της επίδρασης του έργου της στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου που αφορά στην προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων της ενιαίας ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς, ιδίως στη θεματική ενότητα της κεφαλαιακής επάρκειας. Η διαφοροποιημένη, άλλωστε, ως ένα βαθμό, υιοθέτηση του εν λόγω πλαισίου από τις Η.Π.Α. και την Ε.Ε. και η πληθώρα των συνεπειών, που αυτή δύναται να επιφέρει στη σταθερότητα του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, αποτελεί επίρρωση του επιχειρήματος περί αναγκαιότητας «ένδυσης» των ρυθμίσεων της Επιτροπής της Βασιλείας με το χιτώνα της δεσμευτικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ- Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ Η.Π.Α.- ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

4.1 Κοινοτική Συμμόρφωση

4.1.1 Έκδοση Οδηγίας 2006/48/ΕΚ αναφορικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και της Οδηγίας 2006/49/ΕΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων

Στις 30 Ιουνίου 2006 δημοσιεύθηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων οι Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου:

α) 2006/48/ΕΚ¹⁸⁷ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση της δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων και β) 2006/49/ΕΚ¹⁸⁸ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες ήρθαν να αποτελέσουν το αντίβαρο, από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Συμφωνία της Βασιλείας II για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων¹⁸⁹.

Οι εν λόγω οδηγίες, οι οποίες υιοθετήθηκαν με τη διαδικασία της αναδιατύπωσης¹⁹⁰, αποσκοπούν αφενός στην **ενσωμάτωση** στο Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο των ρυθμίσεων του νέου Συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και αφετέρου στην **κωδικοποίηση των Οδηγιών 2000/12/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Μαρτίου 2000 σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων¹⁹¹ και **93/6/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 1993 για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων¹⁹² (εφεξής «οι Οδηγίες»). Το περιεχόμενο των προαναφερθεισών Οδηγιών έχει αποτελέσει το αντικείμενο ποικίλων τροποποιήσεων στο παρελθόν και αυτός είναι και ένας από τους βασικούς λόγους, για τους οποίους επιλέχθηκε η διαδικασία της αναδιατύπωσης, για την επίτευξη μεγαλύτερης σαφήνειας και διαφάνειας.

¹⁸⁷ ΕΕ L 177 σελ. 1 -200 της 30.6.2006.

¹⁸⁸ ΕΕ L 177 σελ. 201-255 της 30.6.2006.

¹⁸⁹ Λιβαδά Χ., Τασάκος Κ., Αγγελικόπουλος Α, (επιμέλεια) Τραπεζικά θέματα από τη δραστηριότητα της ΕΕΤ, Λειτουργία και Εποπτεία Τραπεζών, ΔΕΕΤ 45/2006, σελ. 63 επ.

¹⁹⁰ Πρόκειται για διαδικασία η οποία άρχεται με πρωτοβουλία της Επιτροπής και συνίσταται στην εις βάθος επανεξέταση της κανονιστικής ρύθμισης σε κάποιον τομέα.

¹⁹¹ ΕΕ L 126, σελ. 1 επ., της 26.5.2000, όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2006/29/ΕΚ ΕΕ L 70, 9.3.2006 σελ. 50.

¹⁹² ΕΕ L 141, σελ. 1 επ., της 11.6.1993 όπως τροποποιήθηκε τελευταία με την Οδηγία 2005/1/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ΕΕ L 79, 24.3.2005, σελ. 9.

Στο σημείο αυτό, σκόπιμο είναι να σημειωθεί ότι οι σημαντικότερες τροποποιήσεις σε σχέση με το ισχύον καθεστώς της Οδηγίας 2000/12/ΕΚ αφορούν στον τίτλο V (Κεφάλαιο 2) της Οδηγίας. Ο Τίτλος αυτός πραγματεύεται τις αρχές και τα τεχνικά μέσα της προληπτικής εποπτείας και δημοσιοποίησης στοιχείων και, σε συνδυασμό με την Οδηγία 2006/49/ΕΚ¹⁹³, συνιστά το κοινοτικό δίκαιο για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων επενδύσεων, το οποίο θα ενσωματωθεί στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών. Συγκεκριμένα σε ό,τι αφορά τα τεχνικά μέσα προληπτικής εποπτείας στον τίτλο V της Οδηγίας περιέχονται διατάξεις αναφορικά με:

- τα ίδια κεφάλαια (άρθρα 56-67 της Οδηγίας)
- τις επιβαλλόμενες προβλέψεις για τους κινδύνους (άρθρα 68-73 της Οδηγίας)
- τις ελάχιστες απαιτήσεις ιδίων κεφαλαίων για τον πιστωτικό και λειτουργικό κίνδυνο (άρθρα 74-76 και 102-105 αντίστοιχα)
- την ανάλυση της τυποποιημένης μεθόδου και της μεθόδου των εσωτερικών διαβαθμίσεων (άρθρα 78-89)
- την προτεινόμενη τιτλοποίηση (άρθρα 94-101)
- τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα (άρθρα 106-119)
- την ειδική συμμετοχή ενός πιστωτικού φορέα (άρθρα 120-122),

ήτοι με το σύνολο των θεμάτων που αποτελούν και τον κύριο κορμό των αντίστοιχων διατάξεων-θεματικών της Συμφωνίας Βασιλείας II για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Επιπλέον, το Κεφάλαιο 3 περιέχει διατάξεις αναφορικά με τη διαδικασία αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων (άρθρο 123), το Κεφάλαιο 4 περιέχει διατάξεις αναφορικά με τη δημοσιοποίηση πληροφοριών από τις αρμόδιες αρχές (άρθρα 124-144) και, τέλος, το Κεφάλαιο 5 αναφέρεται στα θέματα της δημοσιοποίησης πληροφοριών από τα πιστωτικά ιδρύματα (άρθρα 145-149)

Οι δύο ως άνω αναφερόμενες Οδηγίες διέπονται από την αρχή της αναλογικότητας, με τη συνεκτίμηση κυρίως της ποικιλομορφίας των πιστωτικών ιδρυμάτων από άποψης μεγέθους, κλίμακας εργασιών και εύρους δραστηριοτήτων. Κατ' εφαρμογή αυτής της αρχής, παρέχεται στα πιστωτικά ιδρύματα η δυνατότητα επιλογής μεταξύ τριών διαφορετικών μεθοδολογιών διαβαθμισμένης πολυπλοκότητας για τον

¹⁹³ Ο.π. υπ.191.

υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου.

Στόχο των εν λόγω Οδηγιών, οι οποίες συνιστούν, ως ήδη αναφέρθηκε, το αντίβαρο της Συμφωνίας Βασιλείας II στον κοινοτικό χώρο, αποτελεί η διασφάλιση ότι τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων θα αντιστοιχούν με μεγαλύτερη ακρίβεια στους πραγματικούς κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Με αυτόν τον τρόπο, επιδιώκεται η ενδυνάμωση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και η πιο αποδοτική κατανομή των ιδίων κεφαλαίων και προσφέρονται σαφή κίνητρα στα πιστωτικά ιδρύματα για την αναβάθμιση των τεχνικών εκτίμησης και διαχείρισης κινδύνου¹⁹⁴.

Η ενσωμάτωση των ρυθμίσεων των δύο Οδηγιών στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών έχει οριστεί να πραγματοποιηθεί μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2006, με έναρξη εφαρμογής της την 1^η.1.2007. Ειδικά για την έναρξη εφαρμογής των διατάξεων που άπτονται των εξελιγμένων μεθόδων για τον πιστωτικό και τον λειτουργικό κίνδυνο ως απώτατη ημερομηνία έχει οριστεί η 1^η.1.2008.

Στο σημείο αυτό, και πριν περάσουμε σε μία συγκριτική, σε βασικούς άξονες, παράθεση των δύο ρυθμιστικών πλαισίων, σκόπιμο είναι να κάνουμε νύξη σε μία σειρά άλλων πολύ σημαντικών διεργασιών σε κοινοτικό επίπεδο, οι οποίες έχουν ως στόχο την προετοιμασία του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος για την υποδοχή του νέου πλαισίου. Το σημαντικό αυτό έργο το έχει αναλάβει η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS)¹⁹⁵.

Για την επίτευξη της υιοθέτησης των αρχών του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας και την εφαρμογή των επιμέρους διαστάσεών του, η εν λόγω επιτροπή έχει το χρονικό διάστημα πριν την επίσημη μετάφραση της Οδηγίας προβεί στη δημοσίευση των κάτωθι κατευθυντήριων γραμμών¹⁹⁶:

- ομοιόμορφο πλαίσιο υποβολής αναφορών προς τις εποπτικές αρχές (common reporting)

¹⁹⁴ Λιβαδά Χ., Τασάκος Κ., Αγγελακόπουλος Α, (επιμέλεια), ό.π. σελ. 86 επ.

¹⁹⁵ Συστάθηκε με την απόφαση 2004/5/EK, ΕΕ L 3, 7.1.2004, σελ. 28. Αποτελείται από υψηλόβαθμους εκπροσώπους των τραπεζικών αρχών εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και των κεντρικών τραπεζών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα κύρια καθήκοντά της είναι να συμβουλεύει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε θέματα που αφορούν τις τραπεζικές δραστηριότητες, να συνεισφέρει στην συνεπή εφαρμογή των Κοινοτικών Οδηγιών και στην εναρμόνιση των εποπτικών πρακτικών και να ενισχύει την εποπτική συνεργασία. Η Γραμματεία της έχει την έδρα της στο Λονδίνο. Πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση : www.c-ebs.org.

¹⁹⁶ Λιβαδά Χ., Τασάκος Κ., Αγγελακόπουλος Α, (επιμέλεια) ό.π., σελ. 86 επ.

- εφαρμογή του δεύτερου πυλώνα του νέου πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων
- εποπτική αναγνώριση της εξελιγμένης μεθόδου για τον πιστωτικό και το λειτουργικό κίνδυνο
- εποπτική αναγνώριση των οίκων αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας
- κατανομή αρμοδιοτήτων και συνεργασία των εποπτικών αρχών κατά την εφαρμογή του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας.

Στόχος των ως άνω κατευθυντήριων γραμμών, η ανάλυση του περιεχομένου των οποίων εκφεύγει του δυνατού εύρους της παρούσας εργασίας, είναι η άρτια προετοιμασία των εποπτικών αρχών και των πιστωτικών ιδρυμάτων του κοινοτικού χώρου για την υιοθέτηση του περιεχομένου των ως Οδηγίες. Οι Οδηγίες αυτές επί της ουσίας «ενσωματώνουν» και «εγκαθιστούν» χωρίς μεγάλες διαφοροποιήσεις το περιεχόμενο της Βασιλείας II στον Ευρωπαϊκό Χώρο, μέσω της νομικής δεσμευτικότητας των κανόνων τους. Το θέμα, όμως, αυτό, μαζί με άλλα ανακύπτοντα από τη συγκριτική παράθεση στοιχεία, θα επιχειρηθεί να αντιμετωπιστεί, έστω και ακροθιγώς, κατωτέρω.

4.1.2. Συγκριτική παράθεση του κοινοτικού πλαισίου - της Συμφωνίας Βασιλείας II

Στο σημείο αυτό, σκόπιμο κρίνεται να ακολουθήσει μια συγκριτική παράθεση του κοινοτικού πλαισίου και των ρυθμίσεων του νέου Συμφώνου.

Ως άλλωστε η ίδια η Οδηγία 2006/48/EK στο προοίμιό της¹⁹⁷ αναφέρει «οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας σχετικά με τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και οι διατάξεις σχετικά με το ελάχιστο ύψος των ιδίων κεφαλαίων της οδηγίας 2006/49/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14^{ης} Ιουνίου 2006, για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελούν ισοδύναμο πλαίσιο με τις διατάξεις της συμφωνίας πλαίσιο της Βασιλείας».

Η σύγκριση δεν μπορεί παρά να επιχειρηθεί αρχικά σε επίπεδο στόχων και επιδιώξεων των δύο πλαισίων. Στα πλαίσια των εν λόγω Οδηγιών ρητώς εκπεφρασμένους αλλά και υποβόσκοντες στόχους συνιστούν, η ενδυνάμωση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας, η πιο αποδοτική κατανομή των ιδίων κεφαλαίων

¹⁹⁷ αιτιολογική σκέψη 37 του προοιμίου της εν λόγω Οδηγίας.

και η διασφάλιση ότι τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων θα αντιστοιχούν με μεγαλύτερη ακρίβεια στους πραγματικούς κινδύνους, στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Αντιστοίχως, το νέο Σύμφωνο, ως διακηρύττει, αποσκοπεί, αφενός, στη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και, αφετέρου, στην εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού. Μολονότι δεν ακολουθούν την ίδια διατύπωση, το ουσιαστικό περιεχόμενο των στόχων των δύο πλαισίων συμπίπτει, των στόχων του ενός πλαισίου αποτελούντων το όχημα για την επίτευξη των στόχων του άλλου. Υπό αυτό το πρίσμα δεν νοείται η επίτευξη της διασφάλισης της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η εξασφάλιση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού, χωρίς την αποδοτικότερη κατανομή των ιδίων κεφαλαίων και την αντιστοίχισή τους στους πραγματικούς κινδύνους, και το αντίστροφο. Η ουσία, όμως, της επίτευξης των στόχων αποτελεί άμεση συνάρτηση του μέτρου της ομοιομορφίας και της συμπληρωματικότητας των δύο κειμένων, ως αυτό θα διαφανεί κατωτέρω.

Ιδιαίτερης σημασίας για την κατανόηση της συγκριτικής ανάλυσης των δύο πλαισίων αποτελεί και η μελέτη του πεδίου εφαρμογής τους, μελέτη η οποία καταδεικνύει το εύρος εφαρμογής των αντίστοιχων ρυθμίσεων και ως εκ τούτου του βαθμού σύγκλισης των αποτελεσμάτων που επιδιώκουν. Η διαφοροποίηση του πεδίου εφαρμογής των δύο πλαισίων, του Συμφώνου της Βασιλείας εφαρμοζομένου μόνο για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, των δε Οδηγιών εφαρμοζομένων και στις επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΕΠΕΥ), οι οποίες στα πλαίσια της κοινοτικής νομοθεσίας εξομοιώνονται σε πολλά σημεία με τα πιστωτικά ιδρύματα, αποτελεί μια ουσιώδη διαφοροποίηση των δύο πλαισίων. Η εν λόγω διαφοροποίηση δυσχεραίνει, κατά μία άποψη, ως ένα βαθμό την επίτευξη των στόχων που τα πλαίσια αυτά επιδιώκουν, επιβάλλοντας «σύγκλιση» δύο ταχυτήτων, ανάμεσα στα κράτη των οποίων οι εποπτικές αρχές θα υιοθετήσουν τις αρχές του Συμφώνου και τα κράτη μέλη της Ε.Ε., στο νομικό χώρο των οποίων θα ενσωματωθεί το κείμενο της Οδηγίας, με το εύρος που αυτή επιτρέπει.

Μεγάλης σημασίας αποδεικνύεται και η σύγκριση της νομικής φύσης των κανόνων των δύο πλαισίων. Οι ρυθμίσεις του Συμφώνου, ως έχει ήδη αναφερθεί, έχουν το χαρακτήρα *soft law*, χαρακτηρίζονται δηλαδή από έλλειψη νομικής δεσμευτικότητας, από έλλειψη νομικά εξαναγκαστού χαρακτήρα, κινούμενες στο πεδίο του ήπιου διεθνούς δικαίου. Αποτελούν, εν ολίγοις, το αποτέλεσμα διεργασιών και συμφωνίας μεταξύ των κρατών και των εποπτικών αρχών που μετέχουν στη σύνθεσή της. Αντίθετα οι ρυθμίσεις των Οδηγιών, ως είναι γνωστό, αποτελούν αυστηρό δίκαιο, το οποίο δεσμεύει κάθε κράτος μέλος ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αφήνει,

όμως, την επιλογή ως προς τον τύπο και τα μέσα για την υλοποίηση του αποτελέσματος στην αρμοδιότητα των κρατών μελών¹⁹⁸. Με άλλα λόγια, η ενσωμάτωση των ρυθμίσεων της στις εθνικές έννομες τάξεις προϋποθέτει την υιοθέτηση του αντίστοιχου εθνικού νομοθετήματος¹⁹⁹. Η επιλογή της Οδηγίας ως μέσου για την εισαγωγή των κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, ως ισοδύναμο πλαίσιο των ρυθμίσεων της Βασιλείας II, έναντι του Κανονισμού, ο οποίος έχει άμεση ισχύ έναντι πάντων, προσδίδει μεγαλύτερη ευελιξία και δυνατότητα προσαρμογής στις εξελίξεις. Η νομική δεσμευτικότητα, την οποία περιβάλλονται οι κανόνες, οι οποίοι θα εφαρμοσθούν κατ' εφαρμογή της Οδηγίας από τις εποπτικές αρχές των κρατών μελών της Ε.Ε., αποτελεί εν μέρει τη λύση στο ζήτημα της μη δεσμευτικότητας των ρυθμίσεων της Βασιλείας II, η εφαρμογή των οποίων επαφίεται απλώς στην ευχέρεια υιοθέτησής τους από τις εποπτικές αρχές των κρατών που μετέχουν στη σύνθεσή της. Το ίδιο ζήτημα, ήτοι αυτό της ομοιόμορφης εφαρμογής των ρυθμίσεων της Βασιλείας II, αποτελεί ένα από τα βασικά επιχειρήματα για την αναγκαιότητα να περιβληθούν οι κανόνες της Βασιλείας II νομικά εξαναγκαστό χαρακτήρα.

Τέλος, σε επίπεδο περιεχομένου των ρυθμίσεων, εντοπίζονται κάποιες διαφοροποιήσεις. Ανωτέρω, έγινε αναφορά –συνοπτική σε κάθε περίπτωση δεδομένου ότι η αναλυτική παρουσίαση των ρυθμίσεων της δεν εμπίπτει στην κύρια θεματική της παρούσας - στις κύριες ρυθμίσεις των Οδηγιών, οι οποίες συμπίπτουν κατά πολύ με τις ανωτέρω παρουσιασθείσες ρυθμίσεις του νέου Συμφώνου. Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν οι διαφοροποιήσεις στο περιεχόμενο των δύο πλαισίων, οι οποίες εκτείνονται κυρίως:

- στον προβλεπόμενο τρόπο μεταχείρισης των ανοιγμάτων έναντι επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών για την προστασία έναντι του λειτουργικού κινδύνου
- στη δυνατότητα συνδυασμένης χρήσης διαφόρων μεθοδολογιών
- στο ύψος και τη διαμόρφωση των συντελεστών μεθόδου προκαθορισμένων κατηγοριών εξειδικευμένης χρηματοδότησης

¹⁹⁸ Παπαγιάννης Δ., Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 1996, σελ. 160 επ.

¹⁹⁹ Ωστόσο, η νομολογία του ΔΕΚ έχει –ορθώς κατά την άποψή μου- αναπτύξει τη θεωρία της άμεσης ισχύος της Οδηγίας, σύμφωνα με την οποία μία οδηγία ή τουλάχιστον συγκεκριμένες διατάξεις της μπορούν να αναπτύσσουν άμεση ισχύ, εφόσον αφενός έχει παρέλθει η προθεσμία που η οδηγία τάσσει στα κράτη μέλη για την ενσωμάτωσή της και αφετέρου το περιεχόμενό της με σαφήνεια και λεπτομερειακά προσδιορισμένο, χωρίς αιρέσεις και κατάλληλο να δημιουργήσει δικαιώματα στους ιδιώτες.

- στην προβλεπόμενη συχνότητα γνωστοποίησης στοιχείων στις εποπτικές αρχές στα πλαίσια του τρίτου πυλώνα.

Η ανάλυση των επιμέρους διαφοροποιήσεων δεν προκρίνεται να παρατεθεί σε αυτό το σημείο, αφενός, λόγω του τεχνικού χαρακτήρα, τον οποίο θα προσλάβει και, αφετέρου, λόγω της μη αναγκαιότητάς της, κατά την άποψη της γράφουσας, στην κατανόηση της ουσίας της συγκριτικής παράθεσης του περιεχομένου των ρυθμίσεων. Η αιτία της συγκριτικής αυτής παράθεσης συνοψίζεται στο αίτημα ουσιαστικής ταύτισης περιεχομένου των κειμένων της Επιτροπής της Βασιλείας και της Ε.Ε. Απόκλιση θα πρέπει να δικαιολογείται μόνο σε τομείς που δεν ρυθμίζονται από την Επιτροπή της Βασιλείας.

Κατωτέρω και για λόγους πληρέστερης κατανόησης ακολουθούν:

(α) πίνακας αντιστοίχησης του νέου Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία και των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ²⁰⁰ και

(β) πίνακας των διαφορών των πλαισίων της Επιτροπής της Βασιλείας και της Ε.Ε.²⁰¹

Πίνακας ΙΙΙ (Α)

Α.

Επιτροπή της Βασιλείας	Ευρωπαϊκή Ένωση
➤ <i>International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A revised framework</i>	➤ Οδηγία 2006/48/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων (αναδιατύπωση) ➤ Οδηγία 2006/49/ΕΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων (αναδιατύπωση)
Πυλώνας Ι	Οδηγία 2006/48/ΕΚ, τίτλος V, κεφάλαιο 2 και παραρτήματα ΙΙΙ-Χ Οδηγία 2006/49/ΕΚ, τμήματα 5-6 και

²⁰⁰ Πηγή: ΔΕΕΤ 45/2006

²⁰¹ Πηγή ΕΤΙ, Τασάκος Κ., ό.π.

	παραρτήματα I-IV
Πυλώνας II	Οδηγία 2006/48/ΕΚ, τίτλος V, κεφάλαιο 3, παράρτημα XI
Πυλώνας III	Οδηγία 2006/48/ΕΚ, τίτλος V, κεφάλαιο 5, παράρτημα XII

ΠΙΝΑΚΑΣ III (B)

B.

Διαφορές των πλαισίων της ΕτΒ και της ΕΕ		
	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
Νομική Φύση	Ήπιο δίκαιο Συμφωνία μεταξύ εποπτικών αρχών	-Αυστηρό δίκαιο -Οδηγία ευελιξία και δυνατότητα προσαρμογής στις εξελίξεις Συναπόφαση για υιοθέτηση αλλά επικαιροποίηση Παραρτημάτων με επιτροπολογία
Πεδίο εφαρμογής	Πιστωτικά ιδρύματα	-Πιστωτικά ιδρύματα -ΕΠΕΥ
Επιμέρους διαφοροποιήσεις	• Μεταχείριση ΕΠΕΥ για λόγους λειτουργικού κινδύνου • Partial use • Συντελεστές μεθόδου προκαθορισμένων κατηγοριών εξειδικευμένης χρηματοδότησης • Συντελεστές απλής μεθόδους για μετοχές επενδυτικού χαρτοφυλακίου Συχνότητα γνωστοποίησης στοιχείων Πυλώνα III	

4.2 Η στάση των Η.Π.Α. κατά την εφαρμογή του νέου Συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια της Επιτροπής της Βασιλείας

Η στάση των Η.Π.Α. απέναντι στο ζήτημα της υιοθέτησης του νέου Συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια της Επιτροπής της Βασιλείας δικαίως χαρακτηρίζεται από τους μελετητές ως κριτική. Η μελέτη των πέντε ποσοτικών επιπτώσεων του ως άνω πλαισίου οδήγησε τις εποπτικές αρχές των Η.Π.Α. να αποφασίσουν την καθυστέρηση της εφαρμογής του.

Ειδικότερα, στις αρχές του 2006 οι Η.Π.Α. έθεσαν σε διαβούλευση προσχέδιο νόμου για την εφαρμογή της Βασιλείας II από τα αμερικανικά πιστωτικά ιδρύματα. Περιεχόμενο του κειμένου αποτελεί η εφαρμογή του νέου Συμφώνου μόνο από τα διεθνώς δραστηριοποιούμενα αμερικανικά πιστωτικά ιδρύματα και, συγκεκριμένα, η εφαρμογή αποκλειστικά και μόνο των διατάξεων που άπτονται των εξελιγμένων μεθόδων, αναφορικά με τον πιστωτικό και το λειτουργικό κίνδυνο. Η εφαρμογή του πλαισίου προβλέπεται ότι θα αρχίσει από την 1^η.1.2009!²⁰², ήτοι με σημαντική χρονική υστέρηση σε σχέση με την αντίστοιχη πρόβλεψη στα πλαίσια του κοινοτικού δικαίου. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το υπό εκπόνηση νομοθετικό πλαίσιο των Η.Π.Α., κατά τη διάρκεια της περιόδου 2009 – 2011, με απώτερο στόχο τον εντοπισμό του ενδεχομένου μείωσης των κεφαλαιακών απαιτήσεων συγκριτικά με το ισχύον πλαίσιο, τα πιστωτικά ιδρύματα θα υποχρεούνται να υπολογίζουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις και με τα δύο πλαίσια.

Το νέο σχέδιο νόμου δεν ταυτίζεται πλήρως, αναφορικά με τις προβλεπόμενες σε αυτό ρυθμίσεις, με το περιεχόμενο των προσφάτων Οδηγιών της Ε.Ε.²⁰³, για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, με τις κυριότερες διαφορές να εντοπίζονται στα θέματα της εποπτικής αναγνώρισης των εξελιγμένων μεθόδων, του παράλληλου υπολογισμού, της διαφορετικής εννοιολογικής προσέγγισης της «αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου», κάποιων εννοιολογικών προσδιορισμών της Μεθόδου Εσωτερικών Διαβαθμίσεων κ.λπ.

Η διαφοροποιημένη αυτή εφαρμογή, ακόμη και σε μικρό βαθμό, εκτιμάται από πολλούς μελετητές, ότι θα δημιουργήσει πληθώρα ζητημάτων στα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία δραστηριοποιούνται τόσο σε κράτη μέλη της Ε.Ε., όσο και στις

²⁰² Λιβαδά Χ., Τασάκος Κ., Αγγελικόπουλος Α, (επιμέλεια) ό.π., σελ. 63 επ.

²⁰³ Οδηγία 2006/48/ΕΚ, ΕΕ L 177, σελ. 1 -200 της 30.6.2006, Οδηγία 2006/49/ΕΚ, ΕΕ L 177 σελ. 201-255 της 30.6.2006.

Η.Π.Α.²⁰⁴ Για την επίλυση ενδεχόμενων προβλημάτων από τη διαφοροποιημένη εφαρμογή σε Η.Π.Α. και Ε.Ε., η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία προτίθεται να συναντηθεί με εκπροσώπους των αμερικανικών εποπτικών αρχών καθώς και με την υπεύθυνη ομάδα εφαρμογής του Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας²⁰⁵.

4.3 Ενσωμάτωση των ρυθμίσεων στο ελληνικό δίκαιο – Έγγραφα διαβούλευσης της Τράπεζας της Ελλάδος

4.3.1 Ιστορικό εξελίξεων

Στην Ελλάδα οι ενέργειες για την προσαρμογή των πιστωτικών ιδρυμάτων προς το νέο διαμορφούμενο στα πλαίσια της Βασιλείας σύστημα για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας ξεκινούν και συντονίζονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, ως εθνική εποπτική αρχή. Όχημα για την εισαγωγή και υιοθέτηση των ρυθμίσεων αποτελούν σε κάθε περίπτωση οι ως άνω αναφερόμενες Οδηγίες, τις ρυθμίσεις των οποίων, από το στάδιο ήδη της πρότασης, επιχειρεί να εισάγει η Τράπεζα της Ελλάδος στο ελληνικό πιστωτικό σύστημα. Στόχος της είναι να επιτύχει την προσαρμογή του και τη σύγκλιση των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων με τα διεθνώς δραστηριοποιούμενα πιστωτικά ιδρύματα. Σε κάθε περίπτωση, σκόπιμο είναι, στο σημείο αυτό, να αναφερθεί ότι η προεργασία αυτή είναι απαραίτητη πριν από την εισαγωγή των ρυθμίσεων των Οδηγιών στην ελληνική έννομη τάξη, μέσω της ψήφισης του σχετικού νομοθετήματος.

Οι κυριότερες εξελίξεις συνοψίζονται στα εξής:

Τον Οκτώβριο του 2004 η Διεύθυνση Εποπτείας Τραπεζικού Συστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος απηύθυνε επιστολή²⁰⁶ προς την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, δυνάμει της οποίας προανήγγειλε τη δημοσιοποίηση των απόψεων της Τράπεζας της Ελλάδος, ως αρμόδιας εποπτικής αρχής των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή του νέου πλαισίου περί κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, μέσω της έκδοσης εγγράφων διαβούλευσης προς τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, καλώντας τα παράλληλα να υποβάλουν τις απόψεις τους στα επιμέρους σημεία που επεξεργάζονται τα έγγραφα.

Τα σχετικά έγγραφα διαβούλευσης αφορούσαν στα εξής:

²⁰⁴ Διαφοροποίηση η οποία, ως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω, αποτελεί επίρρωση του επιχειρήματος περί αναγκαιότητας «ένδυσης» των ρυθμίσεων της Επιτροπής της Βασιλείας με το χιτώνα της δεσμευτικότητας.

²⁰⁵ Accord Implementation Group.

²⁰⁶ www.bankofgreece.gr.

- Οκτώβριος 2004: Έγγραφο διαβούλευσης I για την Τυποποιημένη Μέθοδο
- Οκτώβριος 2004: Έγγραφο διαβούλευσης II για την Μέθοδο των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων
- Οκτώβριος 2004: Έγγραφο διαβούλευσης III για τις Τεχνικές Μείωσης Πιστωτικού Κινδύνου
- Οκτώβριος 2004: Έγγραφο διαβούλευσης IV για την Τιτλοποίηση απαιτήσεων
- Οκτώβριος 2004: Έγγραφο διαβούλευσης για το Λειτουργικό Κίνδυνο
- Δεκέμβριος 2004: Έγγραφο διαβούλευσης V σχετικά με τις βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της Μεθόδου των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Μ.Ε.Δ.)
- Μάιος 2005: Έγγραφο διαβούλευσης VI αναφορικά με το Λειτουργικό κίνδυνο, τις Μεθόδους του Βασικού Δείκτη και την Τυποποιημένη Μέθοδο
- Ιούλιος 2005: Έγγραφο διαβούλευσης VII για τα θέματα που άπτονται της υλοποίησης της νέας Οδηγίας για την κεφαλαιακή επάρκεια.

Τα ως άνω κείμενα, αν και σε κάποιο βαθμό χρειάζονται αναθεώρηση και τροποποίηση, μετά από την ψήφιση των τελικών κειμένων των Οδηγιών τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους, αποτελούν τον βασικό άξονα προετοιμασίας για την υιοθέτηση του νέου πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων στον ελληνικό χώρο. Συνοπτική παρουσίαση των θεματικών και του περιεχομένου των εγγράφων διαβούλευσης θα ακολουθήσει κατωτέρω. Πέραν των ανωτέρω, σε επίπεδο ενσωμάτωσης των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ²⁰⁷ και 2006/49/ΕΚ²⁰⁸ οι ενέργειες που έχουν λάβει χώρα συνοψίζονται στα ακόλουθα²⁰⁹:

Περί τα τέλη Μαΐου 2006, συγκροτήθηκε νομοπαρασκευαστική Επιτροπή με έργο την ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο των προαναφερθεισών Οδηγιών. Οι εργασίες της επιτροπής επιδιώκεται να ολοκληρωθούν μέχρι τα τέλη του 2006. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι το σχέδιο νόμου που θα εκπονηθεί από τη νομοπαρασκευαστική επιτροπή θα περιέχει τις μείζονος σημασίας διατάξεις. Οι αιτίες αυτής της επιλογής ερείδονται στο μεγάλο όγκο των υπό ενσωμάτωση Οδηγιών, αλλά και στον ιδιαίτερα τεχνικό χαρακτήρα τους, καθώς μέσω αυτών ενσωματώνεται στο ευρωπαϊκό δίκαιο το νέο Σύμφωνο της βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών

²⁰⁷ ΕΕ L 177 σελ. 1 -200 της 30.6.2006.

²⁰⁸ ΕΕ L 177 σελ. 201-255 της 30.6.2006.

²⁰⁹ Λιβαδά Χ., Τασάκος Κ., Αγγελακόπουλος Α, (επιμέλεια) ό.π., σελ. 69 επ.

ιδρυμάτων, ενώ ταυτόχρονα κωδικοποιούνται οι αλλαγές που έχουν επέλθει στις σχετικές Οδηγίες στο διάστημα που μεσολάβησε από την έκδοσή τους. Οι διατάξεις τεχνικού χαρακτήρα θα ενσωματωθούν σε πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και Αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

4.3.2 Έγγραφα Διαβούλευσης της Τράπεζας της Ελλάδος

Όπως και ανωτέρω αναφέρθηκε, η Τράπεζα της Ελλάδας εξέδωσε μία σειρά εγγράφων διαβούλευσης αναφορικά με τον τρόπο εφαρμογής του υπό εξέταση πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Στο έγγραφο διαβούλευσης I για την Τυποποιημένη Μέθοδο²¹⁰ παρουσιάζονται οι γενικές αρχές για την εφαρμογή της τυποποιημένης μεθόδου για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, όπως παρουσιάζονταν στο κείμενο σχεδίου της Οδηγίας της Ε.Ε. Το εν λόγω έγγραφο αποσκοπούσε στην ενημέρωση των πιστωτικών ιδρυμάτων σχετικά με τις διακριτικές ευχέρειες που έχουν αναφορικά με την εφαρμογή της τυποποιημένης μεθόδου και στη διευκρίνιση των σχετικών εννοιών.

Στο έγγραφο διαβούλευσης II – Μέθοδος Εσωτερικών Διαβαθμίσεων²¹¹ παρουσιάζονται οι γενικές αρχές για την εφαρμογή της μεθοδολογίας των εσωτερικών διαβαθμίσεων, όπως παρουσιάζονταν στο κείμενο του σχεδίου της Οδηγίας. Στόχος του συγκεκριμένου εγγράφου είναι η αποσαφήνιση των θέσεων της Τράπεζας της Ελλάδος, αναφορικά με κρίσιμες έννοιες της Μ.Ε.Δ. και η οριοθέτηση των προϋποθέσεων αποτελεσματικής εφαρμογής της. Τα θέματα που καλύπτονται είναι: οι βασικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή της Μ.Ε.Δ., αναφορικά με τη χρησιμοποίηση του συστήματος, το πεδίο εφαρμογής, οι κατηγορίες των ανοιγμάτων, οι μόνιμες παρεκκλίσεις υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων από τη Μ.Ε.Δ., ο ορισμός της αθέτησης υποχρέωσης και λοιπά ειδικότερα στοιχεία για την εφαρμογή της Μ.Ε.Δ.

Στο έγγραφο διαβούλευσης III-Τεχνικές Μείωσης Πιστωτικού Κινδύνου²¹² παρουσιάζεται η σημαντική καινοτομία του νέου πλαισίου, ήτοι η αναγνώριση τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Από τις κατηγορίες τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου του νέου πλαισίου, ήτοι τις εξασφαλίσεις, τις εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα και τον συμψηφισμό των εντός ισολογισμού στοιχείων, η Τράπεζα της Ελλάδος, στα πλαίσια του εν λόγω εγγράφου, προτείνει στα πιστωτικά ιδρύματα και αναγνωρίζει τις δύο

²¹⁰ www.bankofgreece.gr.

²¹¹ ό.π.

²¹² ό.π.

πρώτες κατηγορίες μείωσης πιστωτικού κινδύνου, δεδομένου ότι στην ελληνική έννομη τάξη δεν έχει ολοκληρωθεί το αναγκαίο νομικό πλαίσιο για να γίνει αποδεκτή η τρίτη κατηγορία.

Στο έγγραφο διαβούλευσης IV – Τιτλοποίηση απαιτήσεων²¹³ παρατίθεται ο τρόπος αντιμετώπισης των διακριτικών ευχερειών, που προτείνει η Τράπεζα της Ελλάδος να υιοθετηθούν, αναφορικά με την εφαρμογή του νέου πλαισίου στον τομέα της τιτλοποίησης απαιτήσεων.

Στο έγγραφο για το λειτουργικό κίνδυνο²¹⁴ παρουσιάζονται οι απόψεις της Τράπεζας της Ελλάδος, αναφορικά με τις διακριτικές ευχέρειες των εθνικών εποπτικών αρχών, σχετικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο. Επίσης, γίνεται επίκληση στα πιστωτικά ιδρύματα να εκφράσουν τις απόψεις τους επί του θέματος.

Στο έγγραφο διαβούλευσης V – Βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της μεθόδου των εσωτερικών διαβαθμίσεων²¹⁵ καταγράφονται, σε συνέχεια του εγγράφου διαβούλευσης II, οι απόψεις της Τράπεζας της Ελλάδος για την περιγραφή των χαρακτηριστικών και τη δομή των συστημάτων εσωτερικών διαβαθμίσεων, την ποσοτικοποίηση των παραμέτρων κινδύνου και την επικύρωση των υποδειγμάτων. Οι απόψεις αυτές διαμορφώθηκαν στη βάση των ελάχιστων προϋποθέσεων του κειμένου του σχεδίου της Οδηγίας, των βασικών αρχών που έχουν αναπτυχθεί σε διάφορα κείμενα της Βασιλείας καθώς και των πρακτικών που προτίθενται να ακολουθήσουν οι εποπτικές αρχές. Στόχος της Τράπεζας της Ελλάδος είναι να μην τεθούν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα σε άνιση θέση από πλευράς ανταγωνισμού.

Στο έγγραφο διαβούλευσης VI – Λειτουργικός Κίνδυνος: Μέθοδοι του Βασικού Δείκτη και Τυποποιημένη²¹⁶ παρουσιάζονται από την Τράπεζα της Ελλάδος οι δύο εκ των τριών εναλλακτικών προσεγγίσεων που εισάγει το νέο πλαίσιο για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας έναντι του λειτουργικού κινδύνου και συγκεκριμένα: η μέθοδος του βασικού δείκτη και η τυποποιημένη. Σύμφωνα με το εν λόγω έγγραφο, η Τράπεζα της Ελλάδος αποδέχεται το συνδυασμό των δύο αυτών μεθόδων μόνο σε εξαιρετικές επιπτώσεις και με αυστηρό χρονοδιάγραμμα σταδιακής εφαρμογής της τυποποιημένης μεθόδου.

Τέλος, η Τράπεζα της Ελλάδος αναθεωρεί και συμπληρώνει ορισμένες από τις θέσεις που είχαν υιοθετηθεί με τα προηγούμενα έγγραφα. Παράλληλα, εξετάζει ορισμένα άλλα θέματα που άπτονται της υλοποίησης της Οδηγίας. Ειδικότερα, το εν

²¹³ ό.π.

²¹⁴ ό.π.

²¹⁵ ό.π.

²¹⁶ ό.π.

λόγω έγγραφο πραγματεύεται το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής της Οδηγίας, το πεδίο εφαρμογής της, την τυποποιημένη μέθοδο και τη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων, καθώς και συμπληρωματικές θέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, αναφορικά με το λειτουργικό κίνδυνο, στη βάση των στοιχείων και πηγών της εποχής έκδοσής του. Μετά από την ψήφιση του τελικού κειμένου των Οδηγιών είναι εύλογο ότι το εν λόγω έγγραφο χρήζει συμπληρώσεως.

Μια αναλυτικότερη παρουσίαση των απόψεων της Τράπεζας της Ελλάδος θα μπορούσε να αποτελέσει το αντικείμενο μίας ειδικότερης εργασίας, λόγω του εύρους και της σημασίας της και δεν θα ακολουθήσει εν προκειμένω. Ωστόσο, σκόπιμο είναι να σημειωθεί ότι μετά από την ψήφιση των Οδηγιών κρίνεται αναγκαία η συμπλήρωση – τροποποίηση ορισμένων θέσεων της Τράπεζας της Ελλάδος, αποτέλεσμα το οποίο θα μπορούσε να επιτευχθεί και μέσω της έκδοσης νέων κειμένων, υπό το πρίσμα, βεβαίως, της ενσωμάτωσης των Οδηγιών στην ελληνική έννομη τάξη, με τον τρόπο που αναφέρθηκε ανωτέρω.

4.3.3 Επιδράσεις του νέου πλαισίου στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα

Μετά από το σύνολο των ως άνω παρουσιάσεων καθίσταται σαφές, κατά την άποψη της γράφουσας, ότι η μεγαλύτερη ενδεχόμενη επίπτωση από την υιοθέτηση και εφαρμογή του νέου πλαισίου, εν είδει ενσωμάτωσης των Οδηγιών στην ελληνική έννομη τάξη, εντοπίζεται στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με τα διεθνώς δραστηριοποιούμενα. Ο ρητά εκπεφρασμένος στόχος της Βασιλείας II, για επικράτηση όρων ισοδύναμου ανταγωνισμού είναι δυνατό να επιτευχθεί – ή κατ' ελάχιστον να προσεγγισθεί – μέσω της βελτίωσης του χαρτοφυλακίου των πιστωτικών ιδρυμάτων, ήτοι της ποιότητας των ανοιγμάτων, και της υιοθέτησης των πιο εξελιγμένων προσεγγίσεων που το νέο πλαίσιο εισάγει. Το γεγονός αυτό παρουσιάζει πληθώρα ενδογενών δυσκολιών για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, οι οποίες σχετίζονται με την ελλιπή υποδομή τους σε μηχανογραφικά συστήματα, συστήματα διαχείρισης και αξιολόγησης πελατολογίου κ.λπ. Μία ενδεχόμενη αδυναμία των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων ή κάποιων από αυτών να ανταποκριθούν στις ως άνω αναγκαιότητες θα οδηγήσει σε απόκλιση από τον προαναφερθέντα στόχο της Επιτροπής.

Ειδικότερα, πρέπει να αναφερθεί ότι, παντού όπου εφαρμοσθεί το νέο πλαίσιο, αλλά κυρίως και εν προκειμένω στην Ελλάδα, η λιανική τραπεζική θα ευνοηθεί περισσότερο από κάθε άλλο τομέα δραστηριότητας²¹⁷. Η εφαρμογή των ως προαναφερθεισών ρυθμίσεων για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων

²¹⁷ Τασάκος Κ., ό.π.

αναμένεται να οδηγήσει σε μείωση των κεφαλαιακών υποχρεώσεων. Μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα επιτύχουν και τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία επικεντρώνονται στη χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων, μέσω της προβλεπόμενης κατά 4% μείωσης των σχετικών κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η μεγάλη μερίδα των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων δραστηριοποιείται στους εν λόγω τομείς και, ως εκ τούτου, αναμένεται να ευνοηθεί σχετικά.

Άλλη σημαντική επίδραση στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα εκτιμάται ότι μπορεί να είναι η μετακύληση από τα πιστωτικά ιδρύματα στον πελάτη του αυξημένου κόστους, που αναμφίβολα θα προκύψει, από την υλοποίηση των νέων απαιτούμενων εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων καθώς, και ο, επίσης συνεπεία της αύξησης του κόστους, περιορισμός της δράσης τους σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας.

Πέραν, των ανωτέρω ιδιαίτερας σημαντικών εκτιμώμενων επιδράσεων, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ελληνικής τραπεζικής αγοράς, της εφαρμογής του νέου πλαισίου στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οφείλεται να σημειωθεί ότι οι ως άνω στο κεφάλαιο Γ αναφερθείσες επιπτώσεις εφαρμογής του Συμφώνου δεν μπορεί παρά να απαντηθούν και στον ελληνικό χρηματοπιστωτικό χώρο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία σχετικά με την αναθεώρηση του εποπτικού συστήματος της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, ως ήδη αναφέρθηκε, κινούνται σε γενικές γραμμές προς τη σωστή κατεύθυνση. Τα οφέλη που προμηνύονται για τα πιστωτικά ιδρύματα είναι πολλά. Η εναρμόνιση με τις επιταγές της Βασιλείας II αναμένεται ότι θα προσδώσει μεγαλύτερη αξιοπιστία στην αγορά τόσο σε εθνικό επίπεδο, διά μέσου της επιλογής της από τις εποπτικές αρχές όσο και, κυρίως, στα πιστωτικά ιδρύματα που θα την επιλέξουν.

Η εφαρμογή των προτεινόμενων προσεγγίσεων για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας έναντι του πιστωτικού αλλά και του λειτουργικού κινδύνου διαφαίνεται ότι θα προσδώσει στα πιστωτικά ιδρύματα μεγαλύτερη δυνατότητα αναγνώρισης των κινδύνων, αλλά και των ευκαιριών που τους παρουσιάζονται για δραστηριοποίηση στην αγορά. Το αποτέλεσμα αυτό θα επέλθει μέσω της επιλογής των τομέων εκείνων που προσιδιάζουν περισσότερο στα κατ' ιδίαν χαρακτηριστικά και τους επιμέρους στόχους και δυνατότητές τους.

Η ανάπτυξη της δυνατότητας εκτίμησης των κινδύνων, μέσω της δημιουργίας και εφαρμογής συστημάτων αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου, θα επιτρέψει στα πιστωτικά ιδρύματα να αναπτύξουν δυνατότητες προληπτικής αντιμετώπισης των κινδύνων, και κατ' επέκταση να λειτουργούν και να δραστηριοποιούνται σε ένα πιο ασφαλές τραπεζικό περιβάλλον.

Κίνητρο, άλλωστε, για την εφαρμογή του ως άνω πλαισίου από τα πιστωτικά ιδρύματα δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι θα αποτελέσει η απόκτηση καλύτερης αξιολόγησης (rating) για το ίδιο το πιστωτικό ίδρυμα. Η εν λόγω αξιολόγηση θα δώσει αδιαμφισβήτητο στο πιστωτικό ίδρυμα τη δυνατότητα να εδραιωθεί και να αναδειχθεί αποτελεσματικότερα στο χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Η δυνατότητα βελτίωσης της αξιολόγησης ενός πιστωτικού ιδρύματος θα έχει ως αποτέλεσμα, επιπλέον, τη μείωση κατά το δυνατόν του διατραπεζικού κινδύνου, ήτοι του κινδύνου από τη συναλλαγή με άλλο πιστωτικό ίδρυμα. Συνεπάγεται ότι, στη βάση αυτής της αξιολόγησης, τα πιστωτικά ιδρύματα δύνανται να εκτιμούν μέχρι ποια έκταση θα μπορούν να αναλαμβάνουν κινδύνους από άλλα πιστωτικά ιδρύματα, με τα οποία συναλλάσσονται.

Υπό όρους, η επιλογή τομέων δραστηριοποίησης, όπως η λιανική τραπεζική, αλλά και η σωστή εκτίμηση και κατανομή του κινδύνου θα επιτρέψουν, δίχως άλλο, την αποδέσμευση κεφαλαίων και την απόκτηση μεγαλύτερης ρευστότητας για τα πιστωτικά ιδρύματα. Σε αυτό το στόχο μπορεί να κατατείνει και η δημιουργία νέων προϊόντων, τα οποία θα επιλεχθούν, μεταξύ άλλων, και με κριτήρια εναρμόνισης με τις επιταγές της Βασιλείας II.

Μεγάλο, τέλος, αναμένεται για τα πιστωτικά ιδρύματα το κέρδος από την αναγκαστική, αφενός, αλλά και επιδιωκόμενη, αφετέρου, ανάπτυξη των σχέσεων συνεργασίας με τις εποπτικές αρχές, σε εθνικό επίπεδο, κάτω από τον «συντονισμό» της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ιδίως για τους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δημοσιοποίηση στοιχείων εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων, σε συνεργασία με τις αρμόδιες εποπτικές αρχές, θα προσδώσει μεγαλύτερη αξιοπιστία στα πιστωτικά ιδρύματα. Μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής εκτιμάται ότι θα είναι η εδραίωση της διαφάνειας στον χρηματοπιστωτικό περιβάλλον, διαφάνεια η οποία συμβάλει στην εγκαθίδρυση όρων ισοδύναμου ανταγωνισμού για τα πιστωτικά ιδρύματα.

Ωστόσο, όπως και ανωτέρω σε πολλά σημεία έγινε λόγος, το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν είναι χωρίς προβλήματα. Αντιθέτως, έχει αποτελέσει το αντικείμενο έντονης και δίκαιης πολλές φορές, κριτικής. Η έκταση, η πολυπλοκότητα και η λεπτομερής διάρθρωση των νέων προτάσεων ενδέχεται, ως υποστηρίζεται από μερίδα μελετητών, να οδηγήσουν στο αντίθετο αποτέλεσμα από το επιδιωκόμενο, ήτοι στην αποφυγή εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων των κεφαλαιακών απαιτήσεων και την δημιουργία συνθηκών άνισου ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Υπ' αυτό το πρίσμα και για την ικανοποίηση του αιτήματος βελτίωσης του προτεινόμενου ρυθμιστικού πλαισίου, σκόπιμο είναι, κατά τη γνώμη της γράφουσας, να επέλθει μία σειρά βελτιώσεων και τροποποιήσεων, η οποία συνοψίζει, εν πολλοίς, και τον άξονα των παρατηρήσεων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας.

Σε αυτό το πνεύμα υποστηρίζεται ότι είναι αναγκαία η διασφάλιση της απαραίτητης ευελιξίας. Η ευελιξία αυτή θα ικανοποιεί την παρακολούθηση και την προσαρμογή στις αναγκαίες εξελίξεις και δύναται να επιτευχθεί συμφώνως με τα κατωτέρω αναφερόμενα.

Πρωτίστως, κρίνεται επιβεβλημένη η μείωση των δυνατοτήτων διακριτικής ευχέρειας των εποπτικών αρχών, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τα διεθνώς δραστηριοποιούμενα πιστωτικά ιδρύματα. Η

δυνατότητα εφαρμογής διαφορετικών μεθόδων υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας για ορισμένες κατηγορίες ανοιγμάτων, είναι δυνατό να οδηγήσει σε νόθευση του ανταγωνισμού, διά της άνισης μεταχείρισης των χρηματοοικονομικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Επιπλέον, η εφαρμογή του νέου πλαισίου της Βασιλείας II, ιδίως δε των προτεινόμενων μέσω του τρίτου πυλώνα ρυθμίσεων για τις εποπτικές διαδικασίες ανασκόπησης και αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι σκόπιμο και απαραίτητο να πραγματοποιείται σε ενοποιημένη βάση. Η εφαρμογή σε ατομική βάση θα πρέπει να αποτελεί την εξαίρεση και να δικαιολογείται, ως επιβεβλημένη, από την αρμόδια εποπτική αρχή σε περίπτωση επιλογής της. Με αυτόν τον τρόπο, θα επιτυγχάνεται αποτελεσματικότερα η πειθαρχία μέσω της αγοράς, ενώ παράλληλα θα εδραιώνονται όροι ισοδύναμου ανταγωνισμού.

Τέλος, κρίνεται απαραίτητη η κατά το δυνατόν «ελάφρυνση», αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτός ο όρος, των πιστωτικών ιδρυμάτων από την κανονιστική επιβάρυνση που επιφέρει η εφαρμογή του τρίτου πυλώνα της Βασιλείας II για τα πιστωτικά ιδρύματα, η οποία δυσχεραίνει το νέο πλαίσιο τόσο από πλευράς χρόνου όσο και από πλευράς κόστους.

Πέραν των ανωτέρω επισημάνσεων, η συμμόρφωση προς τις οποίες κρίνεται απαραίτητη, κατά τη γνώμη της γράφουσας, για την ορθότερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία του νέου πλαισίου στην κατεύθυνση επίτευξης των διακηρυγμένων στόχων του. Ιδιαίτερη σημασία για την επίτευξη των στόχων του νέου πλαισίου αποτελεί η επίλυση του ζητήματος της νομικής δεσμευτικότητας των κανόνων του. Ως ήδη αναφέρθηκε πολλάκις, οι ρυθμίσεις της Βασιλείας II κινούνται στον χώρο του ήπιου διεθνούς δικαίου, έχουσες τον χαρακτήρα κανόνων "soft law". Η απόκτηση νομικής δεσμευτικότητας των προτεινόμενων ρυθμίσεων στον ευρωπαϊκό χώρο επιτυγχάνεται ως ένα βαθμό μέσω της ενσωμάτωσης του περιεχομένου των Οδηγιών 2006/48/EK και 2006/49/EK στις εθνικές έννομες τάξεις των κρατών μελών της Ε.Ε. Ωστόσο, το αίτημα ομοιόμορφης εφαρμογής των κανόνων και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, και κυρίως από τις εποπτικές αρχές και τα πιστωτικά ιδρύματα των Η.Π.Α, οι οποίες αποτελούν το αντίπαλο δέος στα πλαίσια της εφαρμογής του νέου πλαισίου, καθώς και η μη απόλυτη ταύτιση των δύο πλαισίων – ήτοι της Βασιλείας II και του περιεχομένου των Οδηγιών- ενισχύει την ανάγκη απόκτησης νομικής δεσμευτικότητας των εν λόγω κανόνων. Η ανάγκη αυτή ίσως αντιμετωπιστεί ακόμη και με τη μορφή διεθνούς σύμβασης, στην οποία θα προσχωρήσουν τα κράτη, και θα την «ενσωματώσουν» στα εθνικά στους δίκαια κυρώνοντας τη νομοθετικά. Η εξέλιξη αυτή απέχει, βεβαίως, από την υφιστάμενη

δομή και λειτουργία του forum της Επιτροπής της Βασιλείας, και εφόσον επιλεγεί, μετά από την επίλυση μίας πληθώρας θεμάτων που προηγούνται, πρέπει να υλοποιηθεί μετά από προσεκτική μελέτη των επιπτώσεων που θα έχει η μετάβαση από το πεδίο του ήπιου διεθνούς δικαίου στο πεδίο του αναγκαστικού δικαίου ως προς την επιλογή του περιεχομένου των ρυθμίσεων και την ευελιξία αναθεώρησης, εξέλιξης και προσαρμογής στις νέες εξελίξεις. Όλες οι αναφερόμενες παράμετροι θα πρέπει, δίχως άλλο, να συνυπολογιστούν κατά την επιλογή της ακολουθητέας λύσης, τόσο σε νομικό όσο και σε δικαιοπολιτικό επίπεδο.

Είναι σαφές, κατόπιν των ανωτέρω ότι το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο επιφέρει έναν κυκεώνα εξελίξεων για τα πιστωτικά ιδρύματα και τις εποπτικές αρχές που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή του. Η νέα Συμφωνία οδηγεί σε μία πρωτοφανή εποπτική αλλαγή, η οποία, ως ήδη στα αντίστοιχα σημεία της παρούσας εργασίας επισημάνθηκε, αναμένεται να επιφέρει μία πληθώρα επιπτώσεων σε όλες τις πτυχές της δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, τις σχέσεις με τους μετόχους και τους πελάτες τους²¹⁸. Ορατή εξέλιξη της άνω τάσης διαφαίνεται η αναταραχή στο χρηματοπιστωτικό χώρο, μέσω της επέλευσης κύματος συγχωνεύσεων και εξαγορών των πιστωτικών ιδρυμάτων, ιδίως όσων δεν καταφέρουν να αντεπεξέλθουν στις επιταγές των καιρών για στροφή σε κλάδους που επιβάλλουν μικρότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Η τάση αυτή στόχο θα έχει τη σύμπλευση με τα προτεινόμενα από το νέο πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια, ενώ έμμεσα, μέσω της δημιουργίας συγκεντρώσεων ή και κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά, δύναται να οδηγήσει στην απομάκρυνση από τον ρητώς εκπεφρασμένο στόχο της Βασιλείας II, που είναι η την εδραίωση όρων ισοδύναμου ανταγωνισμού.

Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την ανάγκη που είχε προκύψει για αναθεώρηση του προϊσχύσαντος πλαισίου, την ανάγκη για μετάβαση από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία II. Είναι, επίσης, σαφές ότι το νέο πλαίσιο βασίζεται στο σημερινό τρόπο λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών. Η περιπλοκότητα, ωστόσο, που το χαρακτηρίζει αφαιρεί δίχως άλλο «πόντους» από την ευελιξία του. Η διαπίστωση αυτή σε συνδυασμό με την εγνωσμένη ταχύτητα των αλλαγών στο χρηματοπιστωτικό χώρο οδηγεί βάσιμα στη σκέψη ότι η ανάγκη επικαιροποίησης του πλαισίου θα είναι διαρκής και άμεση. Η ενδεχόμενη δυσκολία των «μικρών» πιστωτικών ιδρυμάτων να ανταποκριθούν στα νέα πρότυπα κεφαλαιακής επάρκειας σε συνδυασμό με τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ των προτεινόμενων μεθοδολογιών υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων συνηγορούν στο ενδεχόμενο αναθεώρησης του νέου πλαισίου. Κανείς δεν μπορεί να προεξοφλήσει τις εξελίξεις, ωστόσο το ενδεχόμενο

²¹⁸ Ρούσου Φ., Μεθοδολογία RAROC στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα: Το επόμενο βήμα μετά το Νέο Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας, ΔΕΕΤ Γ τρίμήνιά 2005, σελ. 35.

μίας νέας συμφωνίας, το ενδεχόμενο της «Βασιλείας ΙΙΙ», όπως την αποκαλεί μερίδα των μελετητών δεν μπορεί να αποκλειστεί. Μένει να διαφανεί από τις εξελίξεις αν αυτό θα σημαίνει επιστροφή στη Βασιλεία Ι ή μία περαιτέρω εξέλιξη του νέου πλαισίου. Ο χρόνος θα δείξει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Συγγράμματα, Μονογραφίες

Ελληνικά

- Αγγελόπουλος Π., Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Εκδόσεις Σταμούλη, 2005.
- Δούβλης Β., Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003.
- Παπαγιάννης Δ., Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 1996.
- Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (επιμέλεια), Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον, τάσεις και προοπτικές, ΕΕΤ, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Χαράλαμπίδης Μ., Οι νέες προτάσεις για την αναθεώρηση του πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων – Παρουσίαση, Ανάλυση, Κριτική.
- Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Επίκαιρα θέματα Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, Πρακτικά Εσπερίδας 4^{ης} Ιουλίου 2005, Σειρά Μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Τραπεζικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη 2006, Γκόρτσος Χ., Η συμβολή της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς Χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- Στεφάνου Κ.- Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, Σειρά Μελετών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006.
- Ψυχομάνης Σ., Οι τράπεζες και η εποπτεία τους, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2006.

2. Άρθρα, Παρουσιάσεις, Σεμινάρια

Ελληνικά

- Γκόρτσος Χ., Συνολική θεώρηση του ισχύοντος πλαισίου εποπτείας της κεφαλαιακής επάρκειας και η επερχόμενη αναθεώρησή του, ΔΕΕΤ 25-26, 18.
- Του ιδίου, Το νέο Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Οι στόχοι, οι τρεις πυλώνες, οι συνέπειες και η προετοιμασία για την εφαρμογή τους στην ελληνική αγορά, www.oikonomiki.gr.
- Γλυμιδάκης Χ., Basel Accord Principles, (παρουσίαση).
- Δραγγιώτης Α., Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου σύμφωνα με το νέο πλαίσιο Επιτροπής της Βασιλείας, ΔΕΕΤ 25-26, 58.

- *Καρράς Κ.*, Διερεύνηση των συνεπειών του νέου Συμφώνου της Βασιλείας στη συμπεριφορά των τραπεζών, ΔΕΕΤ Δ τριμηνία 2003,18.
- *Κούρτης Γ.*, Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης, ΔΕΕΤ 25-26, 53.
- *Κωστόπουλος Γ.*, Προκλήσεις και Προοπτικές της Εποπτείας του Χρηματοοικονομικού Τομέα, ΔΕΕΤ 25-26,5.
- *Λιβαδά Χ., Τασάκος Κ., Αγγελικόπουλος Α. (επιμέλεια)* Τραπεζικά θέματα από τη δραστηριότητα της ΕΕΤ, Λειτουργία και Εποπτεία Τραπεζών, ΔΕΕΤ 45/2006, 63.
- *Νάζος Ε.*, Βασιλεία II ... η τελική ευθεία, Τομέας Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου, Ωμέγα Τράπεζα ΑΕ (παρουσίαση).
- *Οράτης Μ.*, Κεφαλαιακές Απαιτήσεις και Διαχείριση Κινδύνων, ΔΕΕΤ 25-26,32.
- *Παπαδογιάννης Γ.*, Ριζικές ανατροπές φέρνει η Βασιλεία II, 5/2/2006, www.kathimerini.gr.
- *Πάσχας Ι.*, Ο ρόλος των εποπτικών αρχών και η αναγκαιότητα λειτουργίας επαρκών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, ΔΕΕΤ 25-26,61.
- *Ρούσσου Φ.*, Μεθοδολογία RAROC στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα: Το επόμενο βήμα μετά το Νέο Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας, ΔΕΕΤ Γ τριμηνία 2005,35.
- *Τασάκος Κ.*, Σημειώσεις Σεμιναρίου Ε.Τ.Ι. (13-14/4/2006) με αντικείμενο «Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών»
- *Ιδίου*, Η χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων και το νέο σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας, ΔΕΕΤ Α τριμηνία 2004,47.
- *Φίλου Ι.*, Η εκτίμηση κινδύνων ως εργαλείο εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών, ΔΕΕΤ Α τριμηνία 2004,39.
- *Χαντζηκωνσταντίνου Ι.*, Αλλαγές στις μεθόδους υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων λειτουργικού κινδύνου, ΔΕΕΤ Β τριμηνία 2003,61.
- *Χαραλαμπίδης Μ.*, Η Νέα Συνθήκη της Βασιλείας Για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου και οι τεχνικές μείωσής του –Τυποποιημένη προσέγγιση,- ΔΕΕΤ 25-26,37.
- *Χαραλαμπίδης Μ.*, Κεφαλαιακή Επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων από τη Βασιλεία Ι στη Βασιλεία II (παρουσίαση).

Ξενόγλωσσα

- *Chateau J-P*, Basle-2 revised standard approach and beyond: credit risk valuation of short term loan commitments, Journal of Economic Literature, G 13 & G 21, http://www.aeaweb.org/journal/jel_class_system.html.
- *Chateau J-P-Wu J*, Basle II capital adequacy: computing the fair capital charge for loan commitment {true} credit risk, Journal of Economic Literature, G 13 & G 21, http://www.aeaweb.org/journal/jel_class_system.html
- *Claessens S. – Underhill G. –Zhang X.*, Basle II Capital Requirements and Developing Countries: A political economy perspective, presentation at the workshop on «Quantifying the impact of rich countries' policies on poor countries», October 23-24, 2003, organized by the center for Global Development and the Global Development Network.
- *Danielson J, Embrechts P, Goodhart C, Keating C, Muenich F, Renault O, Song Sing H*, An academic response to Basel II, Financial Markets Group, LSE, www.bis.org.
- *Decamps J-P, Rochet J-C, Benoit R.*, The three pillars of Basel II: Optimizing the Mix, Revised Version, April 2003.
- *Goodhart C.A.E.*, Some New Directions for Financial Stability? Financial Markets Group, LSE, Per Jacobsson Lecture, Zurich June 2004, <http://www.bis.org/events/agm2004/sp040627.htm>.
- *Montgomery H.*, The effect of the Basel Accord on Bank portfolios in Japan, Journal of the Japan and International Economies, available on line 9 April 2004, www.elsevier.com/locate/jjie.
- *Nouy D.*, The New Basel Capital Rules –How to find the right trade-off between flexibility and the level playing field or, in other words, between financial stability and legal safety? Euredia 2001-2002.
- *Yu W*, New Capital Accord Basle II-Using LDA Approach for Measuring Operational Risk, BMI paper, January 2005, www.few.vu.nl/stagebureau/werkstuk/werkstukken/werkstuk-yu.doc.
- *Walker G. A.*, International Banking Regulation: Law, policy and Practice, International banking, Finance and Economic Law Series, The Hague-London-NewYork : Kluwer Law International.

3. Πηγές-Κείμενα

Ελληνικά

- *Τράπεζα της Ελλάδος*, Επιστολή στην Ένωση Ελληνικών Τραπεζών με θέμα: Έγγραφο διαβούλευσης της Τράπεζας της Ελλάδος σχετικά με την εφαρμογή του νέου περί κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων (Έγγραφο της Ευρωπαϊκής MARKT 1050/2004, Οκτώβριος 2004, www.bankofgreece.gr).
- *Τράπεζα της Ελλάδος*, Έγγραφο Διαβούλευσης I (Τυποποιημένη Μέθοδος), Οκτώβριος 2004, www.bankofgreece.gr.
- *Τράπεζα της Ελλάδος*, Έγγραφο Διαβούλευσης II (Μέθοδος Εσωτερικών Διαβαθμίσεων) Οκτώβριος 2004, www.bankofgreece.gr.
- *Τράπεζα της Ελλάδος*, Έγγραφο Διαβούλευσης III (Τεχνικές Μείωσης Πιστωτικού Κινδύνου), Οκτώβριος 2004, www.bankofgreece.gr.
- *Τράπεζα της Ελλάδος*, Έγγραφο Διαβούλευσης IV (Τιτλοποίηση απαιτήσεων) Οκτώβριος 2004, www.bankofgreece.gr.
- *Τράπεζα της Ελλάδος*, Έγγραφο για το Λειτουργικό Κίνδυνο, Οκτώβριος 2004, www.bankofgreece.gr.
- *Τράπεζα της Ελλάδος*, Έγγραφο Διαβούλευσης V (Βασικές Προϋποθέσεις για την Ανάπτυξη της Μεθόδου των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων), Δεκέμβριος 2004, www.bankofgreece.gr.
- *Τράπεζα της Ελλάδος*, Έγγραφο διαβούλευσης VI (Λειτουργικός Κίνδυνος: Μέθοδοι του Βασικού Δείκτη και Τυποποιημένη), Μάιος 2005 www.bankofgreece.gr.
- *Τράπεζα της Ελλάδος*, Έγγραφο διαβούλευσης VII (Θέματα που άπτονται της υλοποίησης της νέας οδηγίας για την κεφαλαιακή επάρκεια), Ιούλιος 2005, www.bankofgreece.gr.
- Οδηγία 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15^{ης} Μαρτίου 1993 για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων, ΕΕ L 141, σελ. 1 επ., της 11.6.1993.
- Οδηγία 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Μαρτίου σχετικά με την ανάληψη δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων, ΕΕ L 126, σελ. 1 επ., της 26.5.2000.
- Οδηγία 2005/1/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Μαρτίου 2005 για τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ, 85/611/ΕΟΚ, 91/675/ΕΟΚ, 92/49/ΕΟΚ και 96/3/ΕΟΚ του Συμβουλίου καθώς επίσης και των οδηγιών 94/19/ΕΚ, 98/78/ΕΚ, 2000/12/ΕΚ, 2002/83/ΕΚ και 2002/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου με σκοπό τη θέσπιση νέας οργανωτικής διάρθρωσης των αρμόδιων επιτροπών στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ΕΕ L 79, σελ. 9 επ., της 24.3.2005.

- Οδηγία 2006/29/EK της Επιτροπής της 8^{ης} Μαρτίου 2006 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2000/12/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Μαρτίου σχετικά με την εξαίρεση ορισμένων ιδρυμάτων από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ή την προσθήκη τους σε αυτό, ΕΕ L 70, σελ. 50 επ., της 9.3.2006.
- Οδηγία 2006/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2006, για την αναδιατύπωση της οδηγίας 2000/12/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων (αναδιατύπωση), ΕΕ L 177 σελ. 1 επ., της 30.6.2006.
- Οδηγία 2006/49/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2006, για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων (αναδιατύπωση), ΕΕ L 201 επ., της 30.6.2006.

Ξενόγλωσσα

- Management of banks' international Lending-country risk analysis and country exposure measurement and control, (No.1) March 1982, www.bis.org.
- Principles for the Supervision of banks' foreign establishments, (No. 2), May 1983, www.bis.org.
- Principles for the Supervision of banks' foreign establishments, (No. 2), May 1983, www.bis.org.
- Basel Capital Accord 1988, www.bis.org
- International Convergence of capital measurement and capital standards (no. 4), July 1988, www.bis.org.
- Information flows between banking supervisory authorities –Supplement to the Basle Concordat of May 1983 (No. 7), April 1990 www.bis.org.
- «Minimum Standards for the Supervision of International Banking Groups and their cross border establishments», July 1992, www.bis.org
- Basel Capital Accord: the treatment of the credit risk associated with certain off-balance-sheet items, (No. 12a), July 1994 www.bis.org.
- Amendment to the Capital Accord of July 1988 (No. 12b), July 1994 www.bis.org.
- Basel Capital Accord : treatment of potential exposure for of balance sheet items (No. 18), April 1995 www.bis.org.
- The Supervision of financial Conglomerates (No. 20), July 1995, www.bis.org.

- Framework for Supervisory information about the derivatives activities of banks and securities firms, (No. 19) May 1995, www.bis.org.
- The Supervision of Cross Border Banking», October 1996 , www.bis.org.
- Core Principles for Effective Banking Supervision (No 39) September 1997, www.bis.org.
- Amendment to the Basel Capital Accord of July 1988 (No. 36), April 1998, www.bis.org.
- Operational Risk Management, (No 42) September 1998, www.bis.org.
- Framework for Internal Control systems in banking organizations (No. 40), September 1998, www.bis.org.
- Supervisory Information Framework for derivatives and trading activities, (No. 39), September 1998, www.bis.org.
- Supervision of Financial Conglomerates (No. 47), February 1999, www.bis.org.
- Recommendations for Public Disclosure of Trading and Derivatives Activities of Bank and Securities Firms (No. 60), October 1999 ,www.bis.org.
- Prevention of Criminal use of the banking system for the purpose of money laundering, (No. 5), December 1998, www.bis.org.
- Enhancing Bank Transparency, September 1998, www.bis.org.
- Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure, July 1999, Enhancing Bank Transparency, September 1998, www.bis.org.
- Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure, July 1999, www.bis.org.
- Recommendations for Public Disclosure of Trading and Derivatives Activities of Bank and Securities Firms, July 1999, www.bis.org.
- ,Intra-Group Transactions and Exposures and Risk Concentrations Principles (No. 62), December 1999, www.bis.org.
- The Core Principles Methodology (No. 61), October 1999, www.bis.org.
- Risk Concentrations Principles (No. 63), December 1999, www.bis.org.
- Principles for the Management of Credit Risk, (No. 75), September 2000, www.bis.org
- Best Practices for Credit Risk Disclosure, September 2000, www.bis.org.
- International audits in Banks and the supervisor's relationship with auditors (No. 84), August 2001,www.bis.org.

- Customer due diligence for banks (No. 85), October 2001, www.bis.org.
- Sound practices for the management and supervision of operational risk, (No 96), February 2003, www.bis.org.
- Basel Committee on Banking Supervision: The New Basel Capital Accord, April 2003, (Basel Committee 2003a), www.bis.org
- Principles for the management of interest rate risk (no 29), September 1997, Principles for the management and Supervision of interest rate risk, (No. 108), July 2004, www.bis.org.
- Risks in computer and telecommunications systems, (No. 6), July 2004, www.bis.org.
- Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework, June 2004, (Basel Committee 2004), www.bis.org.
- Consolidated KYC (know your customer) Risk Management, (No. 110), October 2004 www.bis.org.
- Compliance and the compliance function in Banks (No. 113), April 2005, www.bis.org
- Supervisory guidance on the use of the fair value option by banks under international financial reporting standards, July 2005, www.bis.org.
- The Application of Basel II to Trading Activities and the Treatment of Double Default Effects, July 2005, www.bis.org.
- Home-host Information Sharing for Effective Basel II implementation, June 2006, www.bis.org
- Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework - Comprehensive Version, July 2006, www.bis.org.
- QIS 1: Results of the First Quantitative Impact Study, www.bis.org.
- QIS 2: Results of the Second Quantitative Impact Study, www.bis.org.
- QIS 3: Results of the Third Quantitative Impact Study, www.bis.org.
- QIS 4: Results of the Fourth Quantitative Impact Study, www.bis.org.
- QIS 5: Results of the Fifth Quantitative Impact Study, www.bis.org.

Τα ως άνω έγγραφα – εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας είναι, ως και παραπλεύρως αναφέρεται, δημοσιευμένα στην ιστοσελίδα της και συγκεκριμένα:
[www.bis.org/baselcommittee/Publications/Compendium of Documents produced by Basel Committee on Banking Supervision/](http://www.bis.org/baselcommittee/Publications/Compendium%20of%20Documents%20produced%20by%20Basel%20Committee%20on%20Banking%20Supervision/).

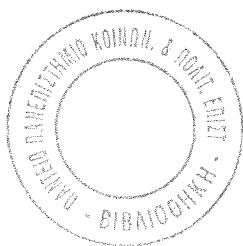
- Notice of proposed rulemaking to implement Basel II – risk based capital requirements in the United States for large, internationally active banking organizations, September 2006, www.federalreserve.gov.
- Notice of proposed rulemaking to implement Basel II – risk based capital requirements in the United States for large, internationally active banking organizations, March 2006, www.federalreserve.gov.
- Proposed revisions to 1988 Basel Capital Accord (Basel I), October 2006, www.federalreserve.gov.

Τα ως άνω έγγραφα είναι, ως και παραπλεύρως αναφέρεται, δημοσιευμένα στην ιστοσελίδα www.federalreserve.gov.

4. Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

- www.google.gr
- www.et.gr
- www.imf.org
- www.bis.org
- www.bankofgreece.gr
- www.hba.gr
- www.europa.eu.int
- www.icap.gr
- www.bankingcode.gr
- www.ecb.int
- www.c-ebs.org
- www.oecd.org
- www.fsforum.org
- www.c-ebs.org
- www.federalreserve.gov
- www.g7.utoronto.ca

- www.few.vu.nl
- www.elsevier.com/locate/jjie.
- www.cesr-eu.org
- www.iaisweb.org
- www.iosco.org
- www.naftemporiki.gr
- www.kathimerini.gr
- www.tovima.gr
- www.oikonomiki.gr

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΚΟΙΝΟΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΝ

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ

002000077309